

Slik er ungdommen!

Målgruppeanalyser basert på Norsk Monitor 2009/2010

Utarbeidet av Erik Dalen

15. oktober 2010

NB! Alle opplysninger som fremkommer i denne utredningen er Synovate Norges eiendom og all bruk av opplysningene krever referanse til Norsk Monitor (undersøkelsen) og Synovate Norge (opphavsrettighetshaveren).

Innhold

Innhold.....	2
Innledning.....	3
Beskrivelse av gjennomføringen av Norsk Monitor.....	4
Ungdommens verdiprioriteringer.....	5
Tyngdepunktsbetraktninger.....	5
15-20 åringene.....	8
21-26 åringene.....	11
Miljøbevissthet.....	16
Ungdommenes forhold til sin egen kropp.....	25
Medlemskap og bruk av nettsamfunn på internett.....	27
Bruk av offentlige nettsteder.....	32
Samfunnspolitiske saker.....	34
Samfunnspolitiske målsettinger.....	34
Politiske saksprioriteringer.....	37
Syn på velferdsstaten.....	44
Familieliv og økonomisk likestilling.....	46
Homofili/ partnerskap.....	50
Internasjonal orientering.....	50
Lovlydighet.....	55
Forventninger til fremtiden.....	59
Hva føler man frykt for?.....	67
Bosette seg i distrikts-Norge.....	69
Pengespill.....	70
Ungdom, jobb og forbruk.....	71
Sammenligning av ungdommen i dag (2009) med ungdommen for 10 år siden (1999).....	81
Tyngdepunkt og verdikart.....	81
Likestilling.....	86
Lykke.....	90
Syn på samfunnet.....	91
Sekularisering.....	93
Hovedtrender når det gjelder ungdommen.....	95
Miljøbevissthet.....	96
Holdninger til flyktninger og innvandrere.....	97
Anti-materialistisk trend – følelse av materielt metningspunkt.....	98
Anti-privatisering.....	101
Oppsummering.....	103

Innledning

Norsk Monitor er en omfattende intervjuundersøkelse som kartlegger nordmenns verdisyn og grunnholdninger kombinert med adferd på en lang rekke områder. Ved siden av å beskrive nordmenns verdiprioriteringer i såkalte verdikart, benyttes Norsk Monitor til målgruppeanalyser og som en form for segmenteringsundersøkelse der befolkningen deles inn i sosiokulturelle grupper.

BLD har abonnert på Norsk Monitor siden 2000 og på grunnlag av Norsk Monitor 1999 og 2001 ble det besluttet at det skulle utarbeides målgruppeanalyser basert på demografiske kjennetegn. I forbindelse med undersøkelsen i 2003, 2005 og 2007 ble disse målgruppeanalysene oppdatert, og det samme er ønsket for 2009-utgaven av Norsk Monitor med enkelte endringer. Som man vil se av denne rapporten har vi blitt bedt om å kommentere ungdommens holdninger og adferd på en del nye områder. Departementets bruk av Norsk Monitor knyttet seg tidligere bl.a. til arbeidet med Ungdomsmeldinga og i denne forbindelse var det av interesse å få en beskrivelse av hvordan ungdommens er, dvs. i denne sammenheng hvilke verdier som preger dem og hvilke adferds- og holdningstrekk som skiller ungdom vesentlig fra befolkningen for øvrig. I arbeidet med ungdom vil det selvsagt være viktig å kjenne ungdommen best mulig med tanke på fremtidig tilrettelegging og kommunikasjon.

I og med at vi i Norsk Monitor ikke intervjuer personer som er yngre enn 15 år, må ungdom i monitorterminologi defineres blant de som er 15 år eller eldre. Fordi det er begrenset hvor stort utvalg vi har av ungdom i monitorbasen, er vi blitt enige om å sette øvre aldersgrense til 26 år. Det gir oss anledning til å dele ungdom opp i to grupper, personer i alderen 15-20 år og personer i alderen 21-26 år. I den tidligere diskusjonen om hvilke målgruppedefinisjoner som var hensiktsmessige til vårt formål, ble vi også enige om at de kjente skillelinjene mellom kvinner og menn, på den måten at kvinner er mer tradisjonsorienterte og idealistiske og menn er mer moderne og materialistiske enn gjennomsnittet, legges til grunn for inndelingen. Vel vitende om at også områdetype der folk bor korrelerer ganske sterkt med verdisyn, ble også denne variabelen lagt inn i målgruppedefinisjonene i 2000. I denne rapporten vil vi modifisere analysen noe, idet vi ikke fokuserer like sterkt på forskjeller mellom by- og landdistriktsungdom, men heller konsentrerer oss om å se forskjellene mellom ungdom og befolkningen for øvrig. På denne bakgrunn vil disse målgruppeanalysene dreie seg om følgende målgrupper:

1. Ungdom totalt i alderen 15-20 år.
2. Ungdom totalt i alderen 21-26 år.
3. Gutter/menn i alderen 15-20 år.
4. Jenter/kvinner i alderen 15-20 år.
5. Gutter/menn i alderen 21-26 år.
6. Jenter/kvinner i alderen 21-26 år.
7. Befolkningen totalt

I tillegg til disse hovedmålgruppene, vil vi i en del tilfeller også se på ungdom som bor i byer opp mot ungdom som bor i tettsteder.

I det følgende skal vi se på disse målgruppene dels enkeltvis og dels i sammenheng med hverandre, og kommentere særtrekk som vi tror kan være av interesse for de som ønsker å kjenne ungdommen bedre.

I de grafiske fremstillingene vil alder, kjønn, samt befolkningens prosentvise svar fremkomme. Der områdetype for bosted kommenteres, er dette gjort på grunnlag av tabellverket Synovate sitter med.

Beskrivelse av gjennomføringen av Norsk Monitor

Datainnsamlingen til denne undersøkelsen ble gjennomført i perioden september-desember 2009 i vår feltavdeling på følgende måte: Etter et telefonintervju på ca. 8 minutter ble det lest opp et spørsmål om man ville delta på annen del av undersøkelsen som innebar at vi sendte ut et omfattende spørreskjema for selvutfylling (137 sider). I databasen har vi et landsrepresentativt utvalg bestående av 1563 menn og 2034 kvinner over 15 år. Netto antall gjennomførte intervju er altså hele 3597.

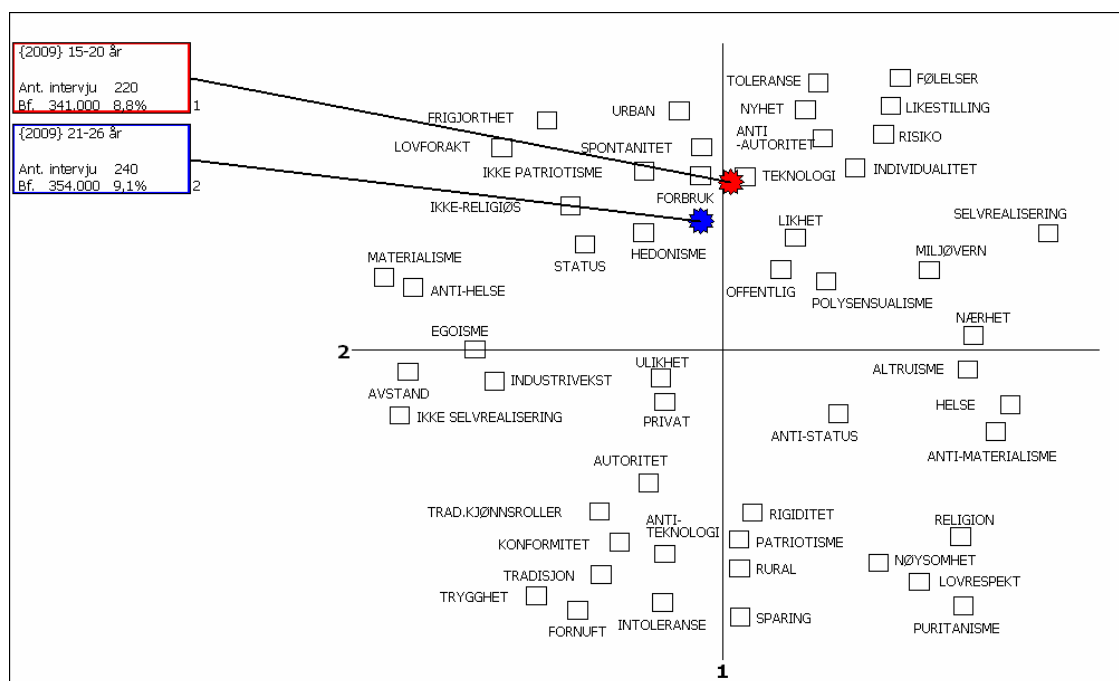
Ved resultatberegningen er det foretatt veiing med hensyn til kjønn og alder innen hvert av de fem regionene, slik at sammensetningen av utvalget med hensyn til disse faktorene er korrekt i henhold til offisiell statistikk. Dette gjør vi for å redusere virkningene av eventuelle utvalgsskjevheter.

Ungdommens verdiprioriteringer

Det som er vanlig ved målgruppeanalyser i Norsk Monitor er å lage en rapport pr. målgruppe atskilt fra hverandre. I dette tilfellet er imidlertid målgruppene på mange måter så like at dette ikke er hensiktsmessig, samtidig som det er et poeng i seg selv å føre løpende sammenligninger mellom delmålgruppene. Av disse grunnene vil vi i det følgende kommentere de aktuelle ungdomsmålgruppene samlet og på en slik måte at vi kan studere likheter og forskjeller på en naturlig måte.

Tyngdepunktsbetraktninger.

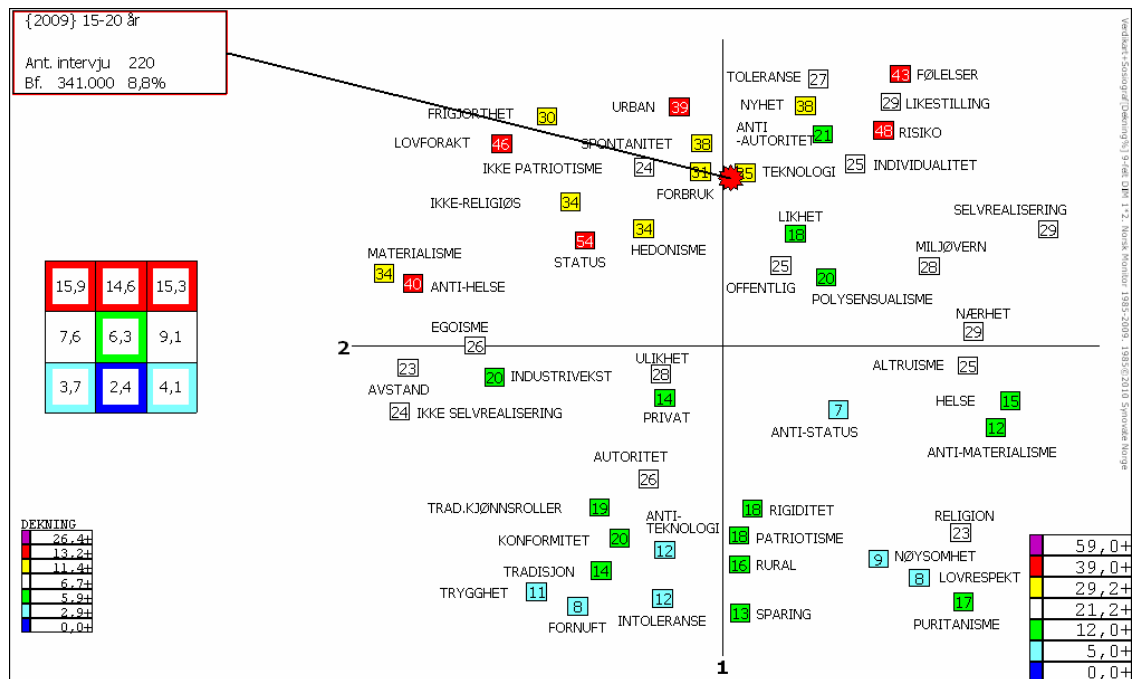
Vår erfaring fra undersøkelser blant ungdom er at det er betydelige forskjeller i holdninger og adferd mellom ungdom under og over 20 år. På denne bakgrunn vil vi først kontrollere om det er slike forskjeller også når det gjelder verdimønster i Norsk Monitor.

I ovenstående figur ser vi at det er signifikant forskjell mellom den yngste og den eldste gruppen. På mange måter er forskjellen som ventet fordi tyngdepunktet for de eldste ligger mer til venstre mot materialistiske verdier i forhold til den yngste gruppen. Det er heller ikke overraskende at de yngste manifesterer seg som noe mer moderne enn de som er litt eldre. Forklaringen på det fenomenet at ungdommer i alderen 21-26 år befinner seg mer mot materialistiske verdier enn de yngre ungdommene, tror vi har å gjøre med at hoveddelen av de yngste fortsatt bor hos foreldre og ikke opplever økonomiske utfordringer og materiell underdekning i samme grad som de som er litt eldre. Sistnevnte gruppe vil i betydelig grad være avhengige av egen inntekt og har i mye større grad opplevd det fall i levestandard og økonomisk handlefrihet som de fleste opplever når de flytter hjemmefra. I en slik situasjon er det forståelig at mange blir adskillig mer opptatt av å dekke materielle

behov enn tidligere og for mange kan nok tilværelsen bli så tung at man fristes til å sette hensynet til seg selv foran hensynet til andre. Selv om de yngste er mer moderne orientert i årets undersøkelse enn de eldre, er dette ikke nødvendigvis gitt. I tidligere undersøkelser har vi observert at de yngste kan være hårfint mer tradisjonsorienterte enn de litt eldre, og vi har trodd det har sammenheng med at de påvirkes i større grad av foreldrenes verdier og stabilitet i tilværelsen, enn de litt eldre som må stå på egne ben og greie seg selv i alle situasjoner som oppstår. Endringsorienteringen kommer godt med ved hyppig skifte av bolig, kanskje hyppige jobbskifter etc. Men dette kommer altså ikke frem i årets undersøkelse, der vi observerer mer "normale" posisjoner der de yngre er mer endringsorienterte enn de litt eldre.

I nedenstående diagram viser vi verdikartet for de yngste, dvs. de som er i alderen 15-20 år. Som vi ser er denne målgruppens score på en del moderne og endringsorienterte verdier meget høy.

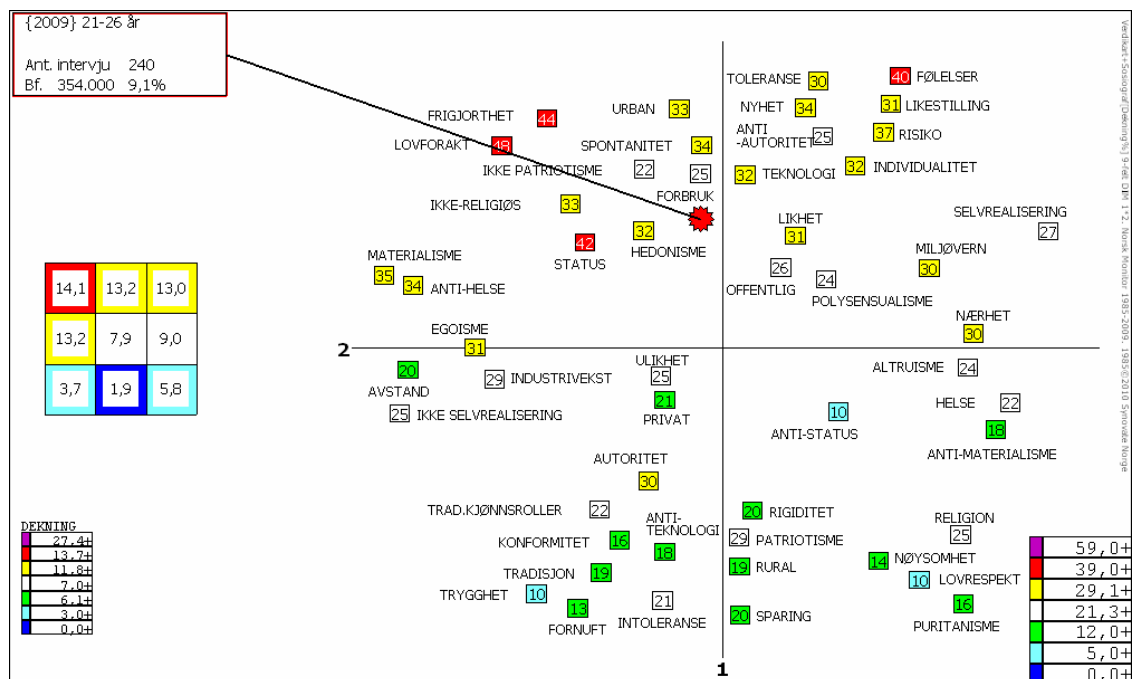

De verdiene som har særlig høy og særlig lav oppslutning innen målgruppen er angitt nedenfor, der prosenttallet angir hvor stor andel som har verdien. Vi minner her om at oppslutningen om hver verdi er 25 % for befolkningen totalt. Her fremkommer det altså for hvilke verdier målgruppen 15-20 år skiller seg mest fra totalbefolkningen. Som man ser, har vi lagt inn i tabellen tilsvarende for aldersgruppen 21-26 år for sammenligningens skyld, og viser i denne forbindelse til verdikartet etter tabellen.

Skårer høyt på: 15-20 år 21-26 år Skårer lavt på: 15-20 år 21-26 år

Status	54	42	Anti-Status	7	10
Risiko	48	37	Fornuft	8	13
Lovforakt	46	48	Lovrespekt	8	10
Følelser	43	40	Nøysomhet	9	14
Anti-Helse	40	34	Trygghet	11	10
Urban	39	33			
Spontanitet	38	34			
Nyhet	38	34			
Frigjorthet	30	44			
Materialisme	34	35			

Når vi vet at gjennomsnittlig skåre på verdiene er 25 % for totalbefolkningen, forstår vi at avvikene som vi kan avlese her er markante. Vi ser at de yngste scorer høyere enn de eldste på de fleste områdene som er trukket ut, og betydelig høyere enn de eldste på områder som status og risiko. De som er litt eldre scorer litt høyere enn de yngste på lovforakt og materialisme, og mye høyere på frigjorthet, hvilket vi vil karakterisere som verdier man kanskje blir mer bevisst på når man lever selvstendig og må ta ansvar for sitt eget liv i høyere grad enn det de yngste må.

Når vi ser på sosiografene, finner vi forholdsvis sammenfallende mønstre, men at den yngste av de to målgruppene er sterkere konsentrert i det mest moderne segmentene, mens de eldste har større tyngde opp mot venstre i de moderne og materialistiske segmentene.

Når vi skal beskrive særtrekk ved disse målgruppene må vi ta utgangspunkt i de verdiene som målgruppene scorer høyest på og som derved kan sies å være de

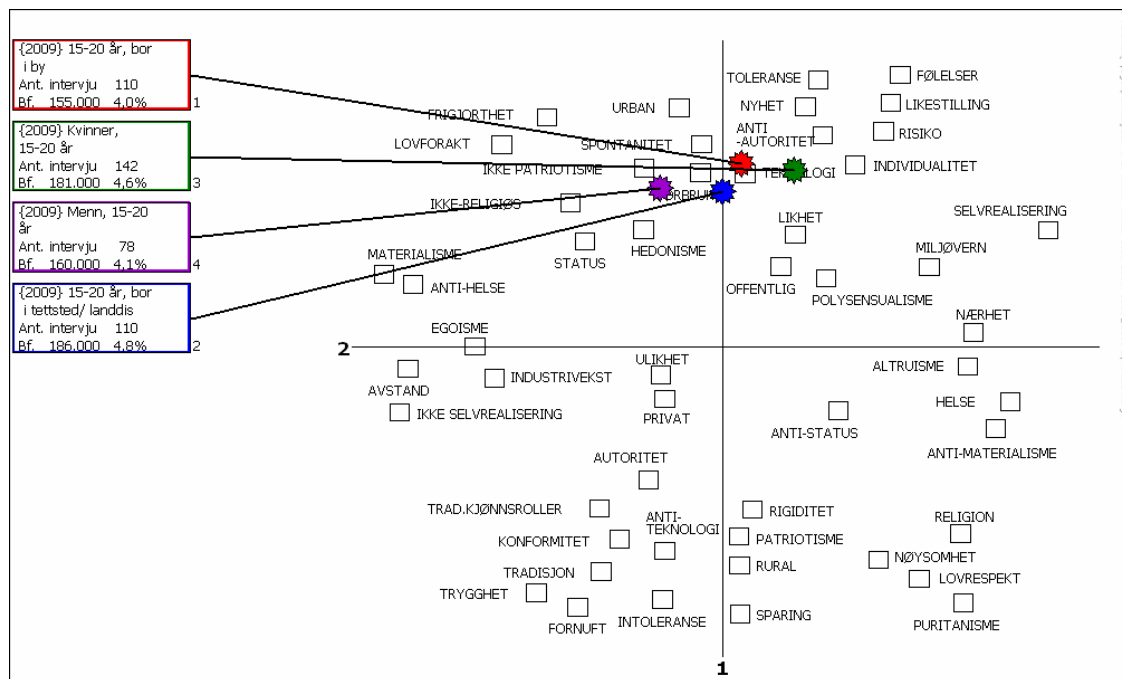
mest karakteristiske særtrekk. I så henseende er det liten tvil om at vi må se på lovforakt, risiko og status som de mest spesielle utslag. Lovforakt innebærer at begge målgruppene har et pragmatisk forhold til milde lovbrudd, slik som trikkesniking, beholde penger man finner på gaten eller får for mye igjen i butikken. Man aksepterer at fotballspillere "filmer" seg til straffe og synes å ha et avslappet forhold til småjuks og snarveier som eldre mennesker aldri ville tenke på. Dersom man skal kommunisere med disse unge målgruppene, sier det seg selv at moralske anmodninger og hevede pekefingrer ikke har noen mulighet til å nå frem, snarere tvert imot. Vi har å gjøre med målgrupper som oppfører seg og reagerer på måter som etablerte samfunnsborgere ikke liker.

Dette betyr at de som skal ha med ungdom å gjøre i samfunnsmessig perspektiv må forholde seg til en rekke unoter. Skoleverket må forholde seg til tendenser til snarveier, skulking og unnaluring, endog med økende tendenser til å skaffe seg gode papirer på urettmessig vis. Handelen som i særlig grad skal betjene ungdom må gardere seg mot naskeri og triksing i større grad enn de som betjener andre. Finansvesenet må innse at å få ungdom til å spare med tanke på fremtidig boligkjøp eller tegne tilstrekkelig forsikringer i forhold til adferd og skadepotensialer, er en nærmest umulig oppgave. Skal de lykkes, må fremstøtene gjøres via andre kanaler, for eksempel slik som det alltid har vært gjort når det gjelder bilforsikring der man må minimumsforsikre for å kunne kjøre en bil. En optimal løsning burde være slik som enkelte skoler tegner skadeforsikringer for elever, eller at idrettsvesenet gjør tilsvarende for unge utøvere. Kanskje burde myndighetene engasjere seg i å etablere automatiske forsikringsordninger ved boliglån til personer under en viss alder?

På den annen side, er det ingen tvil om at ungdommens risikovillighet, orientering mot ny teknologi og nye produkter bidrar til at verden går fremover. På mange måter kan vi si at ungdommen som gruppe er vårt samfunns pionerer som prøver og feiler for alle oss andre. Deres hvileløse jakt etter anerkjennelse og status, deres spontanitet og oppmerksomhet om sinnsstemninger og opplevelse, lar få ting være uprøvde. Ungdommens iboende endringsorientering er en av drivkreftene i det moderne samfunns utvikling. Enhver samtids establishment dømmer ungdommens avvik fra den gyllne middelvei. Ikke desto mindre er det slik at det som viser seg å være godt og levedyktig for fremtiden er ofte ting som ungdommen testet ut for alle oss andre til vår til dels sterke misbilligelse.

15-20 åringene

Selv om forskjellene mellom de yngste og de eldste ungdommene er påfallende slik vi beskrev ovenfor, er det interessant å se forskjeller innen hver av aldersgruppene. Nedenfor viser vi i verdikartet tyngdepunktene for 15-20 åringer fordelt etter kjønn og hvilken områdetype de bor i.

Ved tidligere monitorundersøkelser har vi funnet at det er klare forskjeller mellom kvinner og menn generelt og at disse forskjellene i særlig grad manifesterte seg langs den materialistisk idealistiske aksen, altså i øst-vest retning. På samme måte finner vi at unge menn og unge kvinner også er forskjellige i øst-vest retning, dvs. at kvinner er mer idealistiske enn menn. Forskjellene mellom byungdom og distriktsungdom er ikke like tydelig langs den samme dimensjonen, men forskjellene harmonerer allikevel med det mønsteret vi finner for hele befolkningen. Ungdom i byer er mer idealistiske og mer moderne enn ungdom som bor utenfor byene. Slik var det imidlertid ikke i 2007-undersøkelsen. Verdikartet over viser at kvinner og menn i alderen 15-20 år er temmelig forskjellige, mens forskjellen mellom by- og distriktsungdom er forholdsvis liten, selv om den går i samme retning som tidligere. Det er imidlertid tegn til at byungdommen er mer moderne enn distriktsungdommen.

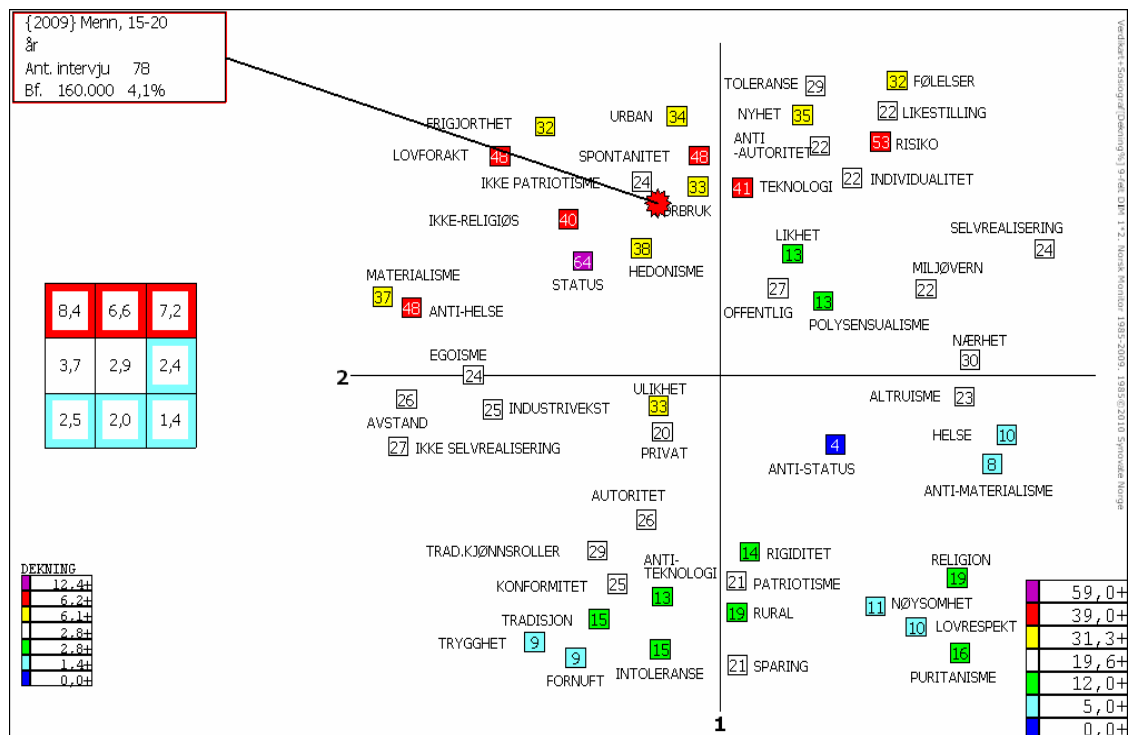
Når tyngdepunktene for unge menn og unge kvinner ligger så pass langt fra hverandre, finner vi til dels betydelige forskjeller i verdiprioriteringer. Av de etterfølgende verdikartene og sosiografene kan vi avlese følgende verdier som de to delmålgruppene scorer høyest og lavest på:

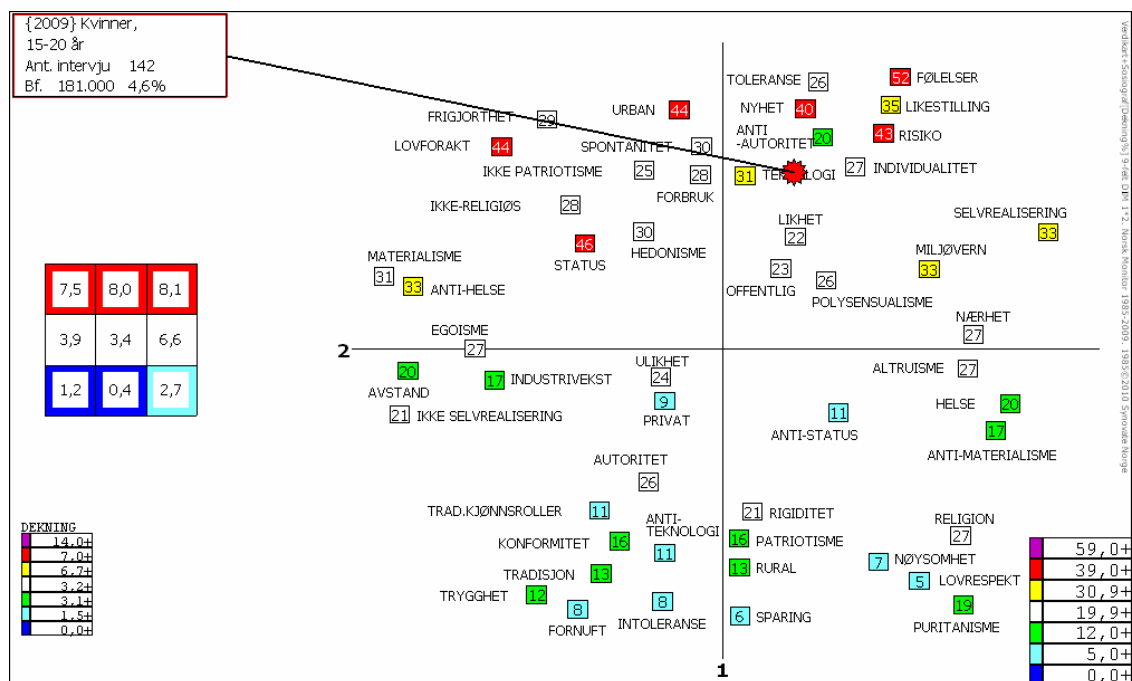
Skårer høyt på:	Gutter 15-20 år	Jenter 15-20 år	Skårer lavt på:	Gutter 15-20 år	Jenter 15-20 år
Status	64	46	Anti-Status	4	11
Risiko	53	43	Anti-Materialisme	8	17
Spontanitet	48	30	Trygghet	9	12
Lovforakt	48	44	Fornuft	9	8
Anti-Helse	48	33	Lovrespekt	10	5
Teknologi	41	31	Helse	10	20
Ikke-Religiøs	40	28	Nøysomhet	11	7

Hedonisme	38	30	Sparing	21	6
Materialisme	37	31	Intoleranse	15	8
Følelser	32	52	Privat	20	9
Urban	34	44			
Nyhet	35	40			

Som vi ser, er det til dels store forskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder visse verdier som påvirker adferd i betydelig grad. Det er særlig status, der guttene synes å score mye høyere enn jentene. Dette innebærer at de kan være mer opptatt av å ha ting som gjør inntrykk på andre, og å gjøre ting som gir overflattisk anerkjennelse og beundring. Også på spontanitet og anti-helse er det meget store forskjeller. Guttene liker åpenbart mindre planlegging og å ta ting på sparket enn jentene, på samme måte som guttene er mindre opptatt av å leve sunt og riktig enn jentene. Dette kan muligens ha sammenheng med at mange jenter er opptatt av kroppens utseende og at et sunt levesett gir godt utseende. Jentene på sin side er betydelig mer opptatt av følelser og sinnsstemning enn guttene, på samme måte som de verdsetter bylivet høyere enn guttene.

Et oppsiktsvekkende funn i forrige undersøkelse var guttenes høye score på religion. I årets undersøkelse er dette ikke tilfellet, og det bekrefter det vi antydte for to år siden at tilfeldige utslag forklarte mer av denne forskjellen enn faktisk tro på Gud og relativt hyppig besøk i kirker og andre gudshus.

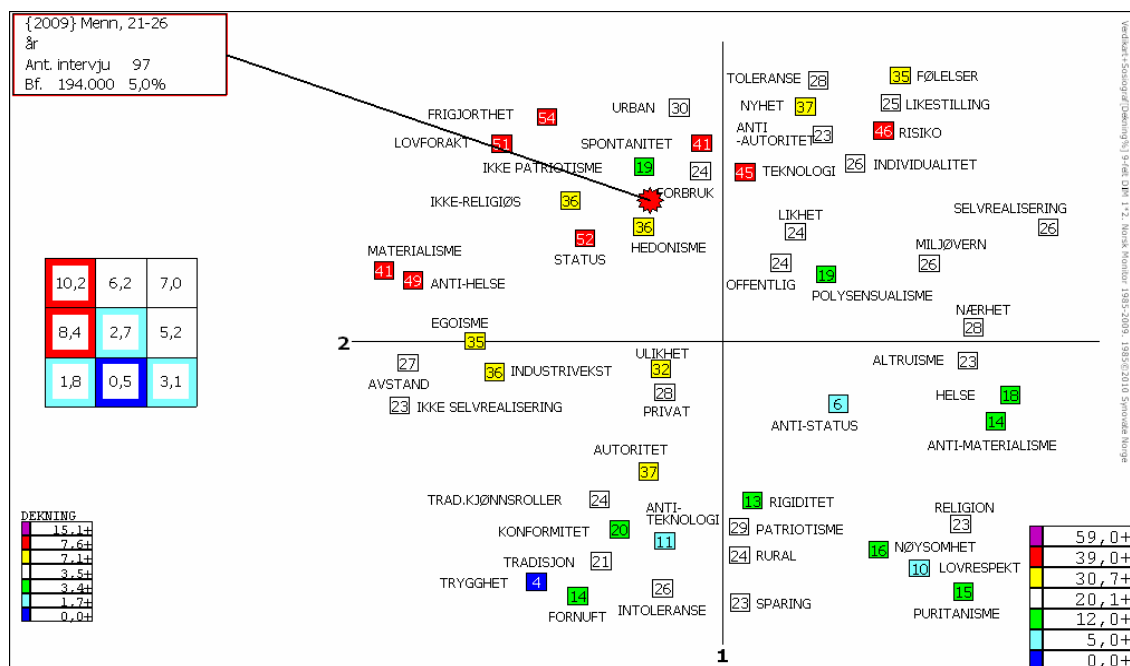

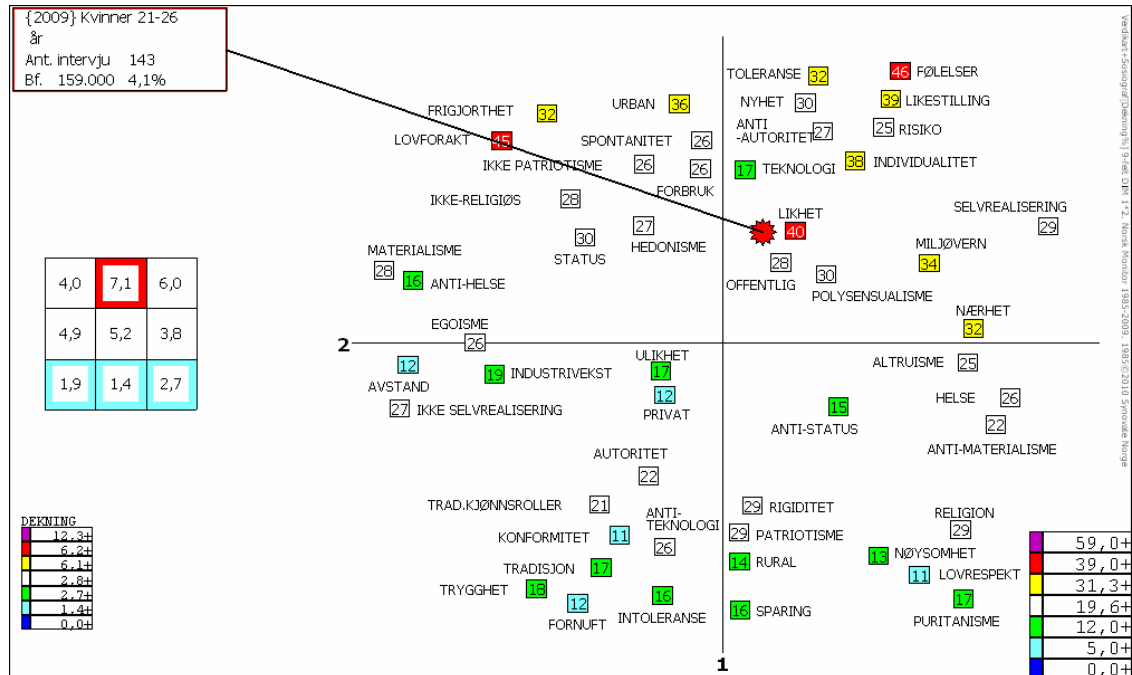
21-26 åringene

På samme måte som vi så på den yngste ungdomsgruppen ovenfor, skal vi nå beskrive de litt eldre ungdommene. Som vi tidligere har kommentert, er de som gruppe mer materialistisk orienterte enn de yngste, sannsynligvis fordi de i større grad har opplevd de utfordringer tilværelsen byr på ved å stå på egne ben og greie seg selv enn de yngste som kan støtte seg på sine foreldre. Vi registrerte også at de er litt mer orientert mot tradisjonelle og stabilitetsorienterte verdier, skjønt forskjellen er temmelig liten.

Nedenfor viser vi i verdikartet tyngdepunktene for 21-26 åringer fordelt etter kjønn og hvilken områdetype de bor i. Vi ser også her at det er betydelig forskjell mellom kjønnene og at forskjellen har samme retning som det vi har funnet tidligere og som vi for den saks skyld finner mellom kvinner og menn generelt. I og med at kvinnene har sitt tyngdepunkt inn på den idealistiske siden og mennene har sitt tyngdepunkt godt inne på den materialistiske siden, er det ingen tvil om at mennene er adskillig mer materialistiske enn sine jevnaldrende kvinner. I tillegg eksisterer det også en signifikant forskjell mellom de som bor i byer og de som bor i tettsteder og landdistrikt. På den ene siden er de som bor i byer mer moderne enn de 21-26 åringene som bor i tettsteder og landdistrikter. Denne forskjellen finner vi desideret også mellom bybefolkning og distriktsbefolkning generelt. Vi ser videre at de som bor i byer er mye mer orientert i idealistisk retning enn de som bor i tettsteder og landdistrikter. Forskjellen mellom tyngdepunktene for kvinner og menn i denne aldersgruppen er mer naturlig i den forstand at plasseringen i forhold til hverandre ligner den vi finner på alle eldre alderstrinn.

I verdikartene nedenfor viser vi først menn og deretter kvinner i alderen 21-26 år.

I nedenstående tabell viser vi hvilke verdier som målgruppene har høyest og lavest score på og som de skiller seg mest fra totalbefolkningen på. Vi har sammenstilt menn og kvinner og har rangert etter mennenes score og i tillegg tatt med de verdier som kvinner skiller seg vesentlig ut på.

Skårer høyt på:	Menn	Kvinner	Skårer lavt på:	Menn	Kvinner
	21-26 år	21-26 år		21-26 år	21-26 år
Frigjorthet	54	32	Trygghet	4	18
Status	52	30	Anti-Status	6	15
Lovforakt	51	45	Lovrespekt	10	11
Anti-Helse	49	16	Anti-Teknologi	11	26
Risiko	46	25	Konformitet	20	11
Teknologi	45	17			
Materialisme	41	28			
Spontanitet	41	26			
Følelser	35	46			
Likhet	24	40			

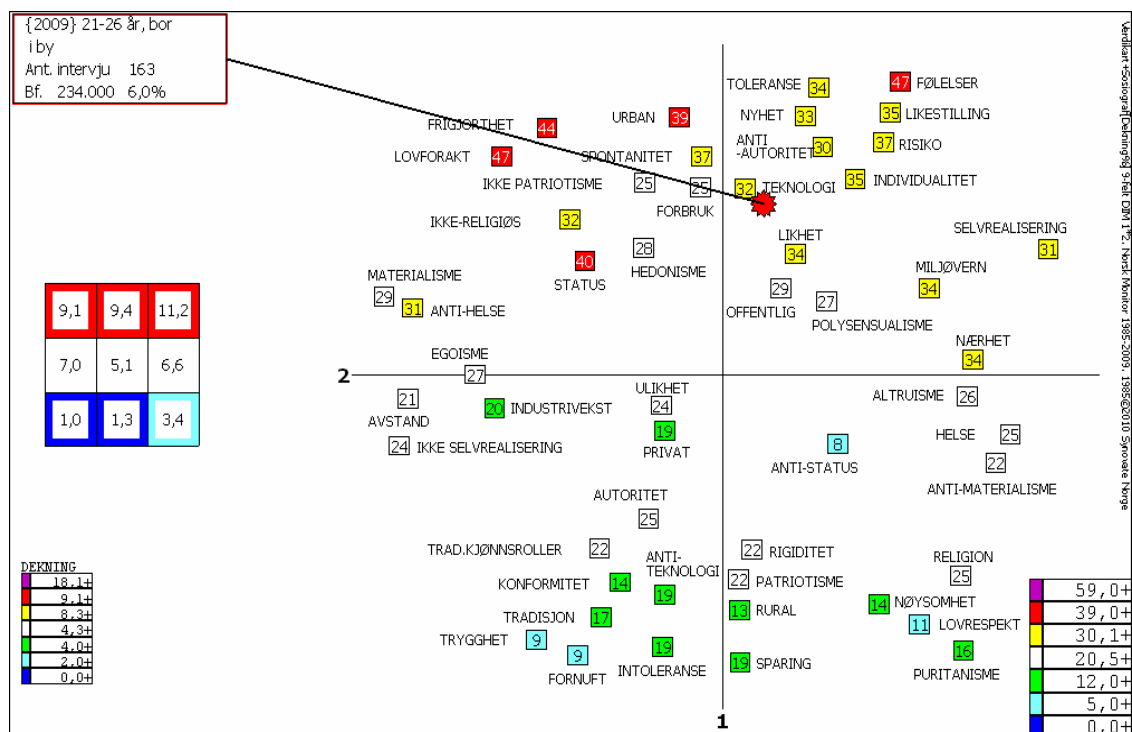
Som vi ser, er det flere likhetstrekk mellom yngste og eldste aldersgruppe, særlig blant menn, når vi ser på hvilke verdiprioriteringer som er de mest typiske. Anti-helse, dvs. at man ikke bryr seg om helsemessige aspekter ved sitt levesett, status, risiko, frigjorthet og teknologi er verdier som særlig menn i alderen 21-26 år scorer mye høyere på enn gjennomsnittet i befolkningen. Vi ser at kvinners prioriteringer

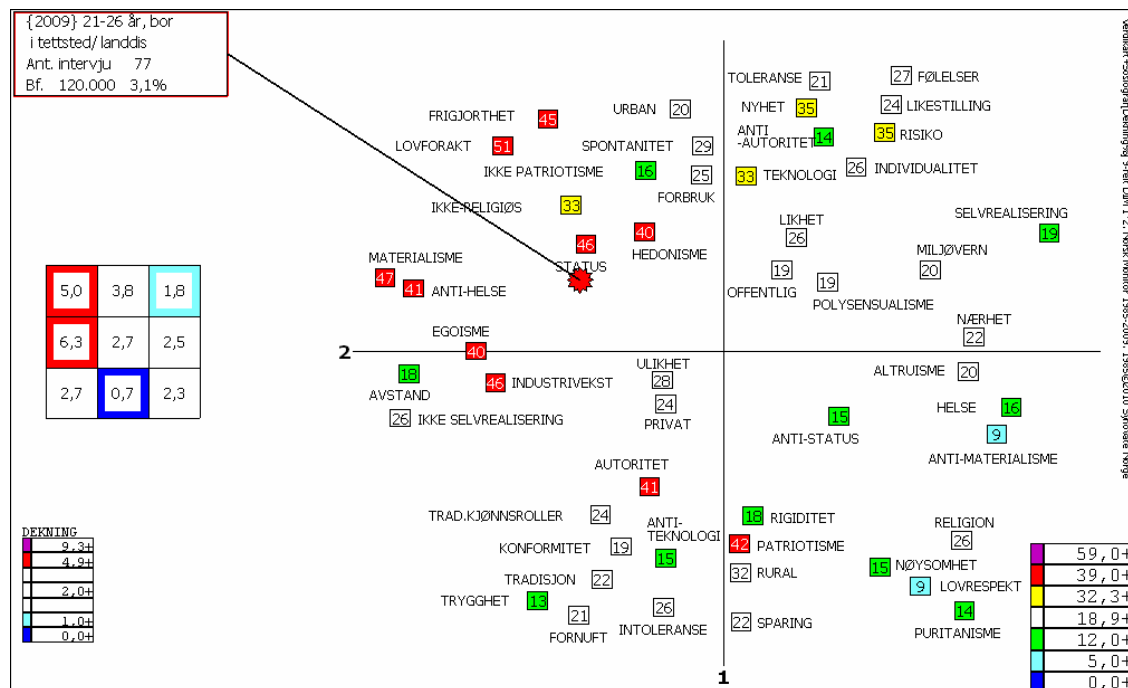
er mye mer moderate på disse verdiene enn menns, mens kvinner scorer klart høyere enn menn når det gjelder følelser og likhet i denne aldersgruppen.

Det er ingen tvil om at vi sitter igjen med et inntrykk av at unge menns verden er forholdsvis forskjellig fra unge kvinners, der de mer myke verdiene som følelser og sosial likhet scorer høyere blant kvinner enn blant menn.

I sosiografene i verdikartene ser vi at spredningen av målgruppene er forholdsvis like, med konsentrasjon i de moderne og materialistiske segmentene for mennenes del og noe mindre materialistisk orientert for kvinnenes. Der er få 21-26 åringer i de tradisjonelle segmentene.

I og med at distansen mellom tyngdepunktene til de 21-26-åringer som bor i byer og de som bor i tettsteder og landdistrikter er signifikant, skal vi også se på disse målgruppene. Nedenfor viser vi verdikartene for begge delmålgrupper og deretter tabellen som viser hvilke verdier som i særlig grad preger dem. Som vi kan vente, er det ikke dramatiske forskjeller mellom gruppene utover dem vi har beskrevet ovenfor, og det er kanskje mest hensiktsmessig å studere forskjellene i score mellom delmålgruppene i tabellen etter verdikartene.

Skårer høyt på: **Bor i by**   **Tettsted/landdistr.**   **Skårer lavt på:**   **Bor i by**   **Tettsted/landdistr.**

Følelser	47	27	Anti-Status	8	15
Lovforakt	47	51	Fornuft	9	21
Frigjorthet	44	45	Trygget	9	13
Status	40	46	Lovrespekt	11	9
Urban	39	20	Anti-Materialisme	22	9
Materialisme	29	47			
Industrivekst	20	46			
Patriotisme	22	42			
Anti-Helse	31	41			
Autoritet	25	41			
Hedonisme	28	40			
Egoisme	27	40			

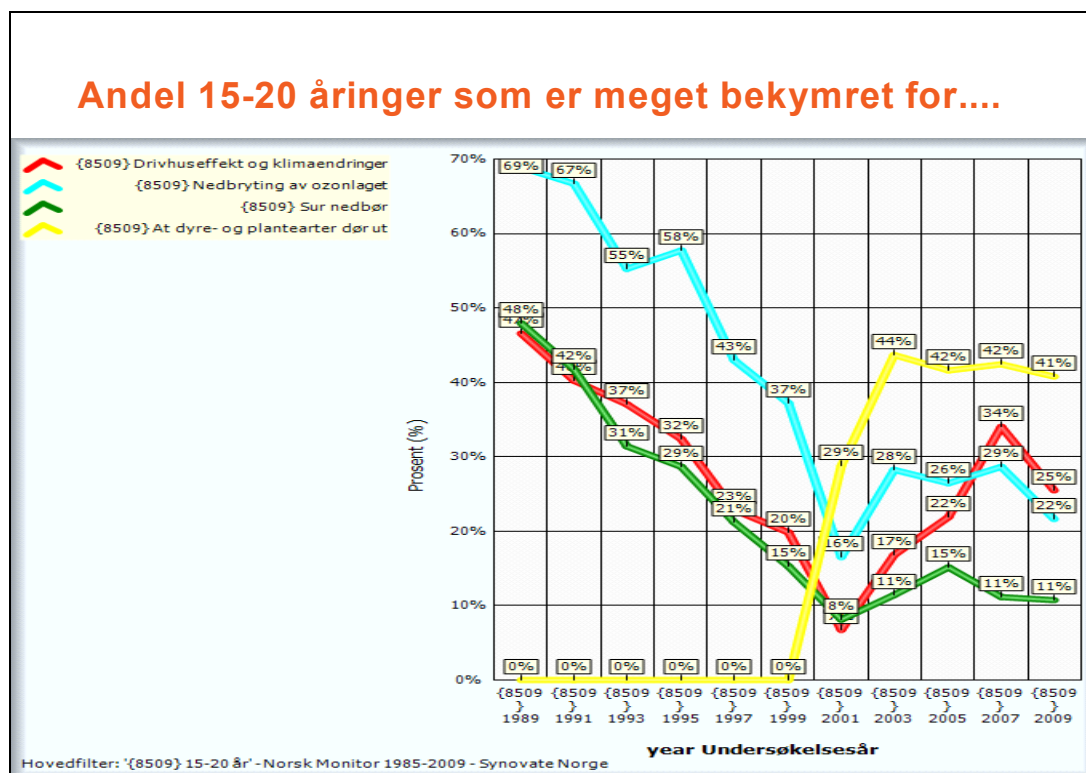
Som vi ser er det til dels store forskjeller mellom unge voksne i byer og tettsteder/landdistrikter. Byfolkene er i spesiell grad mer opptatt av følelser og mer urbane enn de som bor i distriktene, mens de som bor i distriktene scorer signifikant høyere på "harde" verdier som industrivekst, patriotisme, egoisme, hedonisme og materialisme. At vi finner forskjeller på verdien urban er vel neppe overraskende. Det bildet som tegnes av unge mennesker i byene er at de er noe mer opptatt av indre egenskaper enn unge mennesker i distriktene. Befolkningen i distriktene skiller

seg fra de som bor i byene også ved å fremstå som mer trauste og tradisjonsorienterte, ved å score høyt på verdier som autoritet og patriotisme.

Miljøbevissthet

Vi har som i forrige målgruppeanalyse trukket ut ulike miljøproblemer og fremstilt andelen som sier seg meget eller ganske bekymret. I denne forbindelse vil vi vise til den dramatiske utviklingen i bekymring for miljøtrusler som vi har observert gjennom de senere 15-20 årene i hele befolkningen. Etter å ha hatt en kraftig nedgang i andeler som mener miljøsituasjonen er svært alvorlig, eller som er meget bekymret for forskjellige miljøproblemer i perioden 1989 til 2003, har vi siden 2003 opplevd at bekymringsnivået har steget noe frem til 2007 for så å avta igjen. Som vi slo fast i hovedrapporten fra Norsk Monitor, er det trolig økningen i bekymring for drivhuseffekt og klimaendringer som ga et lite "blaff" i 2007, men som nå ser ut til å bekymre færre. Etter å ha konsultert spesialister på området, er det ingen grunn til at miljøbekymringene skulle reduseres nå.

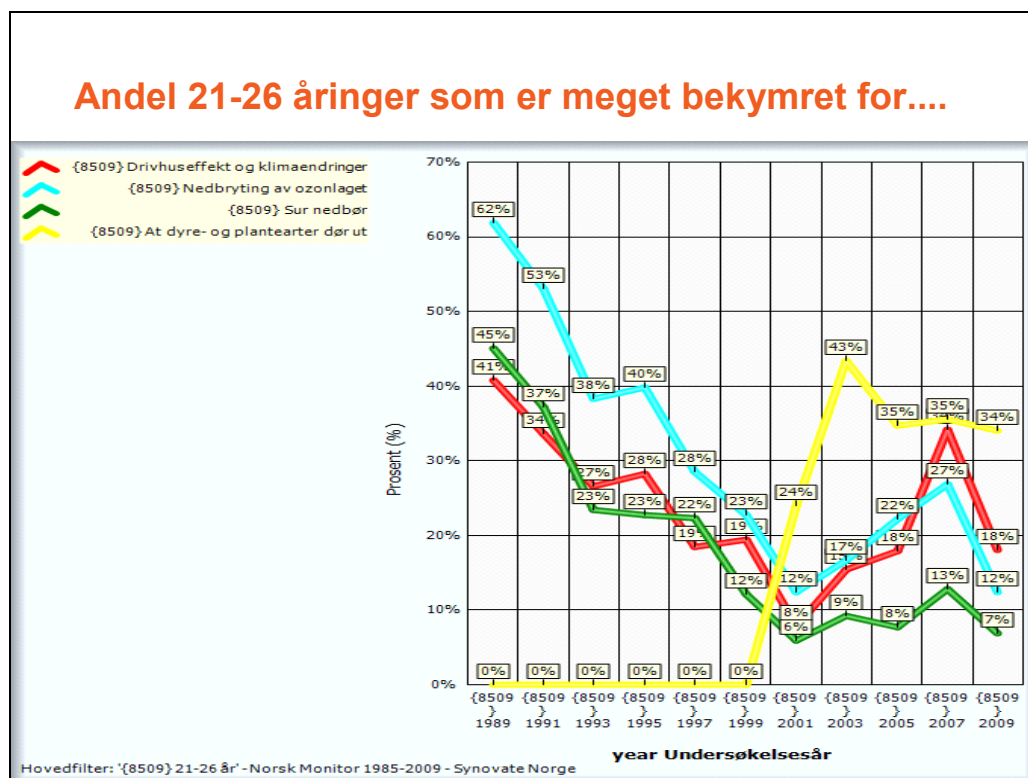
I årets rapport skal vi studere oppfatninger av miljøtrusler litt anderledes enn vi har gjort tidligere. Innretningen i den nye PC-Monitor gjør det mye lettere å se på tidsserier enn tidligere, og denne muligheten vil vi selvsagt benytte. I diagrammet nedenfor ser vi først på utviklingen i andel av 15-20 åringene som er meget bekymret for de aktuelle miljøtrusler.

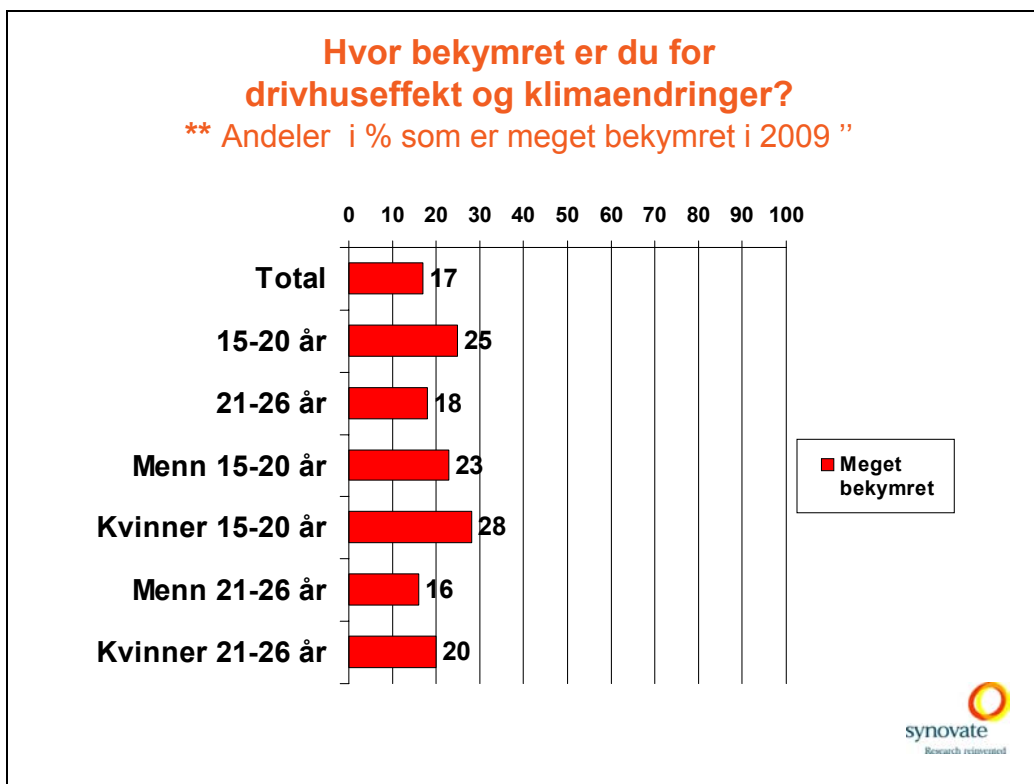
Resultatene viser for det første at andel bekymrede er størst når det gjelder muligheten for at dyre og plantearter dør ut. Dette er sammenfallende med resultatene fra tidligere runder. Noe lavere bekymringsnivå finner vi for drivhuseffekt

og klimaendringer og nedbrytning av ozonlaget, mens bekymringen for sur nedbør er meget lav. Vi ser også tydelig at utviklingen i bekymring for de forskjellige miljøtruslene følger den utviklingen vi har sett i hele befolkningen: En kraftig nedgang fra 1989 til 2001 og deretter en stabilisering for alle truslene utenom drivhuseffekt og klimaendringer. Denne trusselen bekymrer flere i dag enn i 2001, men gjennom de to siste årene har den gått ned.

Ovenstående mønster gjelder også de som er i alderen 21-26 år. I nedenstående diagram ser vi at kurvenes form er sammenfallende med de yngstes, og at bekymringshierarkiet er temmelig likt, men at nivåene er lavere for alle miljøtruslene.

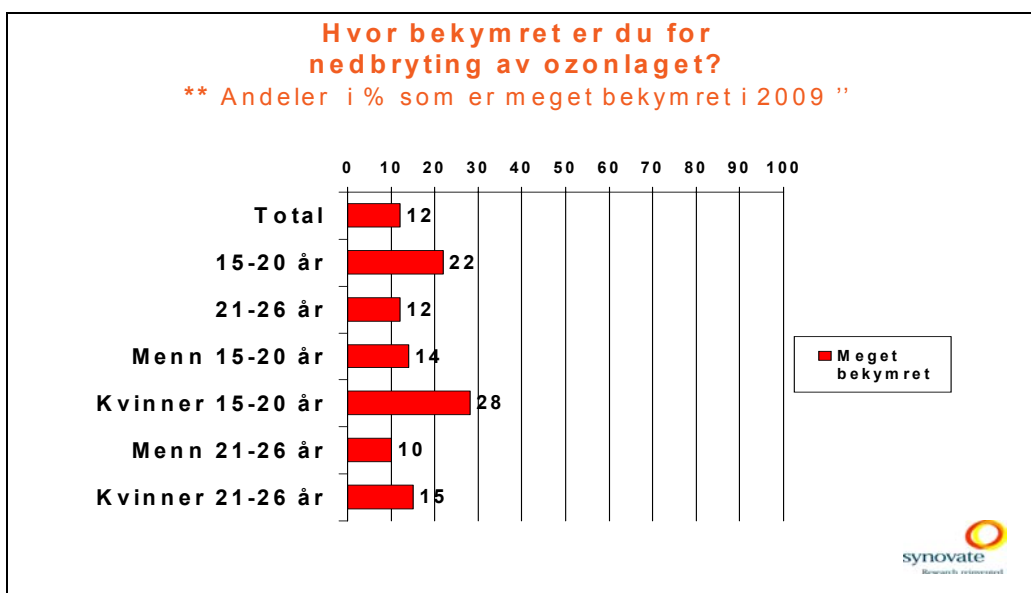

Så skal vi se på hver miljøtrussel for seg i 2009. Først viser vi variasjoner i bekymring for drivhuseffekt og klimaendringer.

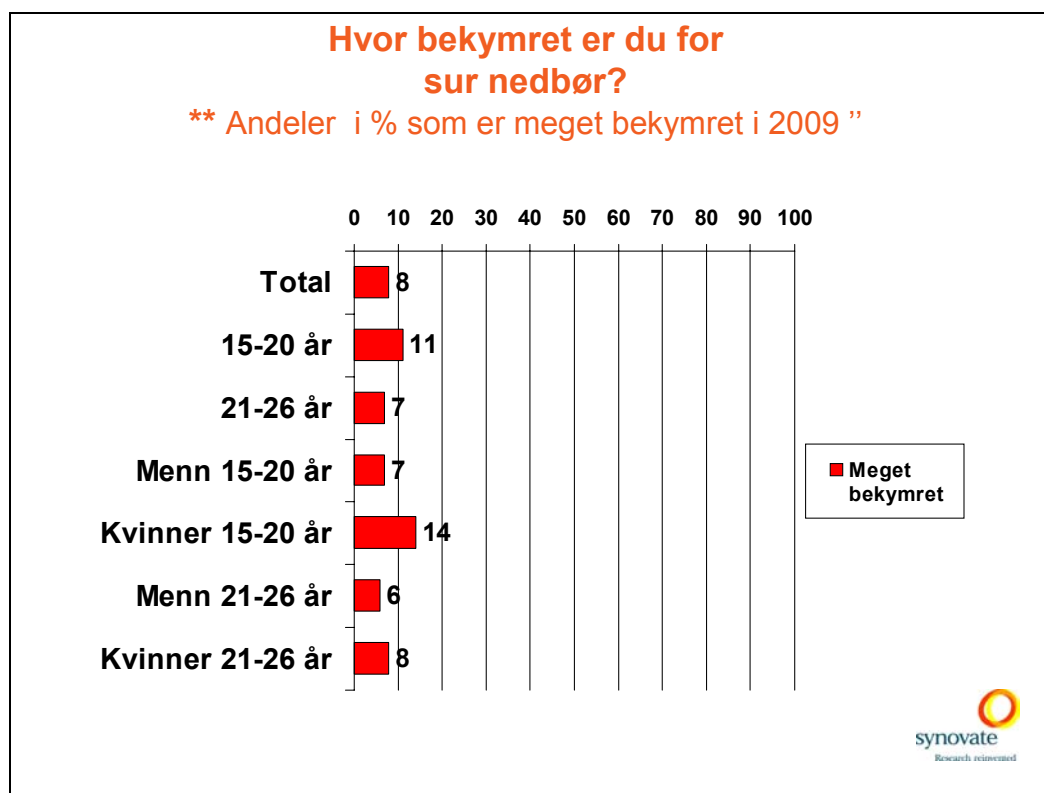
Det første som slår oss er at ungdom gjennomgående er mer bekymret for drivhuseffekt og klimaendringer enn befolkningen totalt. Spesielt legger vi merke til at de yngste, og særlig unge kvinner i høy grad er meget bekymret. Vi ser også at i begge aldersgrupper er kvinner mer bekymrede enn menn.

Når det gjelder nedbryting av ozonlaget, er bekymringsnivået lavere enn for drivhuseffekt og klimaendringer, men som vi ser av diagrammet nedenfor gjenspeiles holdningsmønstrene som vi beskrev i forrige avsnitt.

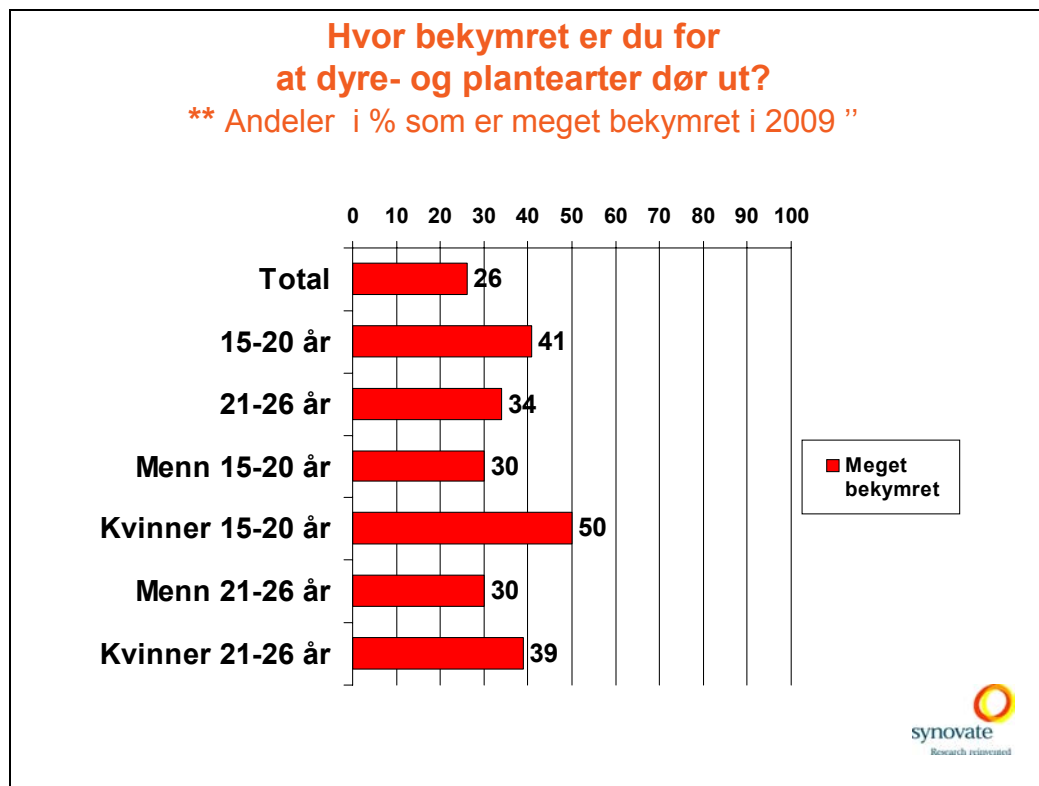

Vi merker oss imidlertid at forskjellene mellom aldersgruppene og kjønnene er forsterket. I yngste aldersgruppe ser vi f.eks. at dobbelt så mange kvinner som menn er meget bekymret for nedbryting av ozonlaget, men at forskjellen er betydelig mindre blant de litt eldre ungdommene.

Når det gjelder sur nedbør er bekymringene minst av de vi spør om. Dette skyldes nok det faktum at Norge og Europa har gjennomført så mange tiltak for å redusere sur nedbør, at vi i dag har reell grunn til å bekymre oss mindre. Nedenfor ser vi at variasjonene mellom undergruppene av unge følger det samme mønsteret som bekymringsvariasjonene for de andre fenomenene.

Det siste fenomenet vi skal se på, er det som flest er meget bekymret for, nemlig at dyre- og plantearter dør ut. Når vi konstaterer at hele 26% av befolkningen og langt flere av de unge er meget bekymret, gir det oss grunn til å spekulere litt på om hvordan vi skal tolke svarene. Er man bekymret for hvilket betydning det har for egen tilværelse at dyre- og plantearter dør ut, eller er man egentlig bekymret på et mer abstrakt nivå eller på vegne av de arter det dreier seg om? Når bekymringsnivået er så mye høyere enn for de øvrige bekymringsårsakene, stusser vi litt, ikke minst fordi de bekymringsårsakene man var mindre bekymret for, utgjør en stor del av årsakene til at artsbestandene desimeres.

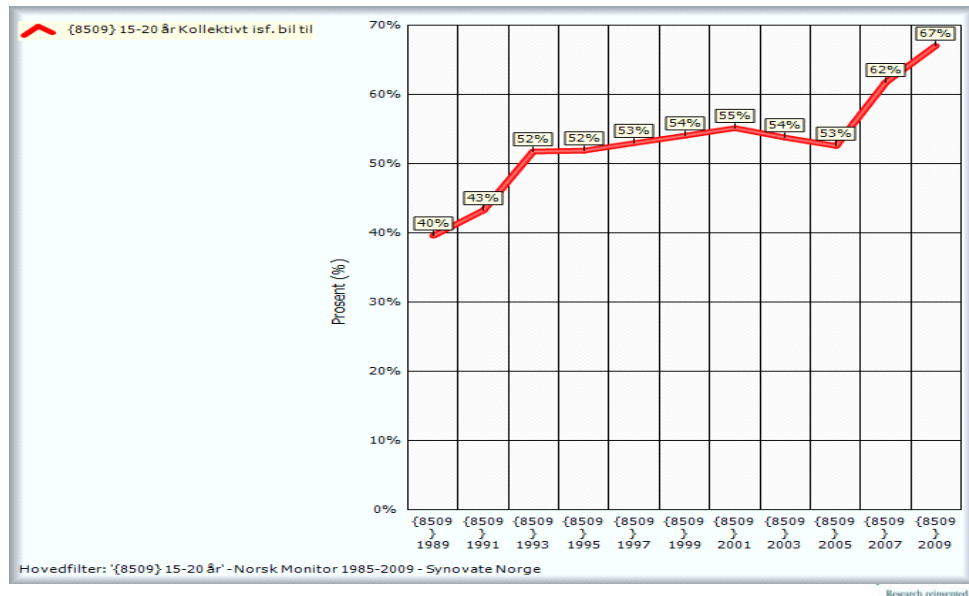

Når vi har konstatert at bekymringsnivået er høyere på dette fenomenet enn på noen av de øvrige, fastslår vi videre at variasjonene mellom undergruppene av unge følger det samme mønsteret som bekymringsvariasjonene for de andre fenomenene.

I tillegg til beskrivelsen av ungdommens bekymringer for ulike miljøtrusler, skal vi til slutt studere ungdommens adferd på et viktig område for miljøet, nemlig bruk av kollektivtransport. I mange år har vi stilt spørsmål om hvor ofte man gjør forskjellige handlinger for å ta mer hensyn til miljøet. En av disse handlingene er å bruke kollektivt transportmiddel selv om du hadde anledning til å bruke bil. Når vi ser på ungdommens svar her, skal vi huske på at en god del av de unge ikke selv kan kjøre bil, og at mange av de som kan kjøre, kanskje ikke har egen bil. Allikevel er imidlertid spørsmålet relevant, all den stund de som ikke kjører eller har bil selv, godt kan få andre til å kjøre for seg.

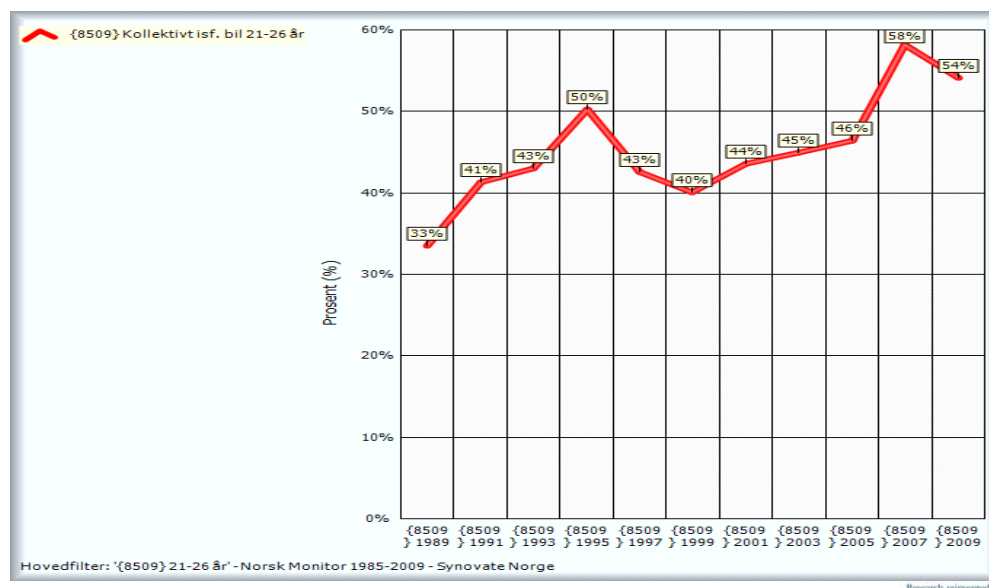
Nedenfor ser vi endringer over tid i andeler som svarer "ofte eller av og til", altså summen av svar på de to alternativene. Først studerer vi 15-20 åringene, der vi ser at det har funnet sted en kraftig, positiv utvikling fra 40% som reiser kollektivt i stedet for å bruke bil i 1989, til hele 67% i 2009.

Andel av 15-20 åringer som har brukt kollektivt transportmiddel selv om du hadde anledning til å bruke bil, ofte eller av og til

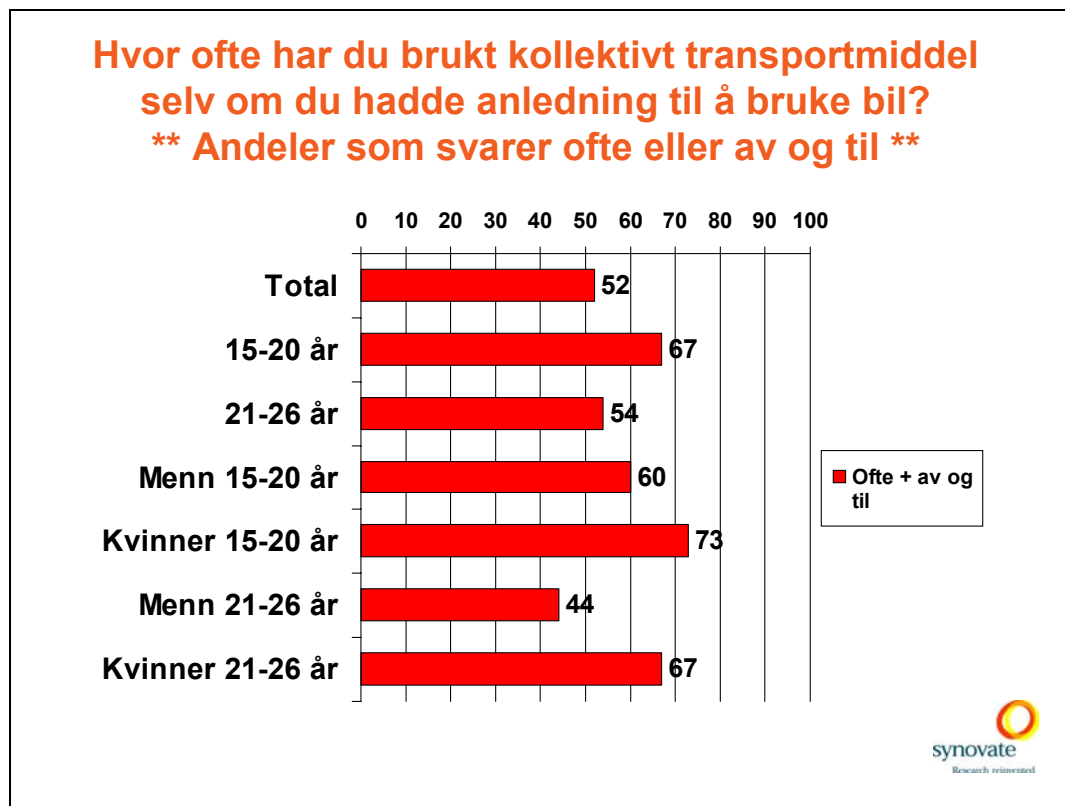
Også i aldersgruppen 21-26 år finner vi en positiv utvikling:

Andel av 21-26 åringer som har brukt kollektivt transportmiddel selv om du hadde anledning til å bruke bil, ofte eller av og til

Diagrammet viser at 21-26 åringene gjennomgående ligger på et noe lavere nivå enn de yngste, men at utviklingen over tid er den samme. Forskjellene i nivåer kan imidlertid ha sammenheng med ulik tilgang til kollektive transportmidler og ikke minst bil.

Hvis vi så ser på årets resultater etter målgruppe, ser vi i nedenstående diagram at ungdommen bruker kollektive transportmidler hyppigere enn befolkningen og at mønsteret mellom ungdomsgruppene er som beskrevet før: unge oftere enn eldre, kvinner oftere enn menn.

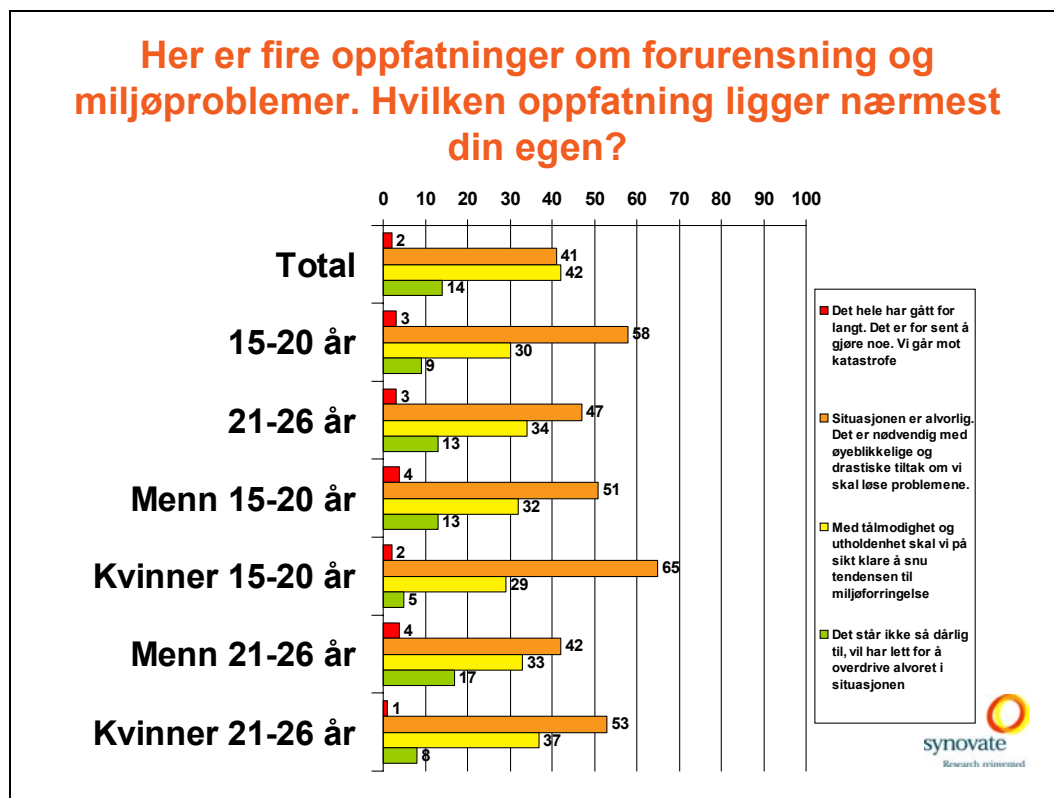

Norsk Monitor har et spørsmål hvor respondentene skal krysse av for den oppfatning som passer best på deres oppfatning av fire beskrivelser av miljøsituasjonen. Spørsmålet stilles på følgende måte:

"Her er fire oppfatninger om forurensning og miljøproblemer. Hvilken oppfatning ligger nærmest din egen?"

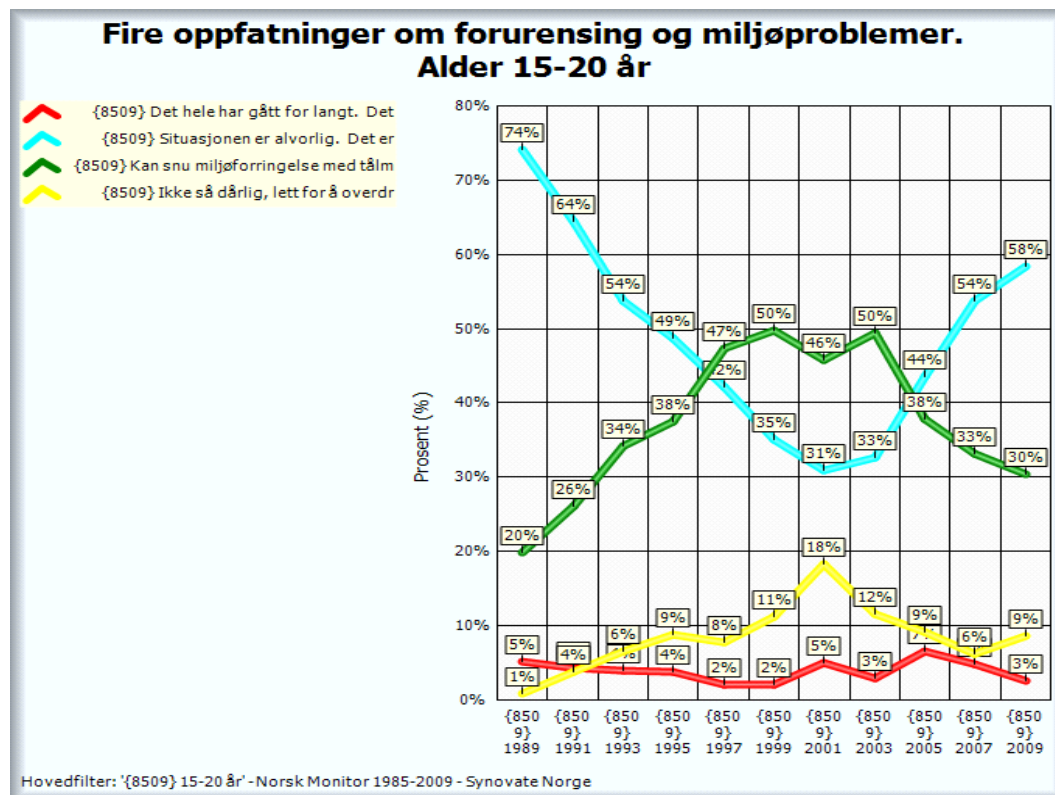
1. Det hele har gått for langt. Det er for sent å gjøre noe. Vi går mot katastrofe
2. Situasjonen er alvorlig. Det er nødvendig med øyeblikkelige og drastiske tiltak om vi skal løse problemene.
3. Med tålmodighet og utholdenhet skal vi på sikt klare å snu tendensen til miljøforringelse
4. Det står ikke så dårlig til, vil har lett for å overdrive alvorret i situasjonen

Svarfordelingen er fremstilt i diagrammet nedenfor:

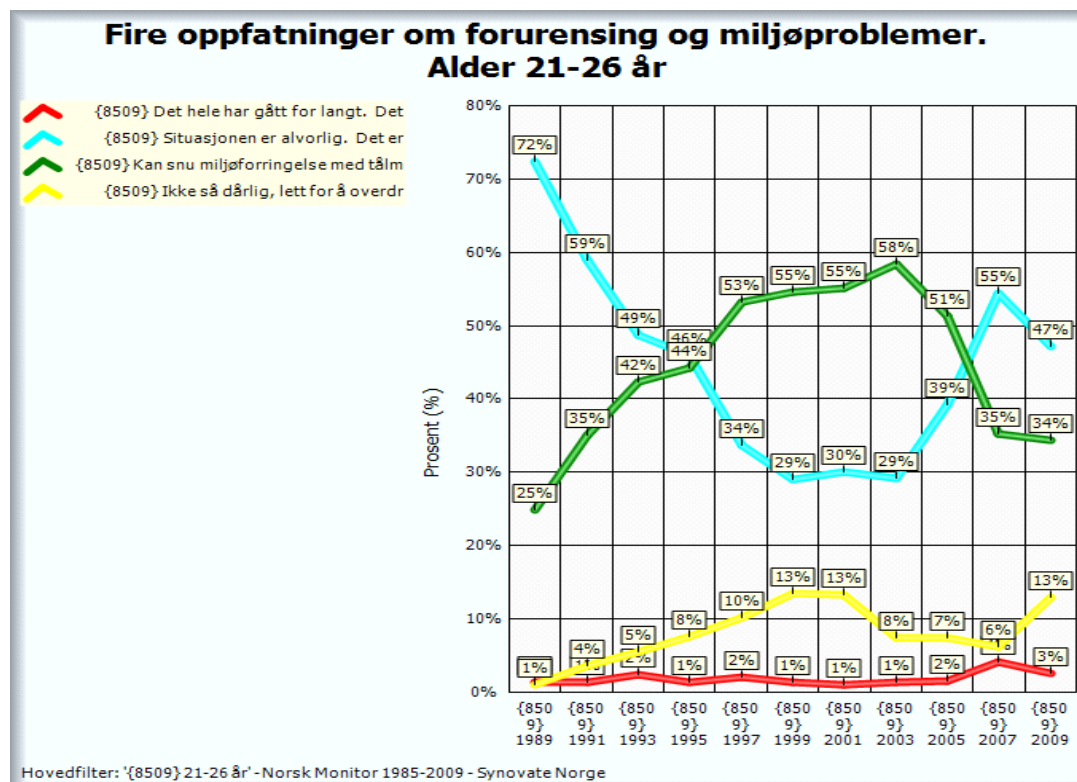

Vi ser av diagrammet at det er blant kvinner i alderen 15-20 år at flest mener at situasjonen rundt forurensning og miljøproblemer er alvorlig, alternativ 2, men flertallet i de andre aldersgruppene mener også alternativ 2 er den mest riktige oppfatningen. Det pragmatiske standpunktet i alternativ 3 får tilslutning fra ca. 1/3 av ungdomsgruppene. Sett i forhold til totalbefolkningen, er det flere ungdommer som mener situasjonen er alvorlig enn totalt, mens det mer pragmatiske alternativ 3 får noe høyere tilslutning i totalbefolkningen enn blant ungdommen.

Nedenfor ser vi utviklingen over tid. Først skal vi se på de yngste i alderen 15-20 år. Det slår oss at det har vært store variasjoner i tilslutningen til de to mellomste standpunktene. Oppfatningen om at situasjonen er alvorlig har tapt tilslutning gjennom en periode frem til 2001, for så å få økt tilslutning igjen. Sammenholdt med utviklingen blant hele befolkningen, skiller de unge seg ut ved at det er en økt tilslutning til alvorlighetsalternativet (2) fra 2007 til 2009. Det var ikke tilfellet med hele befolkningen.

Når det gjelder de litt eldre ungdommene, ser endringsbildet slik ut::

Her ser vi at endringsmønsteret følger utviklingen til hele befolkningen. Fordelingen mellom alternativene i denne aldersgruppen ligner også mer på hele befolkningens, enn den blant de yngste.

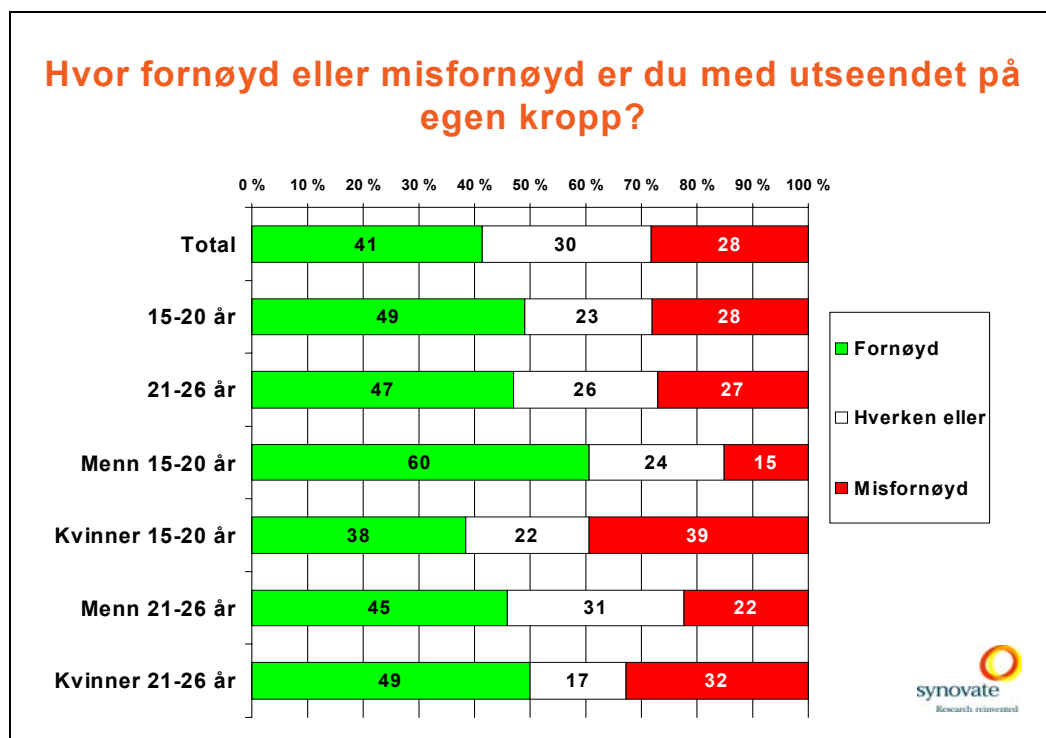
Ungdommenes forhold til sin egen kropp

Ungdom og kropp er et tema som det stadig fokuseres på i media, motemagasiner, debattprogrammer og lignende. Fremdeles ser vi debatt om pressens fokusering på skjønnhetsidealer. Enkelte områder endres ikke og vi vet at usikkerheten omkring egen kropp er stor blant ungdommene. I Ottar Helleviks nye bok "Jakten på den norske lykken" går det frem at tilfredshet med utseendet på egen kropp er positivt korrelert med personlig lykkefølelse.

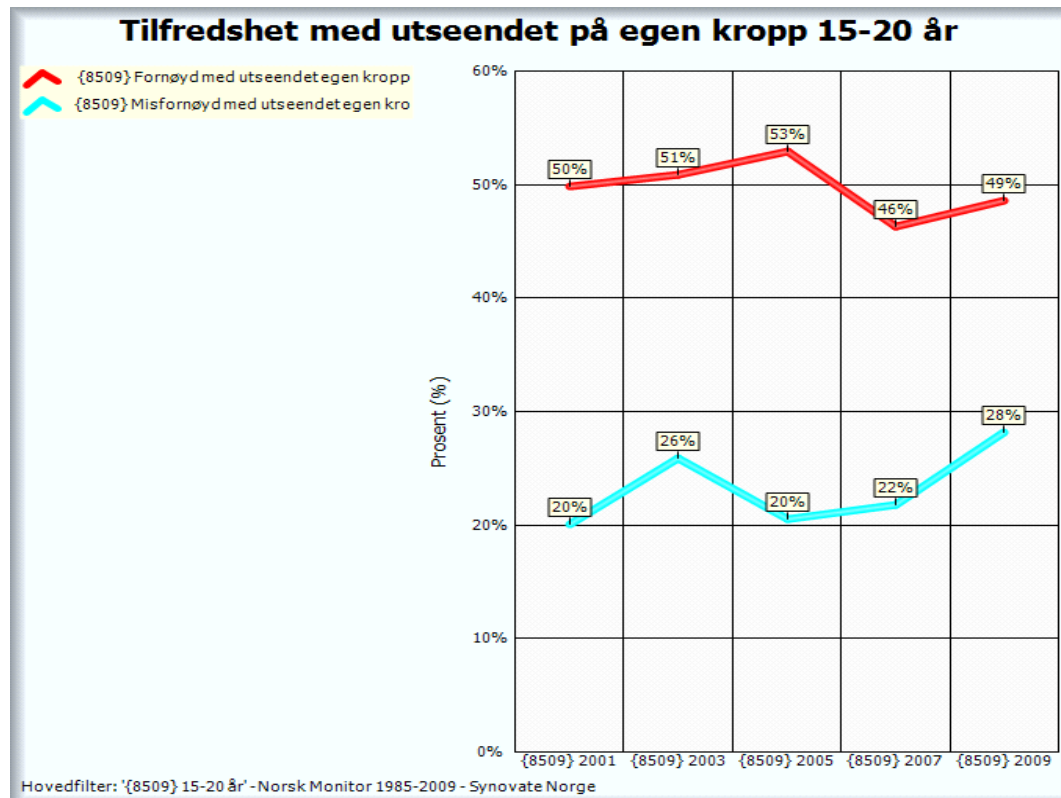
Spørsmålet om tilfredshet med utseendet på egen kropp er med i denne målgruppeanalysen, og fremstilles i diagrammet under. I diagrammet har vi slått sammen svaralternativene meget fornøyd og ganske fornøyd, samt litt misfornøyd og meget misfornøyd.

Totalt i befolkningen er 41 % fornøyd med utseendet på egen kropp, og 28 % er litt eller meget misfornøyd. Dette representerer en klar forverring fra 41% og 16% i 2007. I 2003 var 41 % tilfreds med egen kropp, og 24 % mindre fornøyd, mens svarene i 2005 var nær identiske med svarene i 2007.

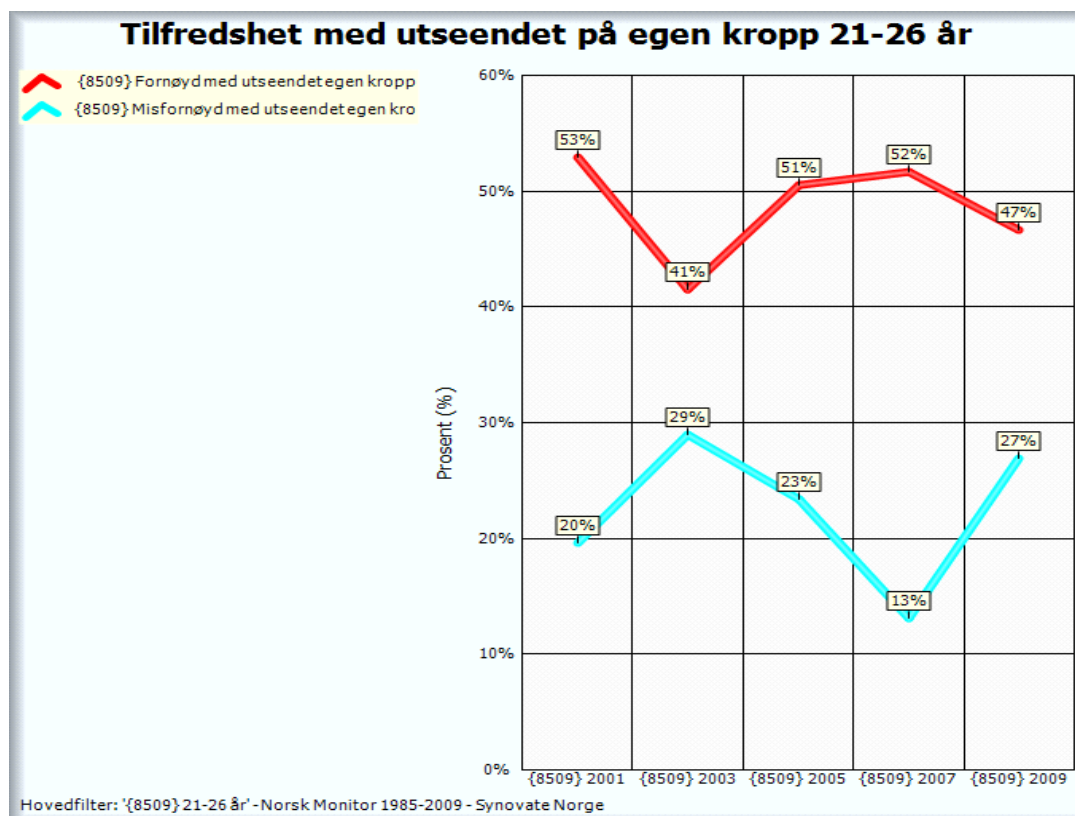
Gruppen som er minst fornøyd med utseende på egen kropp, er kvinner i alderen 15-20 år. Her er kun 38 % fornøyd og hele 39 % er mer eller mindre misfornøyd med egen kropp.

Hvis vi ser litt nærmere på utviklingen over tid, viser det interessante endringer, slik vi også beskrev for hele befolkningen ovenfor. Diagrammet nedenfor viser først utviklingen for 15-20 åringene. Her ser vi at andelen misfornøyde er høyere i årets undersøkelse enn noen gang tidligere.

Også blant de litt eldre ungdommene er det variasjoner over tid. Blant 21-26 åringene opplever vi også en kraftig økning i andelen misfornøyde siden 2007, men ikke til et så høyt nivå som i 2003. Under alle omstendigheter vil vi antyde at undersøkelsen i 2009 representerer et brudd med en positiv trend som vi hadde sett de siste fire årene. Dette er ikke like tydelig blant de yngste som blant de litt eldre. Hva årsaken til denne utviklingen skyldes, er det vanskelig å si ut fra de foreliggende resultatene.

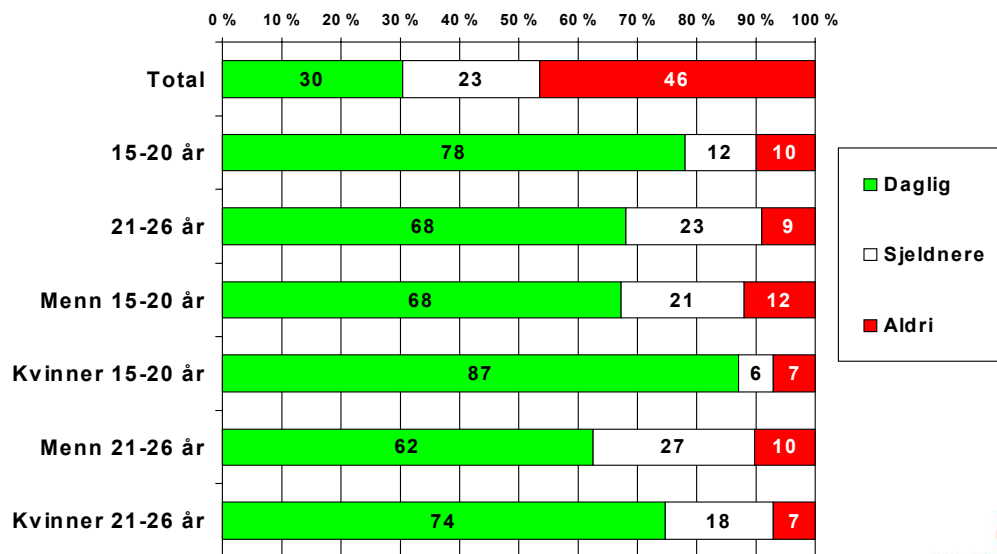

Medlemskap og bruk av nettsamfunn på internett

Gjennom de senere år har medlemskap i nettsamfunn på internett blitt mer og mer vanlig, og det er som med andre måter å bruke internett på, at ungdommen går foran. Mens det i befolkningen totalt sett er 30% som oppgir at de bruker nettsamfunn daglig og 23% som svarer sjeldnere enn daglig, er det blant de yngste i alderen 15-20 år hele 78% som svarer daglig og 12% som svarer sjeldnere. Det betyr at bare 10% av de yngste aldri bruker nettsamfunn. De unge i alderen 21-26 år ligger noe etter de yngste i daglig bruk, men allikevel er det hele 68% som bruker nettsamfunn daglig. Når 23% av 21-26 åringene bruker nettsamfunn sjeldnere enn daglig, ender vi opp med at bare 9% ikke er med i nettsamfunnene. Dette viser at nettsamfunnene, og da særlig de største, er meget velegnede kanaler å nå ungdom på.

Hvor ofte bruker du vanligvis følgende tjenester på internett?

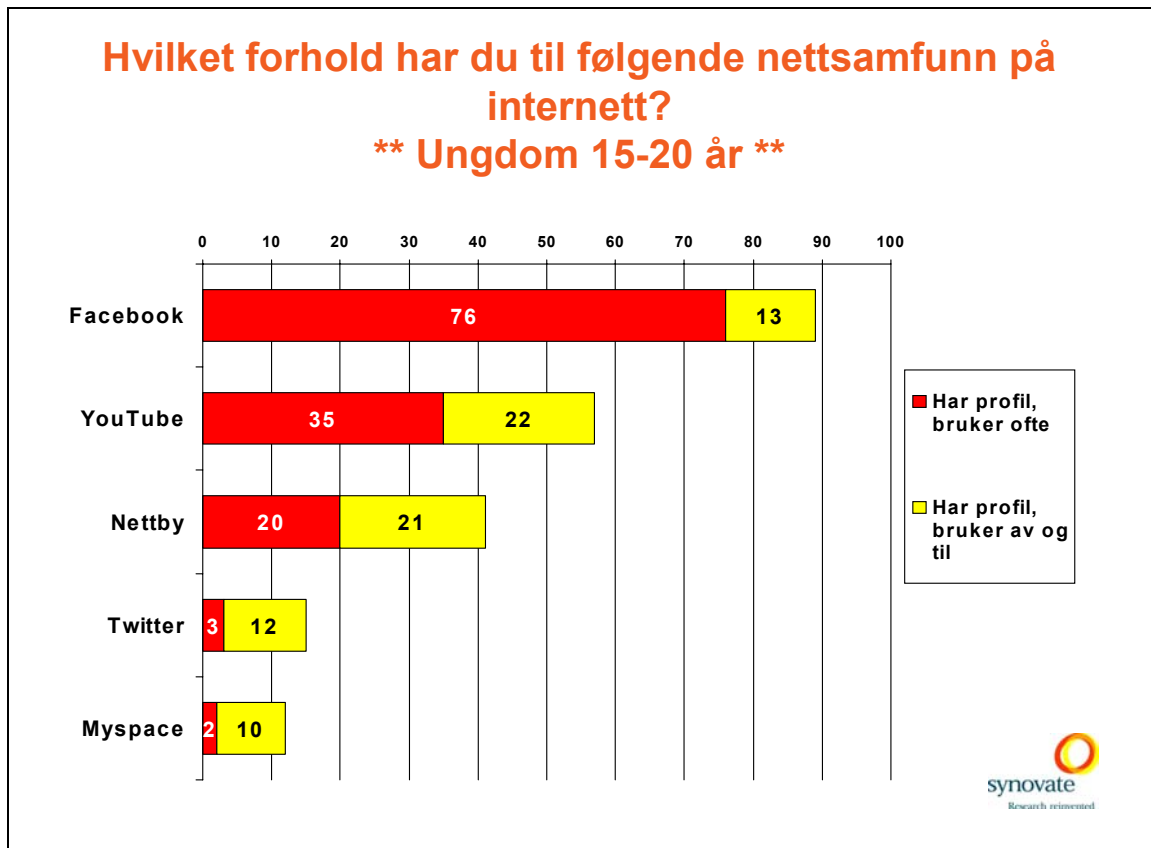
** Nettsamfunn, communities (Facebook, MySpace, Nettby ol.) **

Som vi ser, er unge mennesker langt hyppigere brukere av nettsamfunn enn befolkningen for øvrig. Innenfor begge de ungdomsgruppene vi analyserer, er kvinner ivrigere til å bruke nettsamfunn enn menn. Dette gir seg særlig utslag i mer høfrekvent bruk, selv om også total bruk er mer utbredt blant kvinnene. Det er bare ubetydelige forskjeller i bruk av nettsamfunn mellom ungdom som bor i distriktskommuner og ungdom som bor i større byer. Dette kan brukes som en dokumentasjon av at internetteknologien er like utbredt i landdistriktene som i byene.

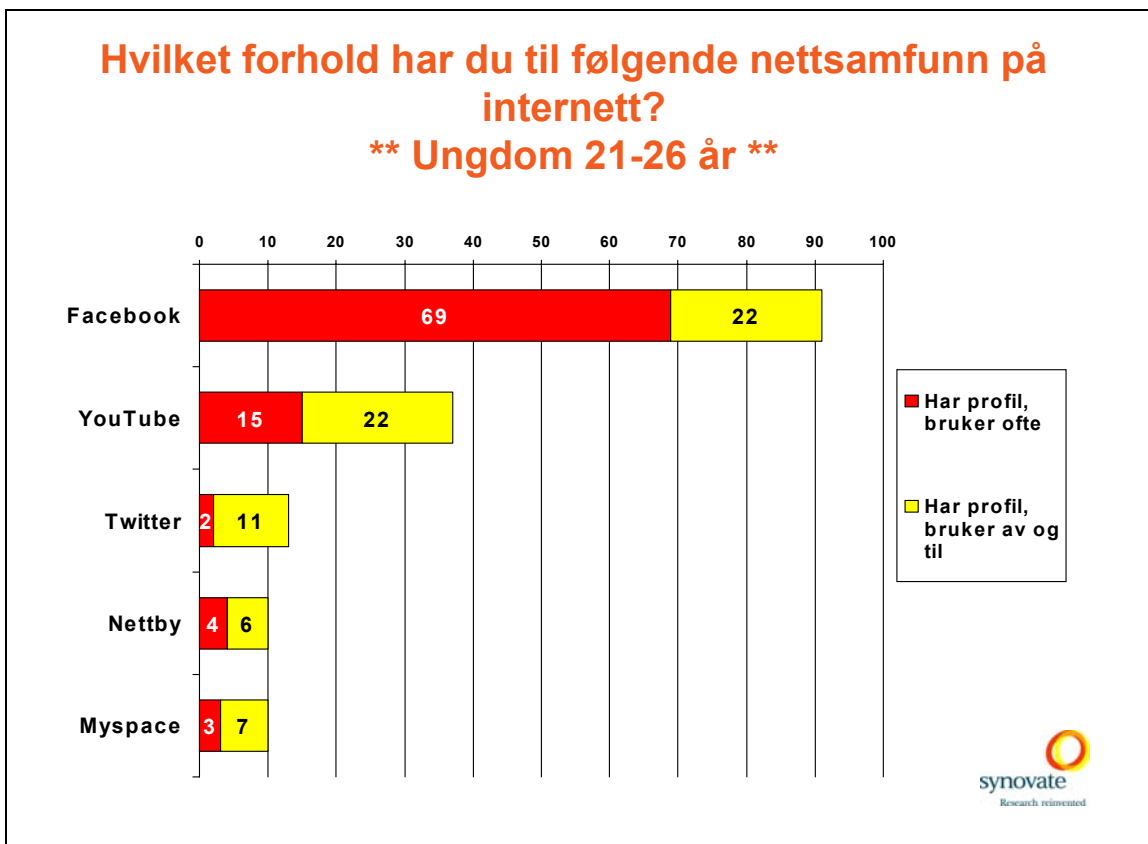
Årets utgave av Norsk Monitor inneholder bedre opplysninger om ungdommens bruk av ulike nettstedene enn tidligere målinger. I utgangspunktet er det fra andre undersøkelser velkjent hvilke nettsamfunn som er mest populære og den totale dominans Facebook åpenbart har, gjør denne kanalen meget viktig for alle som ønsker kontakt med ungdom. På denne bakgrunn skal vi titte litt nærmere på ungdommens bruk av de mest aktuelle nettsamfunnene.

Som det fremgår av spørreskjemaet har vi bedt alle spurte om å beskrive sitt forhold til fem spesifiserte nettsamfunn. De skulle beskrive bruk og kjennskap. I nedenstående diagram gjengir vi først andelene som oppgir at de har egen profil og bruker de respektive nettsamfunnene ofte eller av og til.

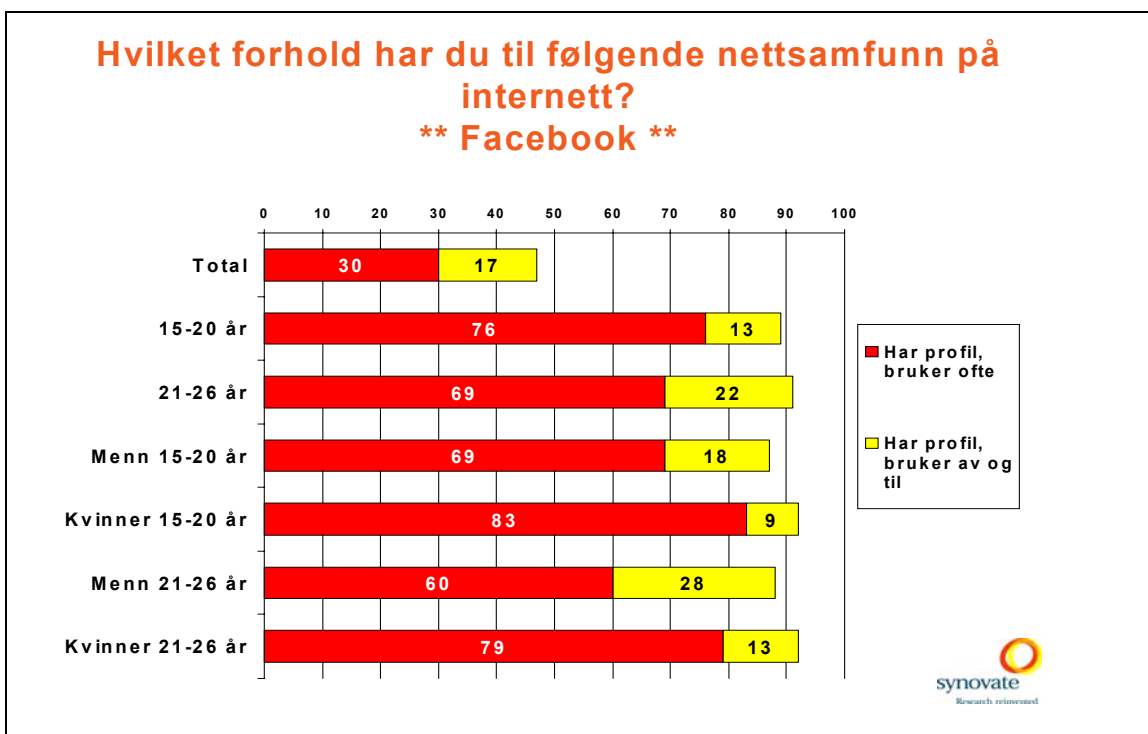

Som vi ser, er Facebook fullstendig overlegent de andre nettsamfunnene. Bare YouTube når opp, men dette nettsamfunnet kan vel sies å være mer et supplement til Facebook enn en konkurrent. Tilsynelatende er det ganske mange av de yngste som bruker Nettby, men vi minner i denne forbindelse om at antall brukere av Nettby har sunket dramatisk gjennom 2010 etter at Norsk Monitor ble gjennomført.

Så skal vi se på de litt eldre ungdommenes bruk av de samme nettsamfunnene. I diagrammet nedenfor ser vi at bruken av Facebook er like utbredt blant de eldre ungdommene som blant de yngre, mens brukes av de øvrige nettsamfunnene er betydelig mer begrenset.

I og med at Facebook dominerer på den måte de gjør, skal vi se litt nærmere på bruk av Facebook i de undergrupper av ungdom som vi er vant til å analysere.

Det er ganske tydelig hvor forskjellig ungdom er i bruk av Facebook i forhold til totalbefolkningen. Allikevel vil vi si at det er påfallende at nesten halve den voksne befolkningen bruker Facebook. Videre ser vi at unge kvinner bruker Facebook litt oftere enn unge menn, og at utslaget særlig kommer på brukshyppighet.

Under gjennomgangen av hva innholdet av årets rapport skulle være, ble det fra departementets side uttrykt ønske om en oversikt over hva ungdommen bruker internett lite til i forhold til andre grupper av befolkningen. Som vi allerede har fått inntrykk av, er bruk av internett langt mer utbredt blant ungdom enn blant eldre aldersgrupper, slik at det er vanskelig å peke på spesielle områder som er mindre brukt av ungdom enn andre. Men som vi også har sett, varierer bruken også blant ungdom.

En gjennomgang av det rike tilfanget vi har av informasjon om internettbruk i årets utgave av Norsk Monitor viser at ungdom naturlig nok ligger etter litt eldre aldersgrupper når det gjelder jobbrelevante oppgaver på nettet. Dette skyldes selvsagt at yrkesaktiviteten blant ungdom er lavere enn blant de som er i mer yrkesaktiv alder. Et eksempel på dette er bruk av intranett for ansatte på jobb. Også når det gjelder bruk av offentlige nettsider til utfylling av elektroniske skjemaer, innsending av selvangivelse og e-postkommunikasjon med offentlige myndigheter, ligger de aller yngste langt etter gjennomsnittet i befolkningen, mens de litt eldre ungdommene er på linje med folk flest.

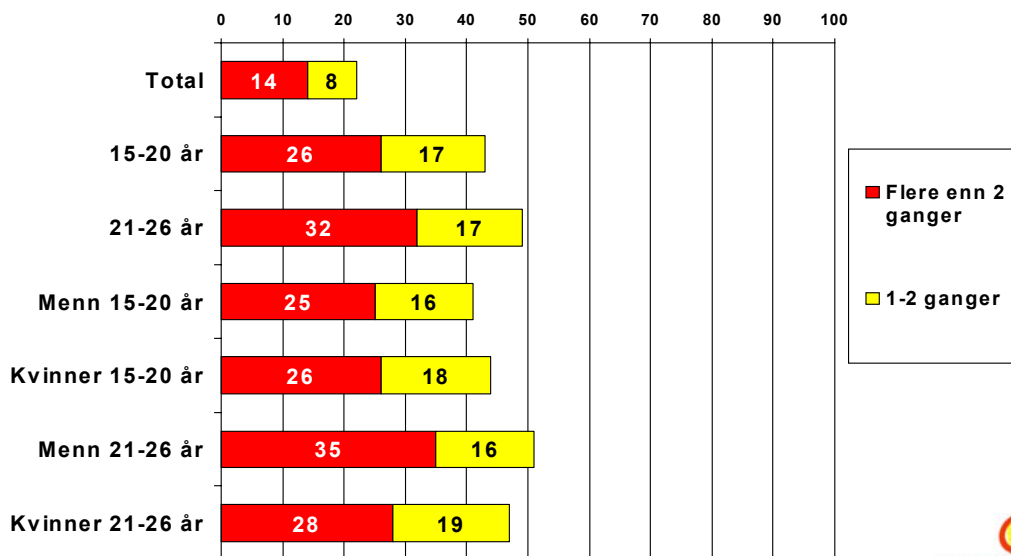
Vi merker oss videre at ungdom, og i hvert fall de yngste, ligger på linje med eller etter folk flest når det gjelder bruk av nettet til å sjekke nyheter, værmelding, finansnyheter, informasjon fra kommune/ stat, informasjon om helsespørsmål, spille pengespill (som generelt er lavt), lese stillingsannonser, lese boligannonser, finne telefonnummer, finne kart/ reiserute og sende inn strømværing.

Et område for bruk av internett som departementet er spesielt interessert i, er ungdommens deltagelse i organiserte diskusjoner og aksjoner for enkeltsaker på internett. Enhver som kjenner til bruksmønstre når det gjelder internett, vil vite at ungdommen bruker nettet til denne form for deltagelse i opinionsprosesser i høyere grad enn folk flest. Dette ser vi tydelig i nedenstående diagram, der vi angir utbredelse i slik deltagelse på nettet i ulike grupper.

Det går klart frem at ungdommen er adskillig mer aktive enn folk flest når det gjelder deltagelse i diskusjoner og aksjoner for enkeltsaker på nettsamfunn. Dette har selvsagt sammenheng med at ungdom i utgangspunktet er mer aktive på nettsamfunn enn befolkningen for øvrig. Vi ser videre at det er de eldste ungdommene som er mest aktive, men variasjonene mellom ungdomsgruppene er ikke store.

Har du gjort følgende på internett?

** Deltatt i organiserte diskusjoner/ aksjoner for enkeltsaker på nettsamfunn **

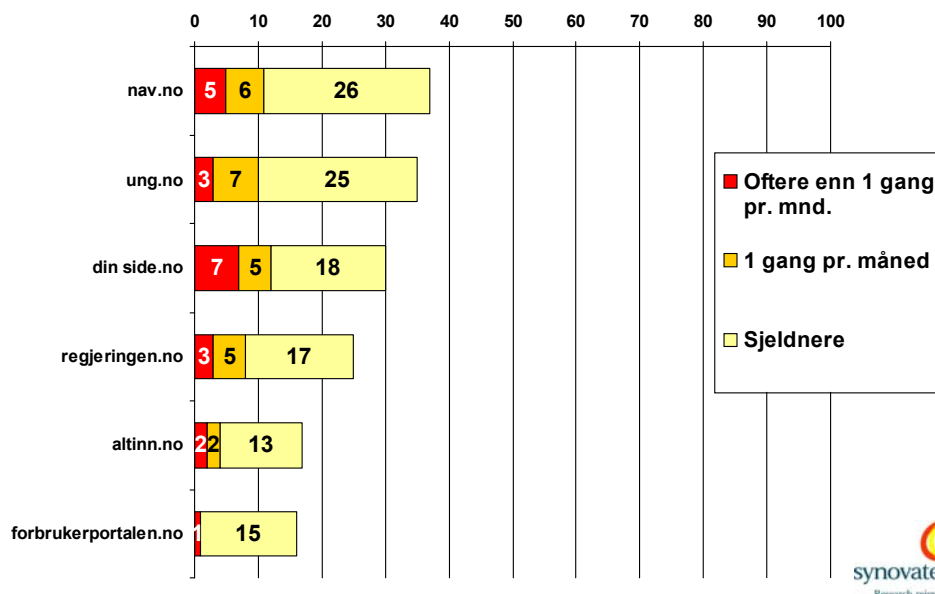
Bruk av offentlige nettsteder

Ungdom bruker internett i klart høyere grad enn resten av befolkningen, samtidig som de ofte er mindre frekvente brukere av mer tradisjonelle medier. Fortløpende er det en utfordring for offentlig sektor å nå ungdommen i kommunikasjonsøyemed. Som vi så i forrige kapittel, har de mest populære nettsamfunnene, og da særlig Facebook, stor dekning blant ungdom. For å nå ungdommen med nødvendig, ungdomsrettet informasjon, har myndighetene opprettet noen nettsteder som er direkte innrettet mot ungdom, samtidig som andre nettsteder bør kunne brukes av ungdom til å skaffe offentlig informasjon.

Nedenfor gis det en smakebit på ungdommens bruk av noen aktuelle, offentlige nettsteder. Etter vår mening er bruksfrekvensen ikke imponerende, men nettsidenes karakter vil jo være bestemmende for behovet for å besøke nettstedene ofte.

Hvor ofte er du inne på følgende nettsteder?

** Ungdom 15-20 år **

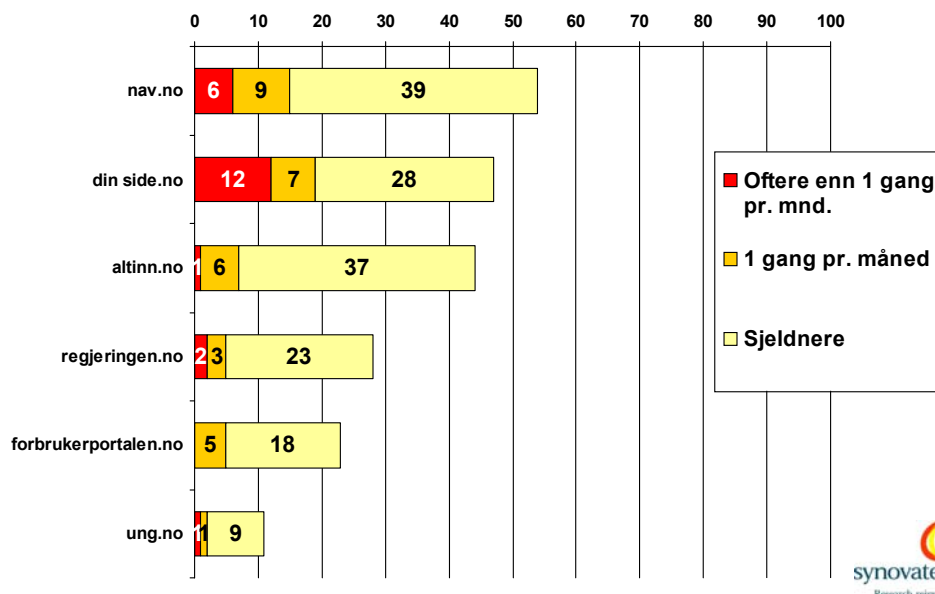

Ved siden av nav.no kan det se ut til at ung.no har en viss appell til 15-20 åringene, men bare 10% av disse har besøkt nettstedet siste måned og det er ikke direkte imponerende og heller ikke høyere enn i 2007. Men vi ser på den annen side at andelen som oppgir at de noen gang har vært inne på sidene er forholdsvis høy. Innholdet er vel av en slik karakter at det kan være naturlig å besøke nettsidene med en lavere frekvens enn månedlig.

De som bare er noen få år eldre har knapt vært inne på ung.no forholdsvis nylig (2%), så denne nettsiden har nok størst appell til tenåringer. Heller ikke regjeringen.no eller forbrukerportalen har hyppig bruk blant yngre mennesker, men vi merker oss at besøk på forbrukerportalen.no er noe mer utbredt blant de eldste ungdommene enn blant de yngste. Men disse nettstedene har heller ikke stor appell i totalbefolkningen. Når det gjelder Din side er andelen som har besøkt nettstedet høyere. Mens 15% av befolkningen har vært der siste måned, er andelen 12% blant 15-20 åringene og 19% blant 21-26 åringene. Det ser ut til at besøksfrekvensen på disse sidene blant ungdom allikevel har gått noe ned siden 2007.

Hvor ofte er du inne på følgende nettsteder?

** Ungdom 21-26 år **

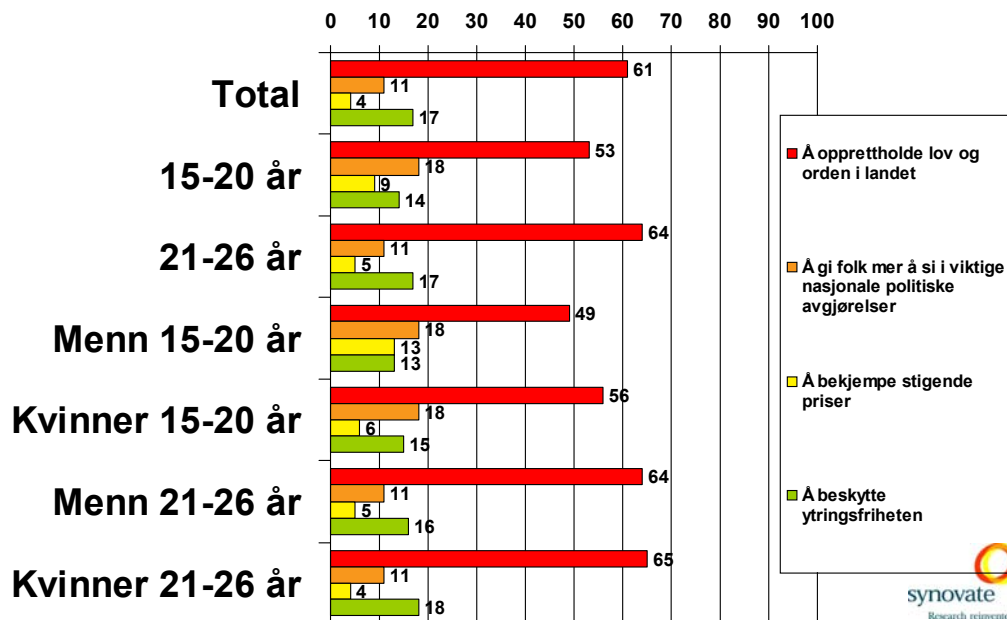
Samfunnspolitiske saker

Norsk Monitor inneholder en rekke spørsmål om samfunnspolitiske saker og politikk. Vi kartlegger både politisk adferd og hvilke saker folk er opptatt av skal bli løst, og hvilke partier man mener er gode til å løse sakene. I årets hovedrapport fra Norsk Monitor er ikke minst vurderingene av folks holdninger til partienes sterke og svake sider viktig, all den stund de belyser hvorfor vi ikke fikk et regjeringsskifte høsten 2009. Allerede i Norsk Monitor 2003 kommenterte vi endringer i folks politiske prioriteringer som indikerte at det politiske landskap var i sterk endring, og som vi kan lese i årets hovedrapport, har disse endringene fortsatt siden med en signifikant venstrevind.

Samfunnspolitiske målsettinger

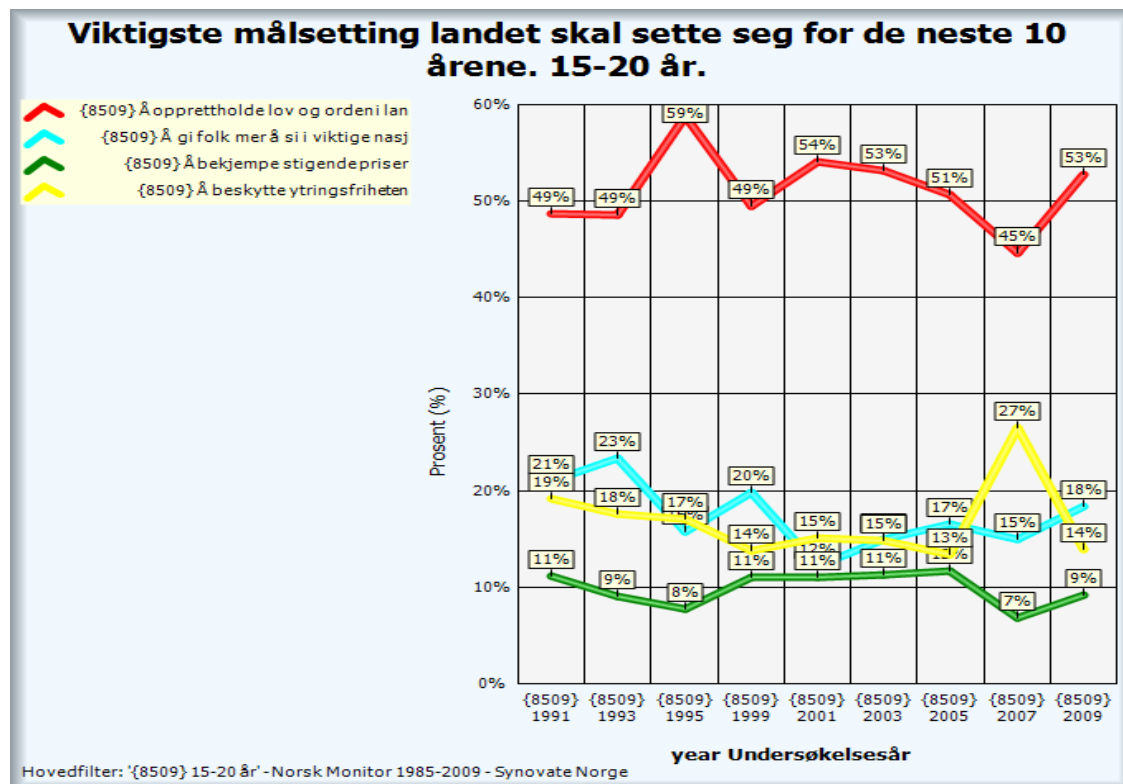
I dette notatet starter vi med et spørsmål av mer overordnet karakter. Spørsmålet stilles på følgende måte: "I det siste har det vært snakk om hvilke målsetninger dette landet skal sette for de neste 10 årene. Her er ført opp forskjellige mål som ulike mennesker vil foretrekke. Hvilken av disse målsetningene mener du er viktigst?" Mange vil kjenne igjen dette spørsmålet fra den amerikanske forskeren Ronald Ingleharts internasjonale studier der han ved hjelp av svarfordelingen på dette spørsmålet antyder hvor langt forskjellige nasjoner er kommet i den postmaterialistiske utviklingen. Selv om samfunnsutviklingen de siste 15-20 årene ikke har gått entydig i postmaterialistisk retning, er det ingen tvil om at svarene her gir ganske godt inntrykk av befolkningens prioriteringer.

**I det siste har det vært mye snakk om hvilke målsettinger dette landet skal sette seg for de neste 10 årene.
Hvilken av disse målsettingene mener du er viktigst?**

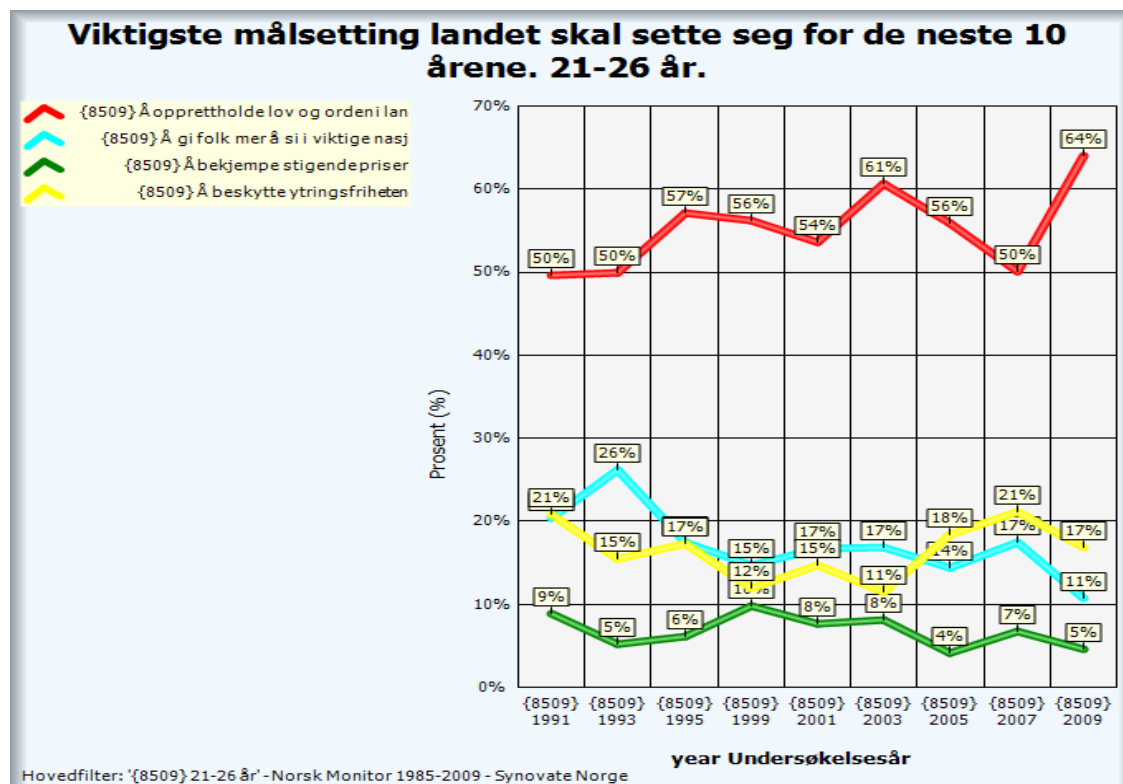

I likhet med forrige omgang av Norsk Monitor, viser resultatene fra denne runden at vi har en klar "vinner" i hvilken målsetning befolkningen totalt mener er viktigst for landet. Det å opprettholde lov og orden i landet peker seg ut på den måten at hele 61% mener det er viktigste sak, slik 59% gjorde i 2007. Ungdomsgruppene skiller seg fra befolkningen ved at det er lavere andeler som mener det er viktigst å opprettholde lov og orden blant de yngste, og litt høyere andeler blant de litt eldre. Blant de yngste er det litt høyere andeler som prioriterer å gi folk mer å si i viktige politiske avgjørelser, mens de som er i alderen 21-26 år prioriterer dette på linje med totalbefolkningen. Å beskytte ytringsfriheten er litt mindre viktig for de yngste, mens de litt eldre ungdommene ligger på linje med folk flest.

Ser vi på utviklingen over tid, må vi studere hver aldersgruppe for seg. Først skal vi se på de yngste i alderen 15-20 år og deres prioriteringer over tid. Som vi ser av diagrammet, har det ikke funnet sted store endringer over tid. Det tilsynelatende sterke utslaget i 2007 tror vi kan skyldes tilfeldigheter på grunn av underrepresentasjon av de helt unge.

Når det gjelder prioriteringene til 21-26 åringene viser nedenstående diagram hvordan utviklingen har vært.

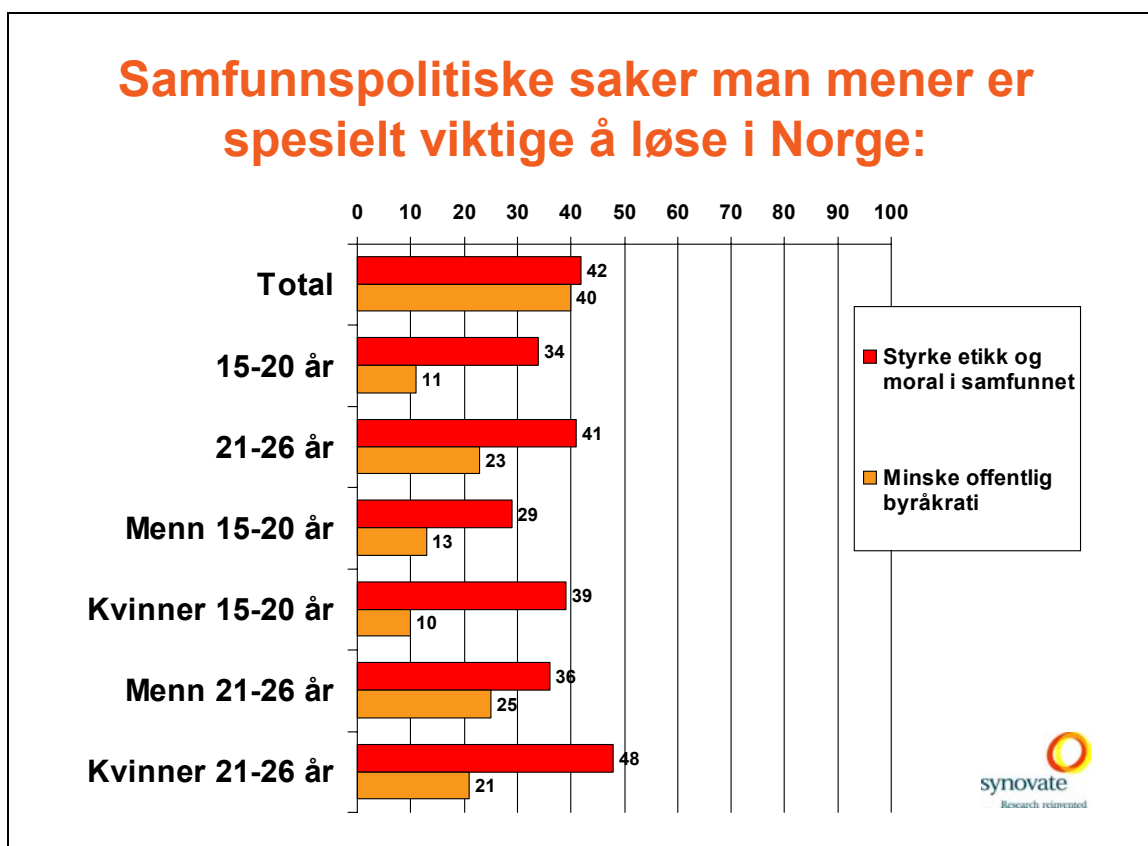

Over tid ser det ut til at 21-26 åringene i økende grad prioriterer å opprettholde lov og orden i landet, mens en synkende andel prioriterer å gi folk mer å si i viktige nasjonale politiske avgjørelser.

Politiske saksprioriteringer

Så skal vi se på ungdommens politiske saksprioriteringer. Etter ønske fra departementet, har vi i det følgende valgt ut to samfunnspolitiske områder spesielt. De første to omhandler styrking av etikk og moral og å minske det offentlige byråkrati. Men vi vil i det følgende også kommentere ytterligere områder hvor ungdomsgruppens svar/holdninger avviker fra totalbefolkningens.

Vi har sammenstilt de to nevnte områdene i diagrammet under:

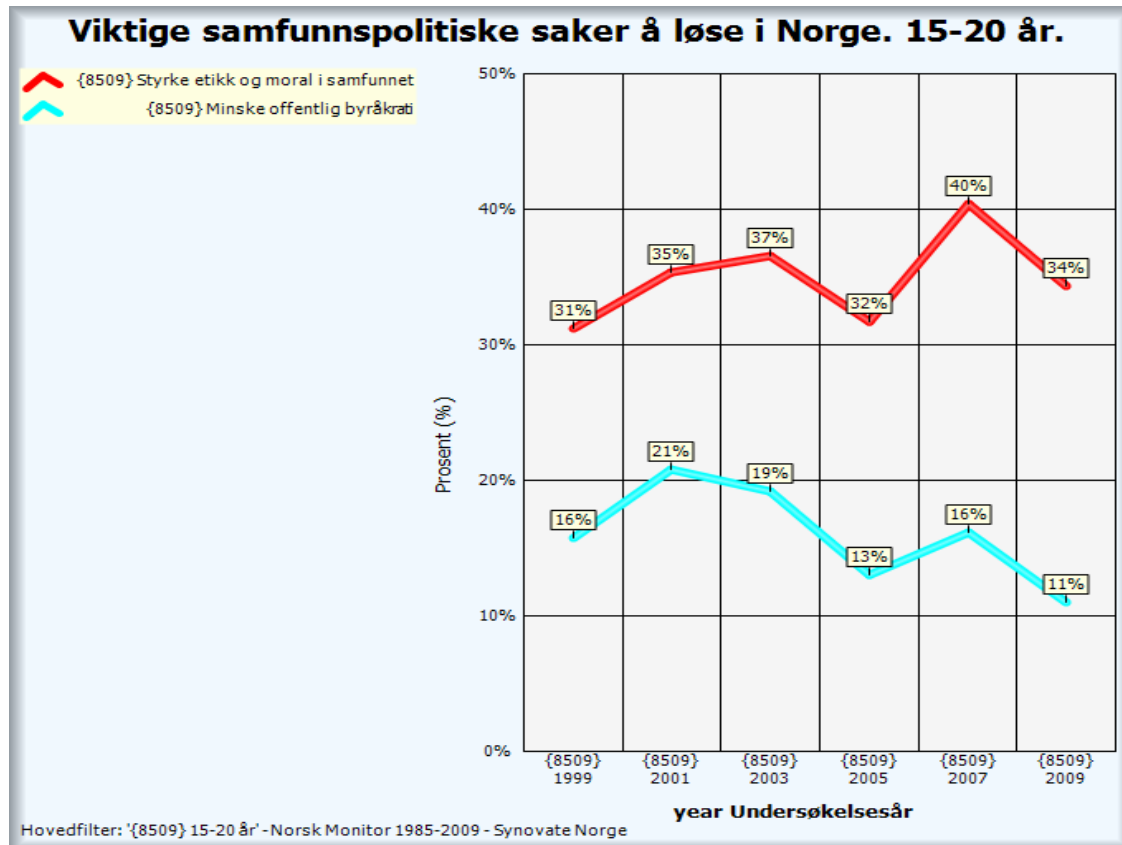

Tar vi først for oss ønsket om å **styrke etikk og moral**, ser vi at dette er noe mindre viktig for unge i alderen 15-20 år enn for totalbefolkningen, mens andelen blant 21-26 åringene er forholdsvis lik befolkningens prioritering. Større ser imidlertid forskjellene ut til å være mellom unge menn og unge kvinner, der mennene prioriterer styrking av etikk og moral i samfunnet i lavere grad enn kvinner på begge alderstrinn.

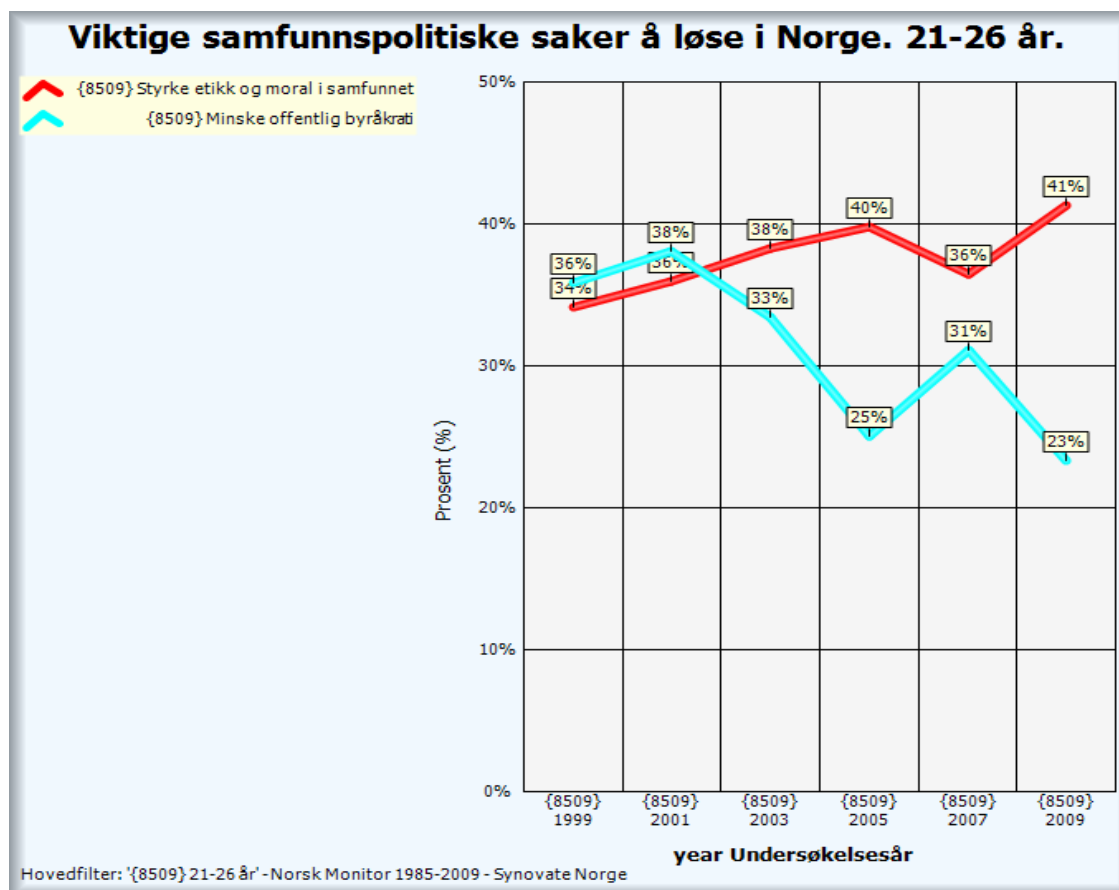
Det er større forskjeller i svarene mellom de unge og totalbefolkningen i spørsmålet om å **minske offentlig byråkrati**. Kun 11 % av 15-20 åringene finner dette viktig, mot 23% av 21-26 åringene. Sammenligner vi med befolkningsgjennomsnittet ser vi

at begge ungdomsgruppene i mindre grad er opptatt av å minske det offentlige byråkratiet enn befolkningen totalt sett (40%). En naturlig forklaring på dette kan være at særlig de yngste ungdommene har liten eller ingen erfaring med det offentlige byråkratiet, som man gjerne blir bedre kjent med i senere faser av livet.

Over tid ser vi i nedenstående diagram at de yngste i økende grad prioriterer å styrke etikk og moral i samfunnet, mens andelen som mener det er viktig å minske det offentlige byråkratiet har gått ned siden 1999 da spørsmålet ble stilt første gang.

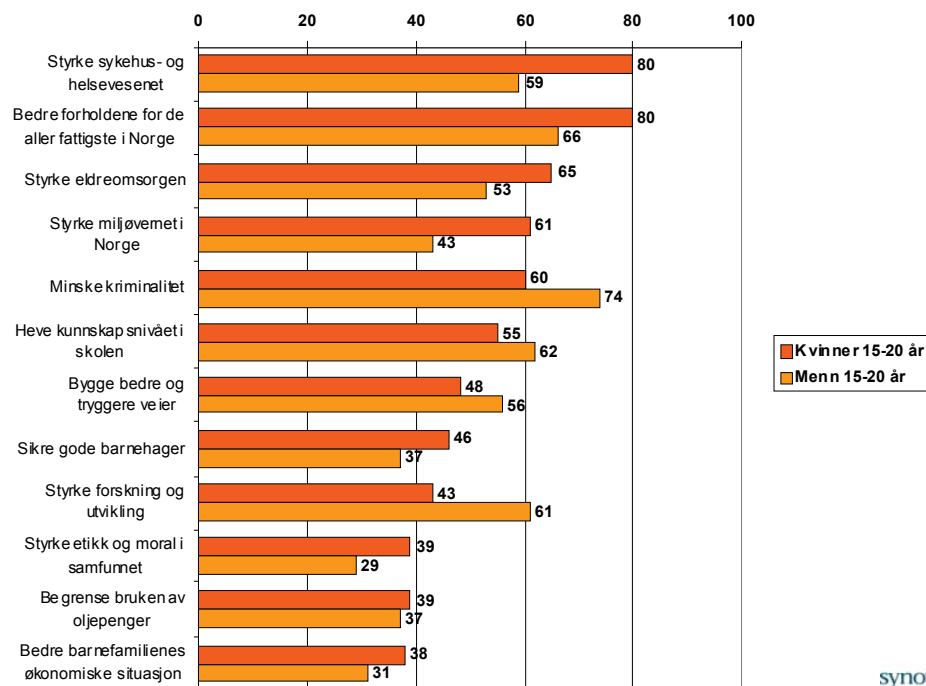

Utviklingen blant de litt eldre ungdommene har delvis vært sammenfallende med den blant de yngste, men vi ser nedenfor at utgangspunktet i 1999 var forskjellig. Senere har fallet i prioriteringen av å minske offentlig byråkrati vært større blant 21-26 åringene enn blant 15-20 åringene.

Dersom man tenker seg at folk vil stemme på det parti som de mener har de beste forutsetninger for å løse de sakene man selv synes er spesielt viktige, vil målingen av hvilke saker ungdommen synes er viktige å løse ha stor betydning for ungdommens politiske adferd. I undersøkelsen ble de spurte presentert en lang rekke politiske saker og bedt om å merke av alle man synes er spesielt viktige å løse i Norge. I diagrammene nedenfor ser vi svarene fra de to ungdomssegmentene vi studerer spesielt i denne rapporten. Først skal vi se på prioriteringene til de yngste i alderen 15-20 år. Som man vil forstå, er dette spørsmålet også stilt til de yngste som ikke har stemmerett. Det betyr etter vår mening lite for det vi er ute etter, nemlig å danne oss en forståelse av hva unge mennesker er opptatt av. I løpet av tiden frem til neste valg, vil jo samtlige av disse få stemmerett og ha muligheten til å bli politisk aktive. I diagrammene har vi rangert sakene etter viktighet blant kvinner, selv om vi også viser resultatene for menn i samme aldersgruppe. Først skal vi se på de viktigste sakene blant de helt unge.

Samfunnspolitiske saker man mener er spesielt viktige å løse i Norge:

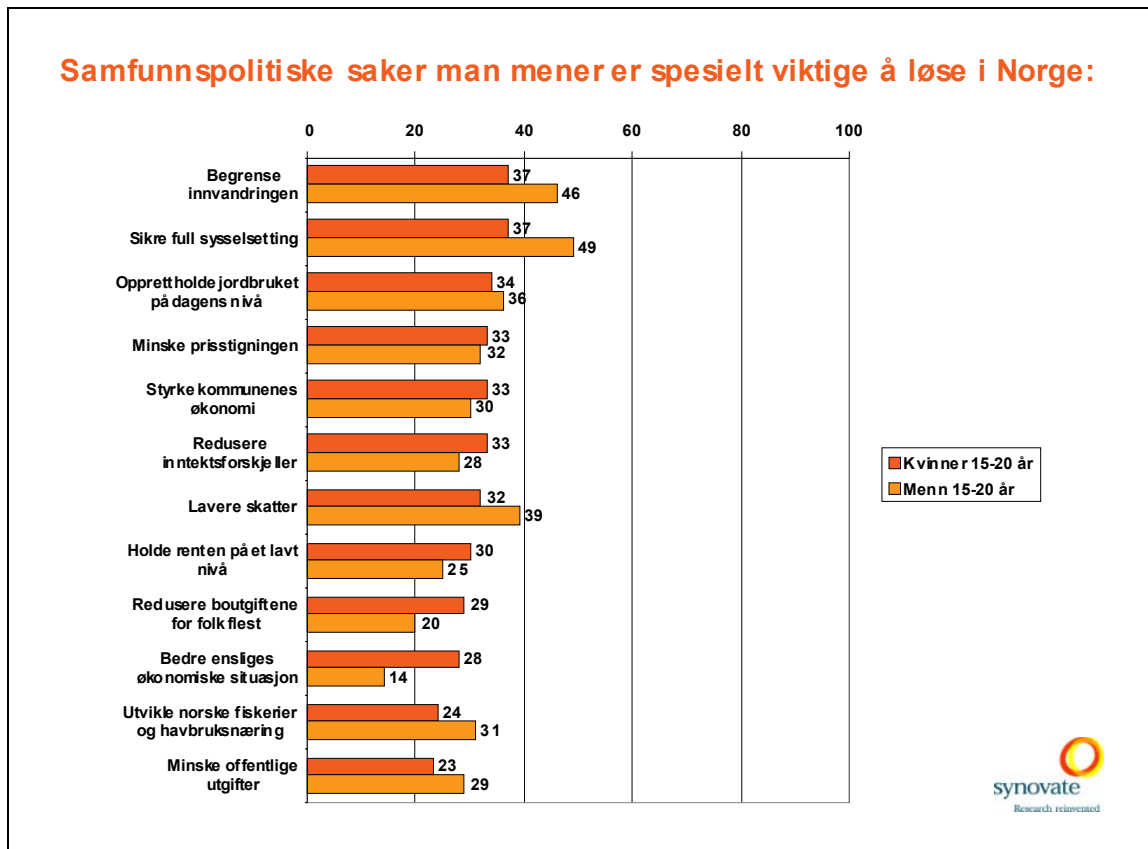

To ting synes vi er iøynefallende i dette første diagrammet. For det første ser vi at de viktigste sakene å løse dersom de yngste fikk bestemme, er å styrke sykehus og helsevesen, bedre forholdene for de aller fattigste, styrke eldreomsorgen, styrke miljøvernet i Norge og minske kriminaliteten. Disse sakene er stort sett de samme som folk flest er opptatt av blir løst, selv om vi finner at de yngste mennene ikke er fullt så opptatt av helse- og sosialsakene som folk flest. Begge de yngste gruppene er mer opptatt av å styrke miljøvernet enn befolkningen totalt sett. Videre finner vi at særlig de yngste kvinnene er mer opptatt av å sikre gode barnehager og å bedre barnefamiliens situasjon.

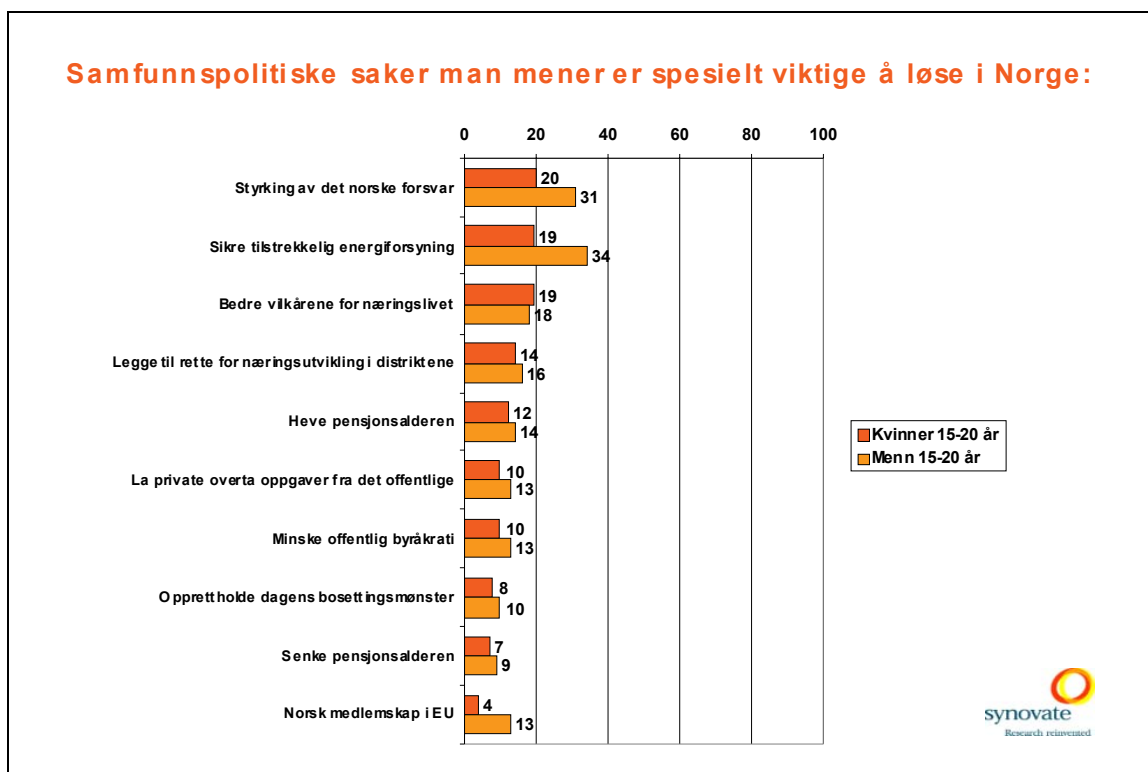
For det andre ser vi at det er forholdsvis store forskjeller mellom unge kvinner/ jenter og unge menn/ gutter. Dette gir seg spesielt sterke utslag ved at kvinnene er mye mer opptatt av å styrke helse- og sosialomsorgen, å sikre gode barnehager og å styrke miljøvernet i Norge enn de unge mennene. Først når det kommer til mer "harde" saker, er yngre menn mer engasjert enn kvinnene. Dette gjelder spørsmålene om å minske kriminaliteten, styrke forskning og utvikling og å bygge bedre og tryggere veier. Med andre ord får vi en demonstrasjon av at unge kvinner er mer opptatt av omsorg, ansvar og fellesskap enn unge menn, mens unge menn enten er mindre opptatt av politiske saker enn kvinnene eller mer opptatt av noen få, litt "harde" saker.

I diagrammet nedenfor ser vi oppslutningen om saker som ikke ble vist ovenfor. Vi legger merke til hvor mye mer opptatt av å begrense innvandringen de unge

mennene er enn kvinnene, og relativt sett, sikre full sysselsetting og å få lavere skatter. De yngste kvinnene på sin side er mer opptatt av å redusere boutgifter for folk flest og å bedre ensliges økonomiske situasjon.

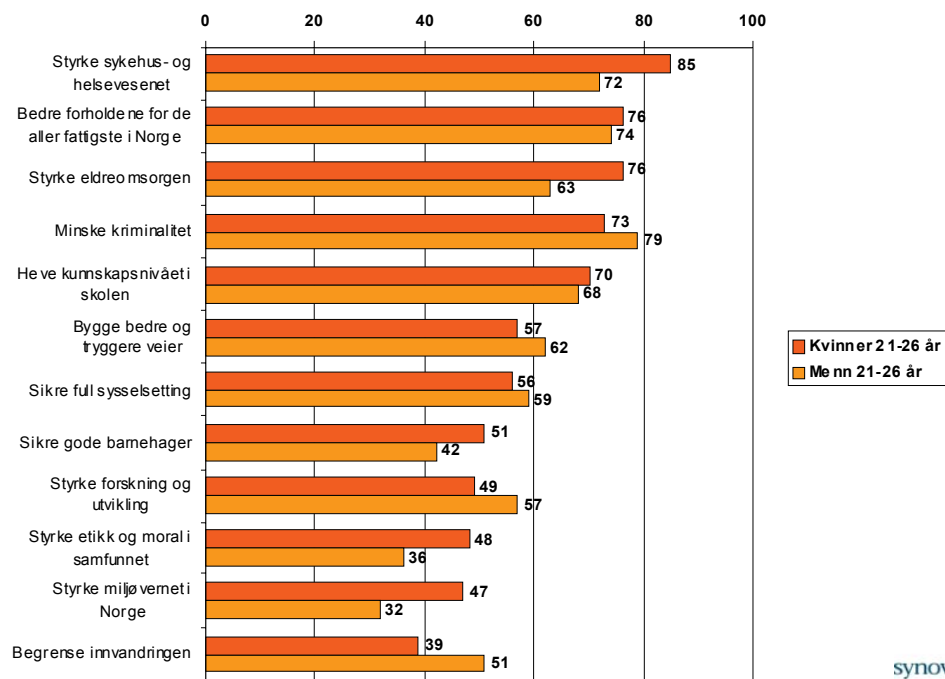
Den siste figuren viser de sakene som er lavest prioritert blant de yngste. Her ser vi riktignok saker som unge kvinner rangerer lavest. Derfor er det verdt å merke seg at de yngste mennene er adskillig mer opptatt av å styrke det norske forsvaret og å sikre tilstrekkelig energiforsyning enn de yngste kvinnene. Faktisk er det slik at de yngste mennene, blant dem sikkert mange som snart skal ut i førstegangstjeneste, ligger på linje med totalbefolkningen når det gjelder styrking av det norske forsvaret.

Nå skal vi se nærmere på de som er litt eldre. Personer i alderen 21-26 år vil på vesentlige punkter oppleve en helt annen livssituasjon enn de som bare er noen få år yngre. Mens de yngste domineres av personer som ennå bor hjemme hos foreldrene, vil flertallet av de eldste ha flyttet hjemmefra og fristet tilværelsen som selvforsørgende i noen grad. Teoretisk vil dette også kunne påvirke saksprioriteringene som vi måler her.

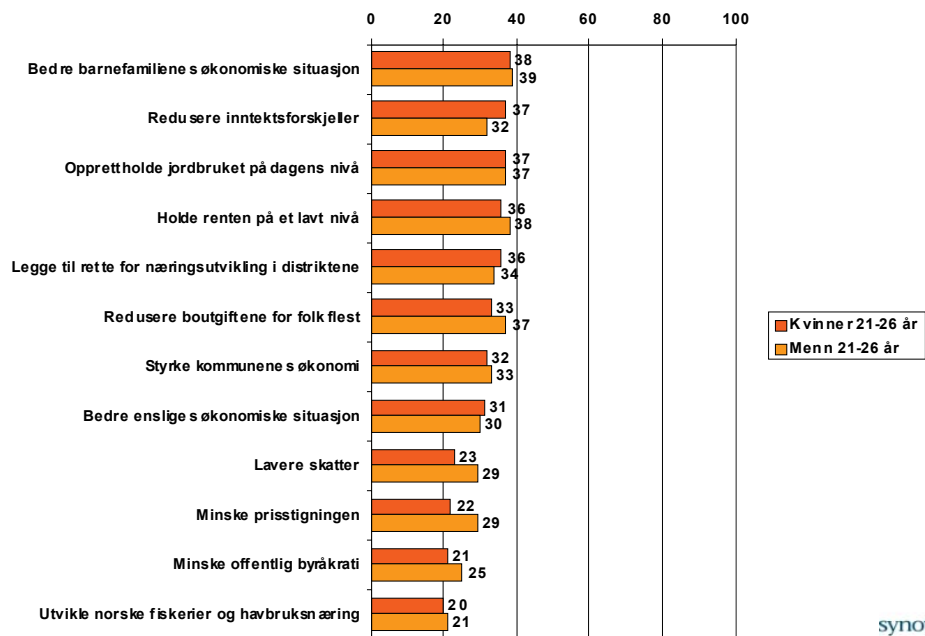
I diagrammet nedenfor viser vi igjen de sakene som flest prioriterer blant 21-26 åringene. Vi ser at det er stort sett de samme sakene som blir prioritert av flest når vi sammenligner med 15-20 åringenes prioriteringer, men vi merker oss at observasjonsnivåene kan variere. Mest iøynefallende er kanskje at de litt eldre ungdommene prioriterer styrking av miljøvernet i Norge lavere enn de yngste. Dette gjelder begge kjønn. På den annen side finner vi at de eldre ungdommene er signifikant mer opptatt av å heve kunnskapsnivået i skolen enn de yngre. Forskjellene mellom kvinner og menn synes å være mindre blant 21-26 åringene enn blant de yngste. Systematikken mellom kjønnene går imidlertid igjen på den måten at kvinnene er mest opptatt av helse- og sosialsakene, mens mennene er mest opptatt av mer harde saker som å minske kriminaliteten, styrke forskning og utvikling og å begrense innvandringen. Unge i alderen 21-26 år er naturlig nok mer opptatt av barnehagespørsmål enn unge som er litt yngre.

Samfunnspolitiske saker man mener er spesielt viktige å løse i Norge:

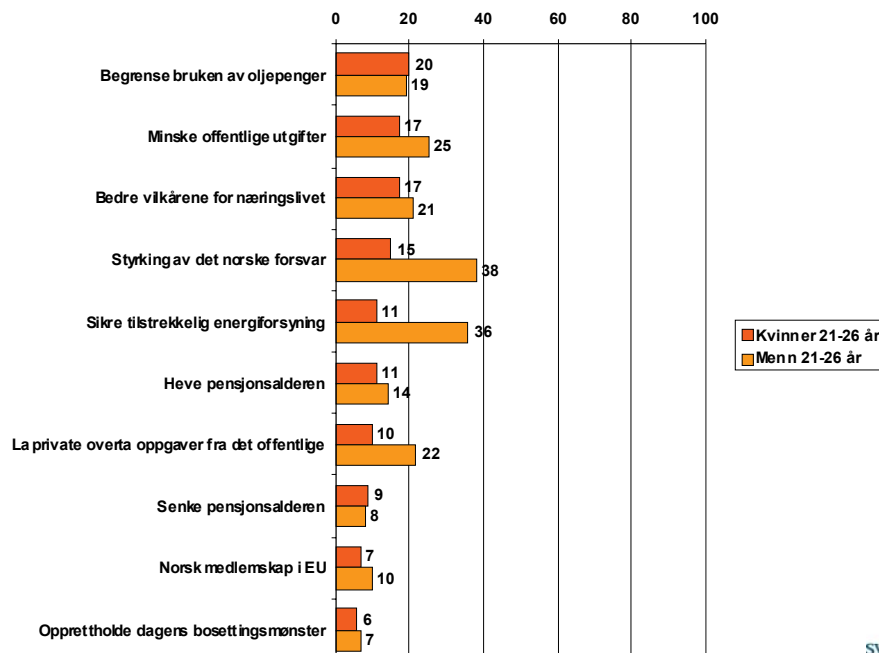

I diagrammet nedenfor ser vi hvordan de øvrige sakene blir prioritert.

Samfunnspolitiske saker man mener er spesielt viktige å løse i Norge:

Samfunnspolitiske saker man mener er spesielt viktige å løse i Norge:

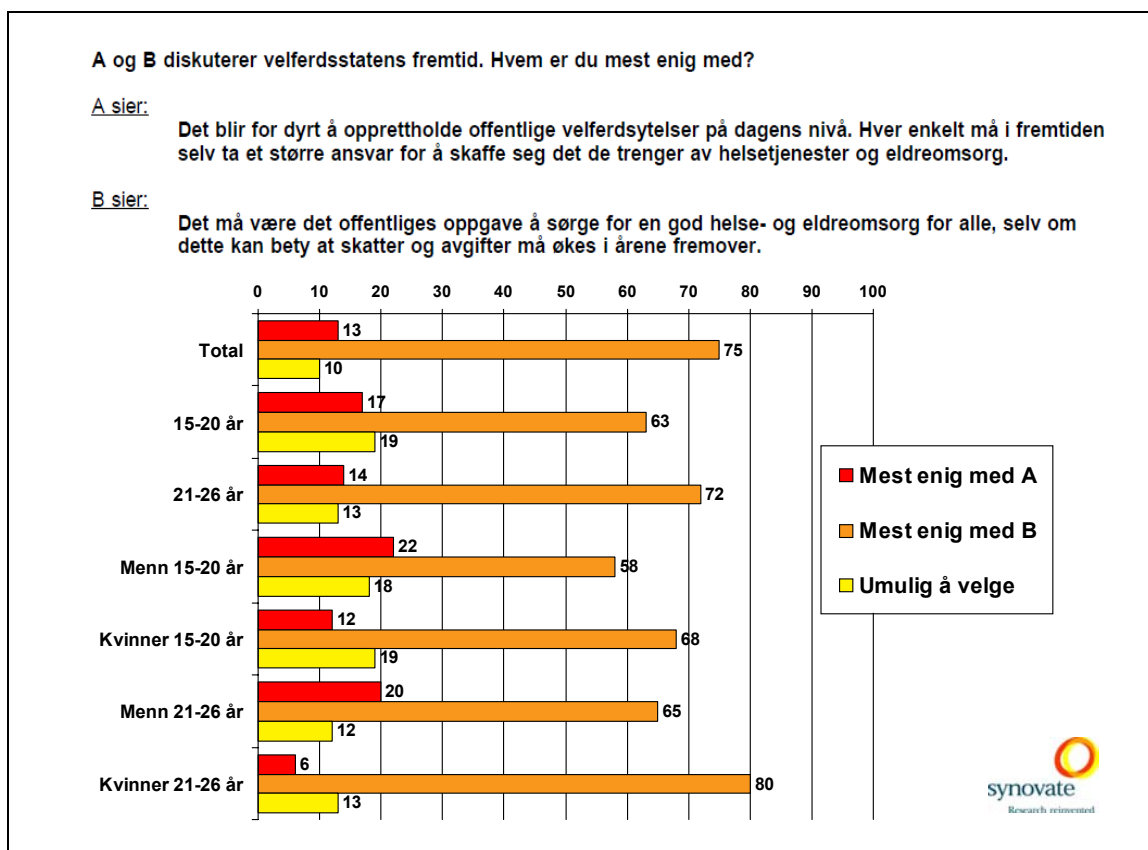
På de lavest prioriterte sakene legger vi igjen merke til noen store forskjeller mellom kvinner og menn, ved at langt flere menn enn kvinner mener det er viktig å styrke forsvaret, sikre tilstrekkelig energiforsyning og å la private overta oppgaver fra det offentlige. Vi legger også spesielt merke til at nesten ingen av de unge mener at norsk medlemskap i EU er en viktig politisk sak å løse.

Syn på velferdsstaten

Det siste avsnittet i dette kapitlet skal belyse ungdommens syn på velferdsstaten. Som vi skal beskrive senere i denne rapporten, har ungdommen gjennom de siste 10 årene utviklet meget høy tilfredshet med forholdene i samfunnet, og det ligger kanskje implisitt at man også er positiv til velferdsstaten, så lenge denne er et av de meste karakteristiske trekk ved samfunnet vårt når vi sammenligner med andre land og med tidligere tider.

I Norsk Monitor har vi to spørsmål som direkte dreier seg om velferdsstaten. Det ene omhandler velferdsstatens fremtid, mens det andre omhandler en eventuell effekt av velferdsstaten. Begge disse spørsmålene er relativt nylig blitt tatt inn i Norsk Monitor, så vi har ikke tidsserier som vi vil legge vekt på.

Først skal vi studere synet på velferdsstatens fremtid.

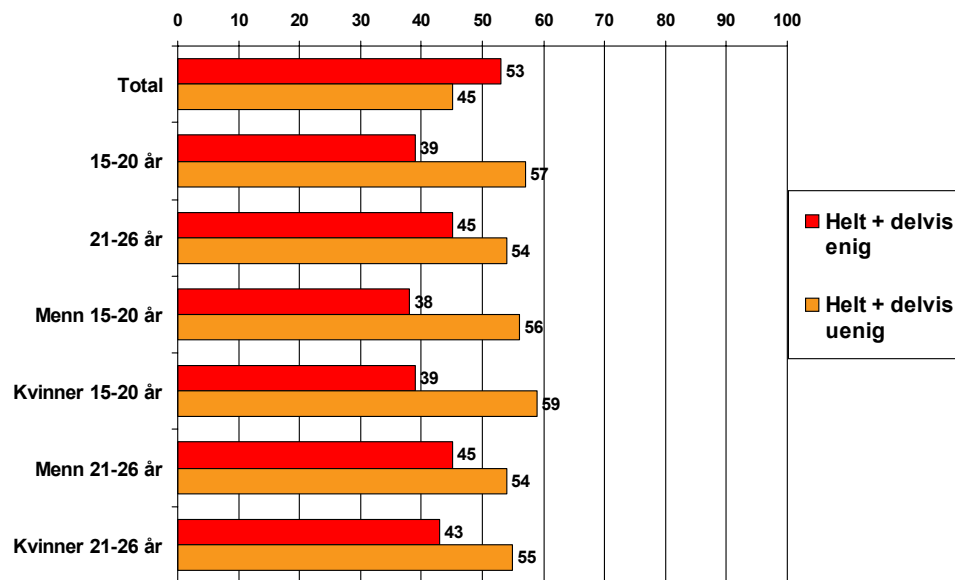

Det går frem med all ønskelig tydelighet at dagens ungdom slutter opp om velferdsstaten på samme måte som befolkningen for øvrig. Vi skal huske på at ungdommen er i mindre kontakt med velferdsstaten på mange områder hvor man skal være opp i årene før man har hatt kontakt med eller følt behov for ytelsene. Når det er skrevet, kan vi imidlertid ikke unngå å legge merke til at de yngste, og da særlig de yngste mennene, er noe mindre overstrømmende enn befolkningen.

Det andre spørsmålet vi skal studere, er formulert som en påstand om uønskede følger av velferdsordningene, nemlig at ordningene reduserer ansvaret for den enkelte til å ta ansvar og omsorg for hverandre. Nedenfor viser vi befolkningens og ungdommens holdninger til dette spørsmålet. Her fremgår det at ungdommen er signifikant mer uenige i påstanden enn befolkningen totalt sett. Det betyr igjen at de har større tiltro til velferdsstaten enn folk flest og mener i mindre grad at den har negative virkninger på folks omsorg for hverandre.

Det er visse variasjoner mellom ungdomsgruppene. Vi legger f.eks. merke til at de som er litt eldre i litt høyere grad enn de yngste er enige i påstanden, og at dette særlig gjelder de i alderen 21-26 år. Men i alle grupper er tilslutningen til velferdsstaten mer tillitsfull enn i totalbefolkningen.

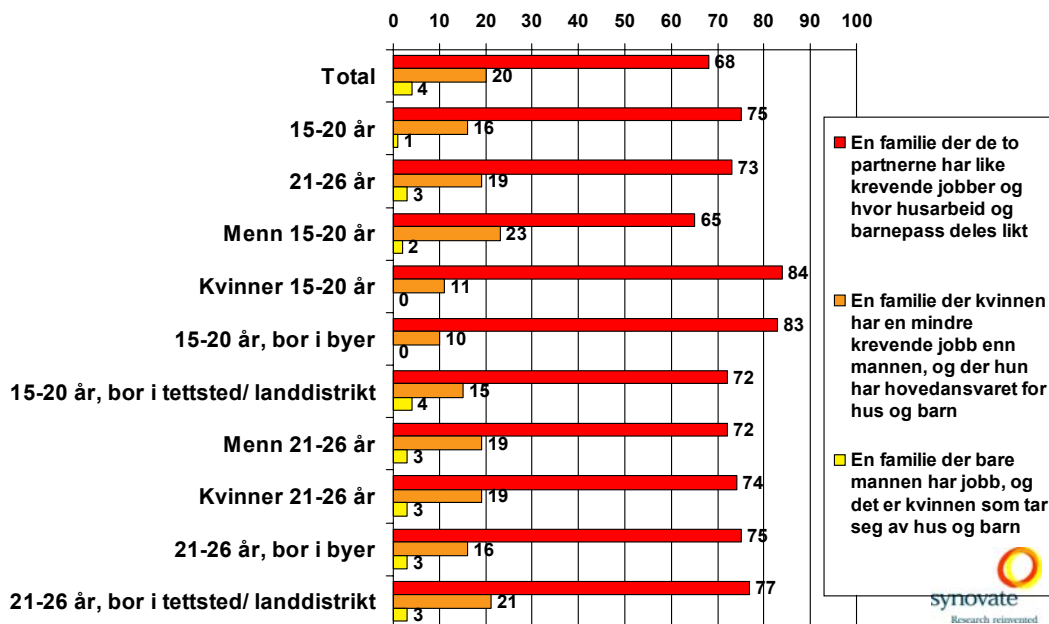
Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: "Velferdsstaten svekker folks omsorg for hverandre"

Familieliv og økonomisk likestilling

Norsk Monitor har flere spørsmål knyttet til familieliv og likestilling, og vi vet at oppfatninger knyttet til dette temaet kan variere kraftig. Hvordan er holdningen til likestilling blant ungdommene? Det første spørsmålet vi skal se på, er spørsmålet om hvordan man mener en familie skal være, og svarfordelingen ble som følger:

Det snakkes om endringer i menns og kvinners roller i familien. Nedenfor beskrives tre slags familier. Hvilken av disse svarer best til din oppfatning av hvordan en familie skal være?

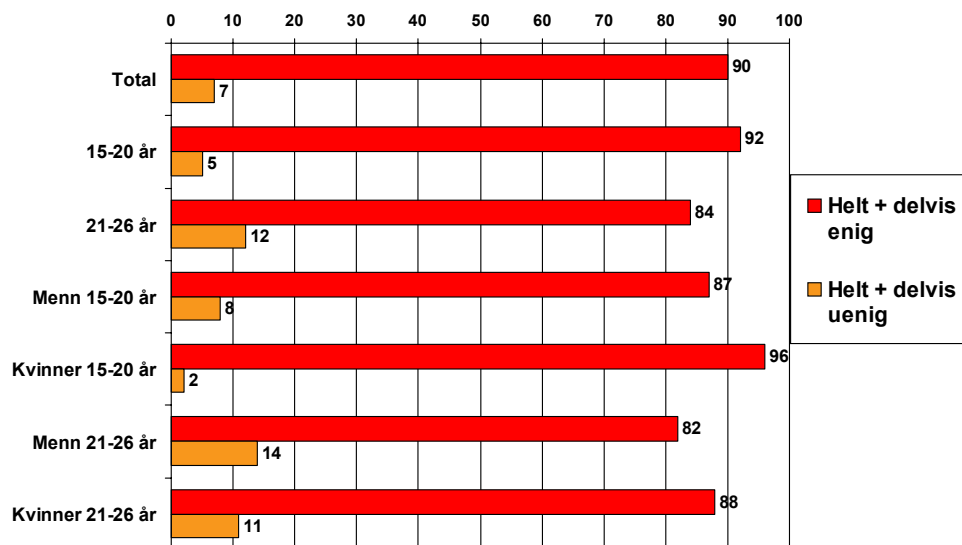

Et stort flertall både i befolkningen og blant ungdommene (både kvinner og menn) mener at begge parter skal ha like krevende jobber, og vi merker oss at forskjellene ikke er særlig store.

Blant 15-20 åringene finner vi at kvinnene i mye større grad mener begge parter skal ha like krevende jobber enn blant mennene. 84 % av kvinnene i denne aldersgruppen støtter opp om dette mot kun 65 % av mennene. Hele 23 % av mennene i det yngste segmentet mener at kvinnen bør ha mindre krevende jobb, mens bare 11 % av kvinnene mener det samme. Det er mindre forskjeller mellom kjønnene i alderssegmentet 21-26 år, men forskjellene trekker svakt i samme retning. Vi legger også merke til at blant de yngste er de som bor utenfor byer litt mindre likestillingsorienterte enn de som bor i byene. I den eldste aldersgruppen er denne forskjellen nesten borte.

Spørsmål om økonomisk likestilling er mye et spørsmål om kvinners yrkesaktivitet og yrkeskarriere. I denne forbindelse har vi stilt et spørsmål som en påstand man skal si seg enig eller uenig i. Påstanden lyder "Kvinner har samme behov for yrkeskarriere som menn har". Nedenfor viser vi holdningene knyttet til behovet for yrkeskarriere blant kvinner. Det store flertallet mener at kvinner har samme behov for yrkeskarriere som menn. Ser vi aldersgruppene hver for seg, finner vi at 92 % av 15-20 åringene støtter opp om behovet for yrkeskarriere for kvinner, tilsvarende tall for 21-26 åringene er 84 %. Hele 96 % av kvinnene i aldersgruppen 15-20 år sier seg enige i påstanden, tilsvarende andel blant de jevnaldrende mennene er 87 %.

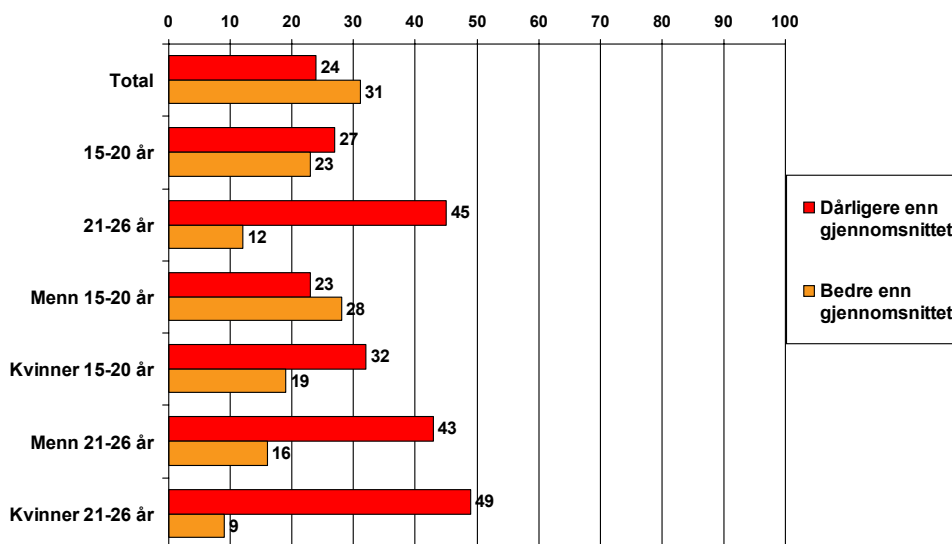
**Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand:
"Kvinner har samme behov for yrkeskarriere som menn har"**

Det er selvsagt ikke så lett å måle hvorvidt unge kvinner og menn faktisk er økonomisk likestilte, men en indikator kan være hvordan de ser på sin egen økonomiske situasjon. I et spørsmål i Monitor spør vi om hvordan man ser på sin egen økonomiske situasjon hvis man sammenligner seg med andre nordmenn. Det vil selvsagt hefte betydelig usikkerhet knyttet til riktigheten av svarene på dette spørsmålet. De aller yngste vil for en stor del bo hjemme hos foreldre og vurdere sin egen økonomiske situasjon ut fra en delvis usikker antagelse om hvordan deres familieøkonomiske situasjon er. De som er litt eldre vil for en stor del være ungdom som nylig har flyttet hjemmefra og som befinner seg i en krevende situasjon som studenter uten særlig inntekt eller i etableringsfasen med økonomiske utfordringer som alle vil føle er tyngende. Derfor må vi ta resultatene her med en liten klype salt.

I diagrammet nedenfor viser vi svarene på spørsmålet. Her har vi slått sammen svarandelene på "mye" og "litt" dårligere til "dårligere enn gjennomsnittet" og på samme måte slått sammen "mye" og "litt" bedre til bedre enn gjennomsnittet.

Når du sammenligner deg med andre nordmenn, hvordan er din økonomiske situasjon?

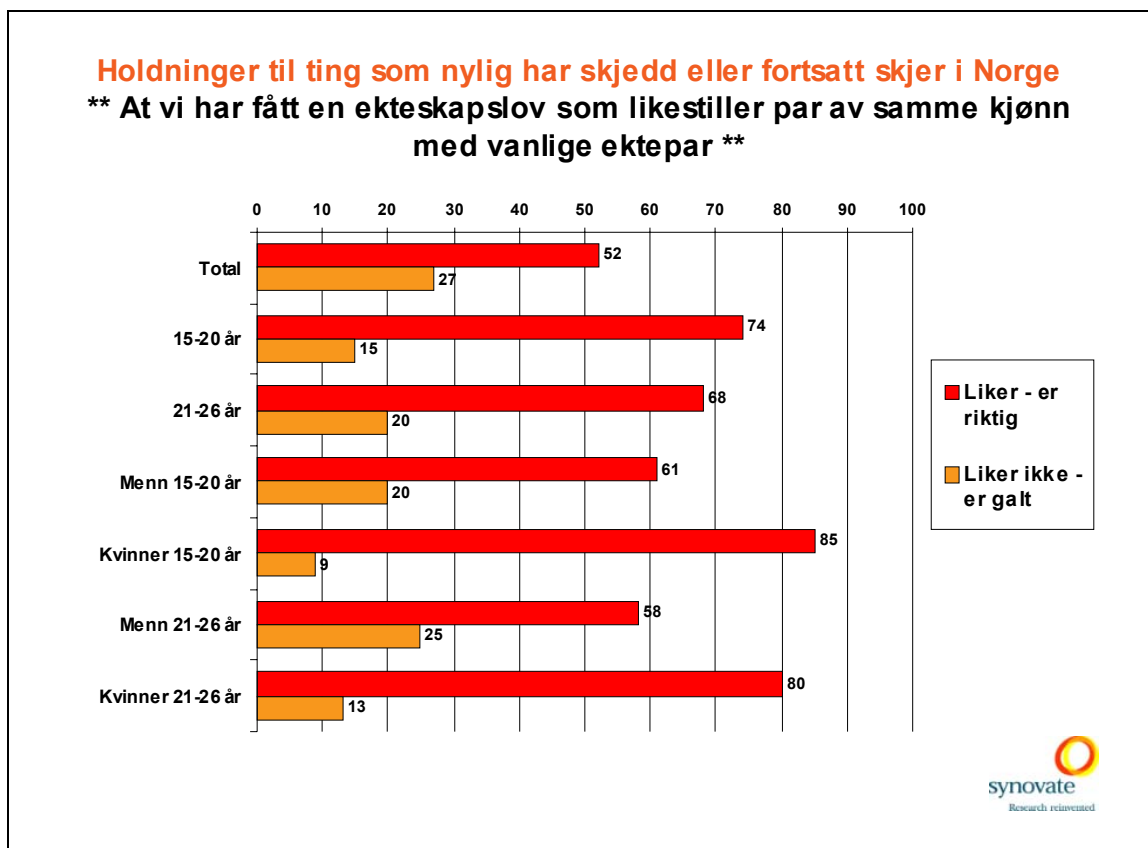
Her finner vi variasjoner som vi kunne vente. Ungdom i alderen 15-20 år opplever sin økonomiske situasjon omtrent som folk flest, mens de som er litt eldre, opplever situasjonen som dårligere enn gjennomsnittet for en meget stor del. Spesielt kraftig ser vi at kvinner i alderen 21-26 år opplever sin situasjon som dårlig. Hele 49% mener den er dårligere enn gjennomsnittet, mens tilsvarende tall for menn i samme aldersgruppe er 43%. Også blant de yngste kommer kvinnene dårligere ut, selv om ikke like mange som blant de eldre mener at deres økonomiske situasjon er dårligere enn gjennomsnittet.

Vi tror at resultatene ovenfor gir grunnlag for å mene at unge kvinner kan være dårligere økonomisk stilt enn unge menn, og at dette kan være et uttrykk for at økonomisk likestilling mellom kjønnene ikke er fullstendig blant ungdom. Men det hefter usikkerhet ved en analyse som dette, all den stund den er basert på subjektive vurderinger og ikke objektive kriterier. På den annen side skal vi huske på at de subjektive vurderinger selvsagt er influert av objektiv kunnskap om egen økonomisk situasjon og i tillegg preget av eget verdisyn og følelse av hvordan man har det. Når det gjelder verdisyn, skal vi huske på at unge menn er mer materialistiske enn unge kvinner, og at effekten av dette bidrar til å styrke antagelsen av at forskjellene nok fremstår her mindre enn de er.

Homofili/ partnerskap

I tiden etter at Norsk Monitor ble gjennomført første gang i 1985, har det skjedd store forandringer i lovgivningen rundt homofili og mulighetene for personer av samme kjønn å inngå faste forhold som partnerskap eller ekteskap. De siste undersøkelsene frem til 2007 stilte vi i denne forbindelse spørsmål om holdning til at det ble innført en offentlig seremoni og registrering av partnerskap for homofile. For kort tid siden ble imidlertid loven endret, slik at vi fikk en ekteskapslov som likestiller par av samme kjønn med vanlige par, en såkalt kjønnsnøytral ekteskapslov. På denne bakgrunn endret vi spørsmålet for årets undersøkelse, slik at vi nå spør om holdning til den nye loven.

Som vi ser av nedenstående diagram, er det i befolkningen et betydelig flertall som liker at vi har fått en kjønnsnøytral ekteskapslov. Samtidig ser vi tydelig at ungdommen er mer positive enn folk flest.

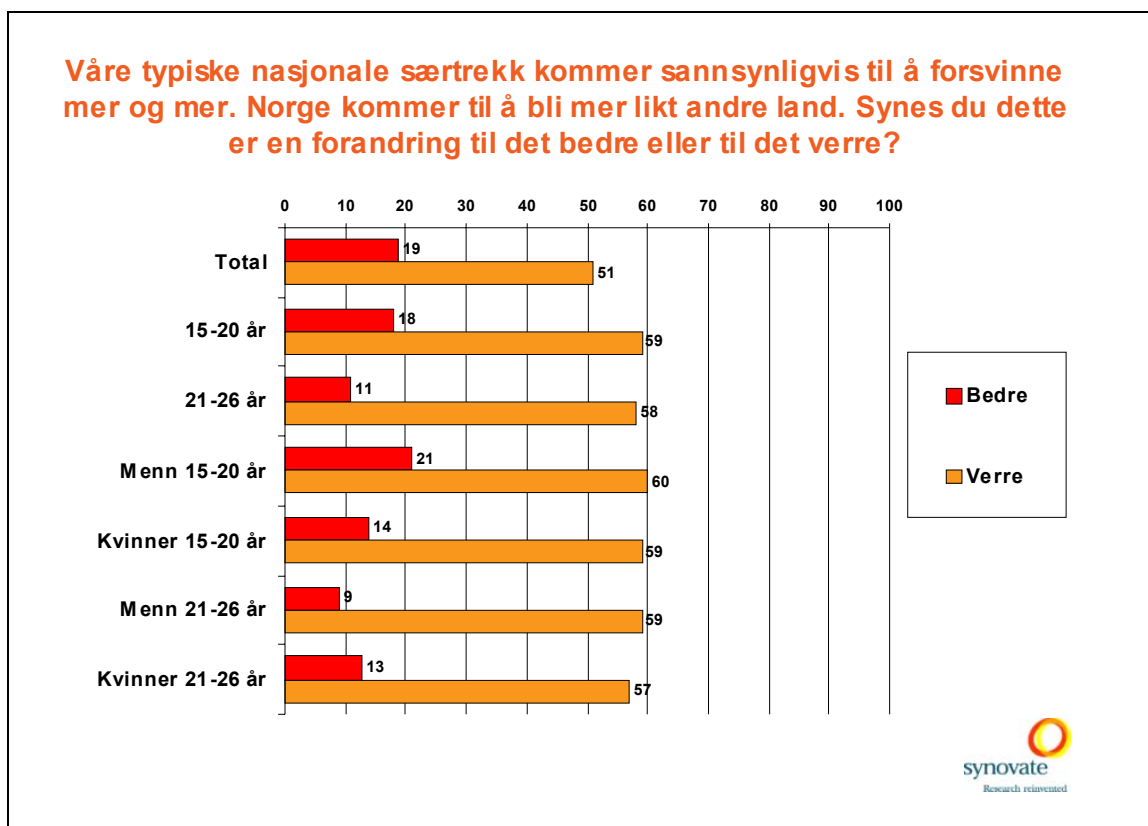
Vi finner også at de yngste ungdommene er litt mer positive enn de litt eldre, samtidig som unge kvinner er betydelig mer positive enn unge menn i begge aldersgrupper.

Internasjonal orientering

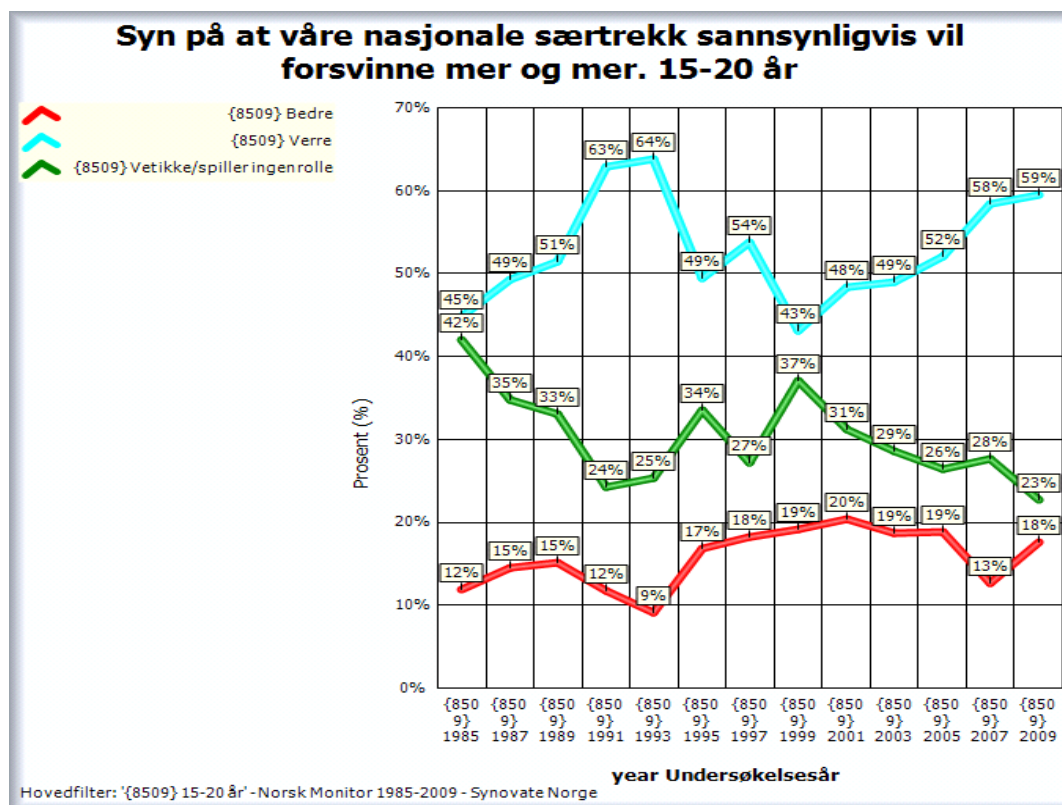
Som i rapporten fra den forrige undersøkelsen har vi også denne gang trukket ut spørsmål knyttet til internasjonalisering. Vi begynner med spørsmålet: "Våre typiske

nasjonale særtrekk kommer sannsynligvis til å forsvinne mer og mer. Norge kommer til å bli mer likt andre land. Synes du dette er en forandring til det bedre eller til det verre?”

I befolkningen generelt ser vi at 19 % totalt sett mener at det er en utvikling til det bedre og 51 % en utvikling til det verre at nasjonale særtrekk forsvinner. I ungdomsgruppene er standpunktene noe klarere ved at færre er likegyldige. Men det er en stor overvekt uavhengig av kjønn og alder som mener at det er en utvikling til det verre hvis nasjonale særtrekk forsvinner.

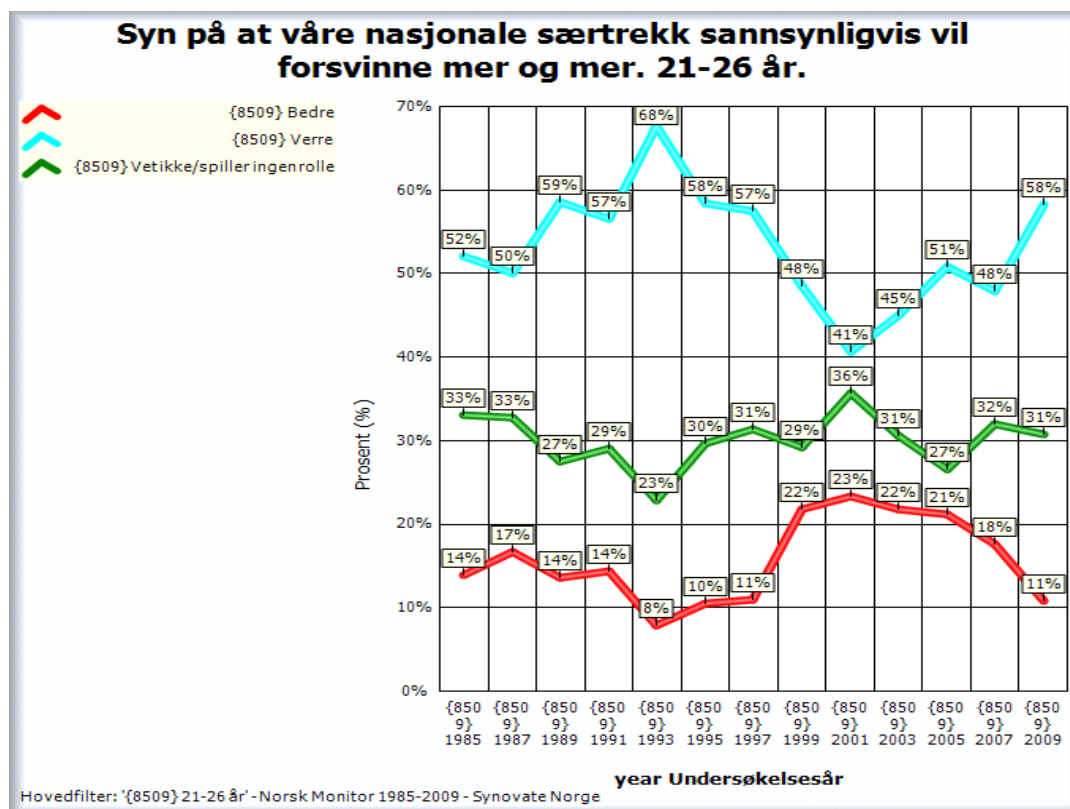

Ser vi på resultatene over tid, finner vi at det har skjedd endringer i holdninger til dette spørsmålet i begge ungdomsgruppene. Nedenfor ser vi svarene over tid blant 15-20 åringer helt siden 1985.

Som vi ser, har holdningene svingt betydelig gjennom 24-årsperioden. Fra et lavt nivå i 1985, steg andelen som synes det var forandringer til det verre til hele 64% i 1993. Så husker vi at vi hadde EU-debatten og folkeavstemningen i 1994 og kanskje var det denne som endret stemningsutviklingen. Andelen som mente det var en forandring til det bedre begynte å stige, samtidig som andelen som mente det motsatte gikk ned. Et nytt stemningsskifte kom imidlertid i 2001, og siden da har andelen som mener det er en forandring til det verre at nasjonale særtrekk forsvinner, steget kraftig, dog ikke til 1993-nivå. Vi merker oss at det siste omslaget kom etter tiltredelsen av Bondevik II regjeringen, og har fortsatt under Stoltenbergregjeringen.

Utviklingen blant de litt eldre ungdommene følger det samme utviklingsmønster som blant de yngre, selv om vi merker oss at vet ikke-andelen er stabilt høyere i førstnevnte aldersgruppe.

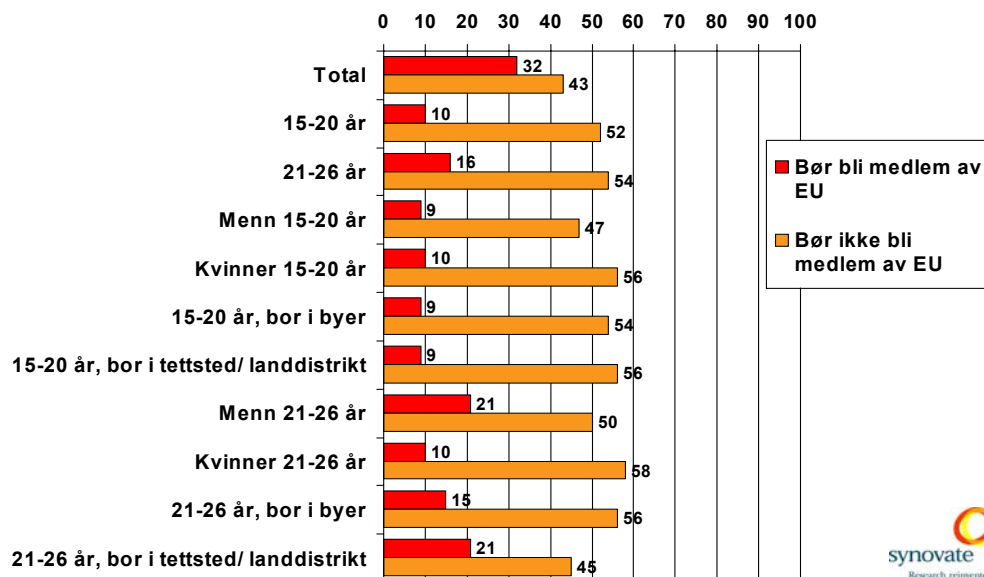

Begge de ovenstående diagrammene viser at norsk ungdom i dag viser en form for nasjonal patriotisme som er ganske påfallende når vi stiller den opp mot den pågående globalisering som ikke minst når ungdommen gjennom deres medier. Men vi vil ikke karakterisere holdningene som nasjonalistiske i negativ forstand.

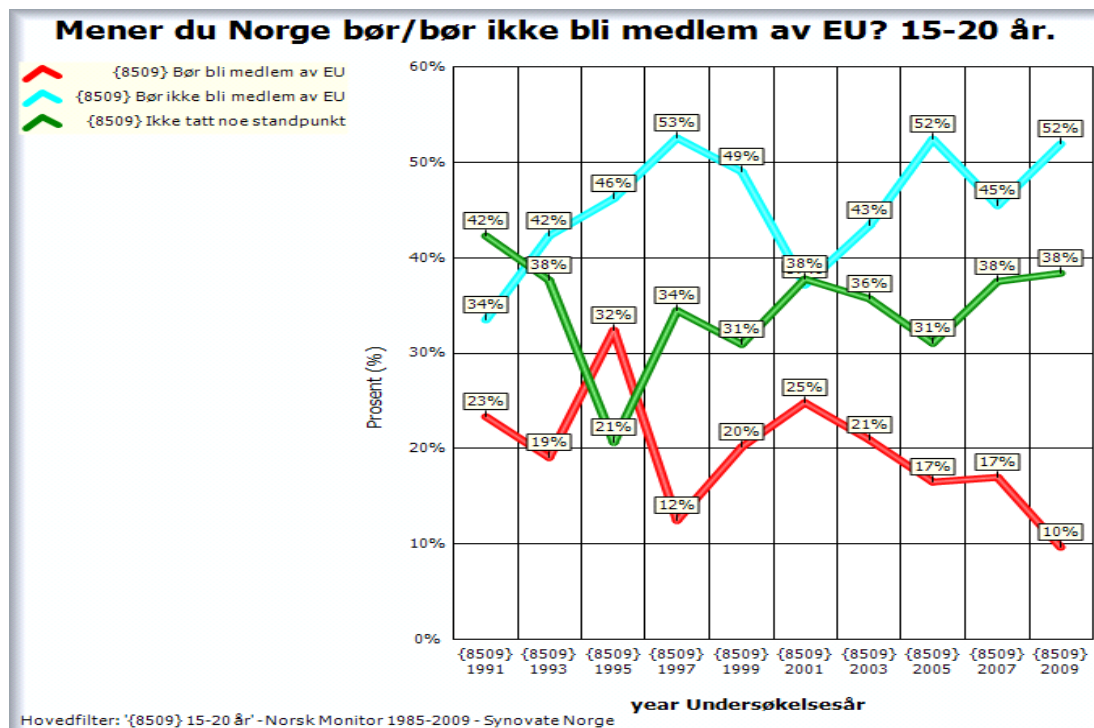
Holdning til EU-medlemskap skal vi også se litt nærmere på fordi vi mener holdningene til norsk medlemskap gir uttrykk for internasjonal orientering. Dette er et spørsmål som ble stilt til alle, uavhengig av om de har stemmerett eller ikke. Vi vet at alder utelukker om lag halvparten av de yngste ungdommene i så måte, hvilket mest sannsynlig vil bety at de ikke har tatt standpunkt til dette enda.

Som vi ser i diagrammet, er ungdommen forholdsvis lite entusiastiske til norsk medlemskap i EU, sammenlignet med befolkningen for øvrig. Det er ingen stor forskjell mellom aldersgruppene, men unge kvinner er mer negative enn unge menn. Slik sett følger ungdommen et kjent mønster fra hele befolkningen.

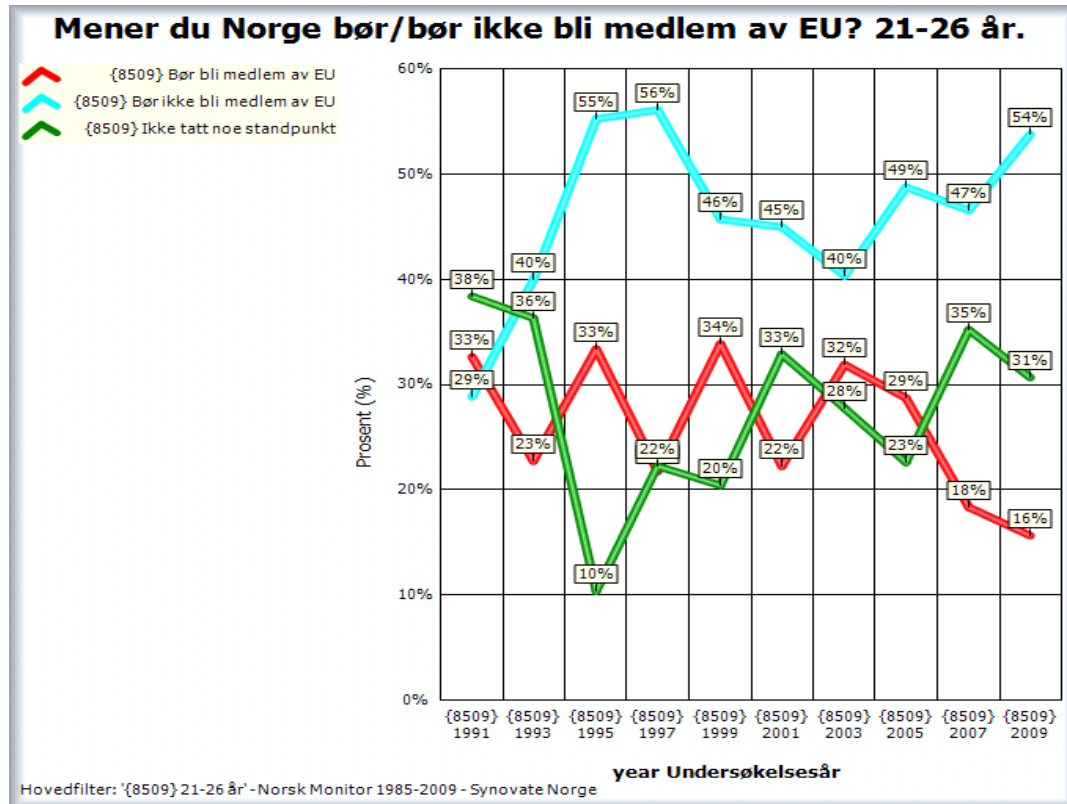
Mener du at Norge bør bli medlem av EU, eller mener du at Norge ikke bør bli medlem, eller har du ikke noe standpunkt til dette?

Også når det gjelder spørsmålet om holdninger til norsk medlemskap i EU, er det interessant å se på endringer over tid. Som vi ser i diagrammet under som viser 15-20 åringeres holdninger, har motstanden økt over tid, parallelt med at andelen tilhengere har sunket.

Utviklingen blant dem som er litt eldre, men fortsatt ungdom, ligner på det vi så ovenfor. Utviklingen har vært svakt negativ når det gjelder medlemskaps spørsmålet hvis man ser det fra tilhengernes side, men vi ser også at det er store svingninger fra måling til måling. Dette kan tyde på at norsk ungdom ikke er upåvirkelige.

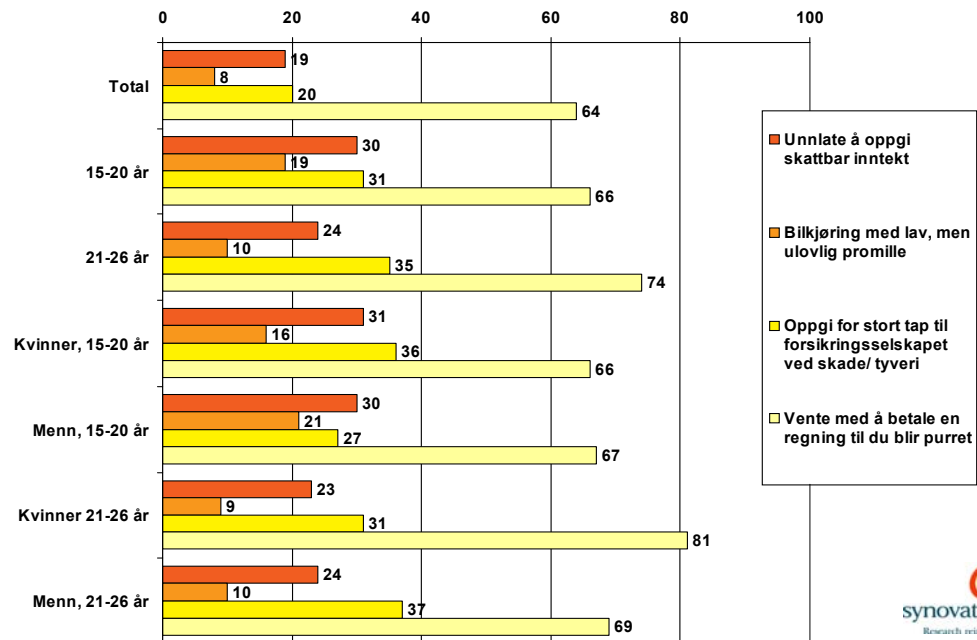

Lovlydighet

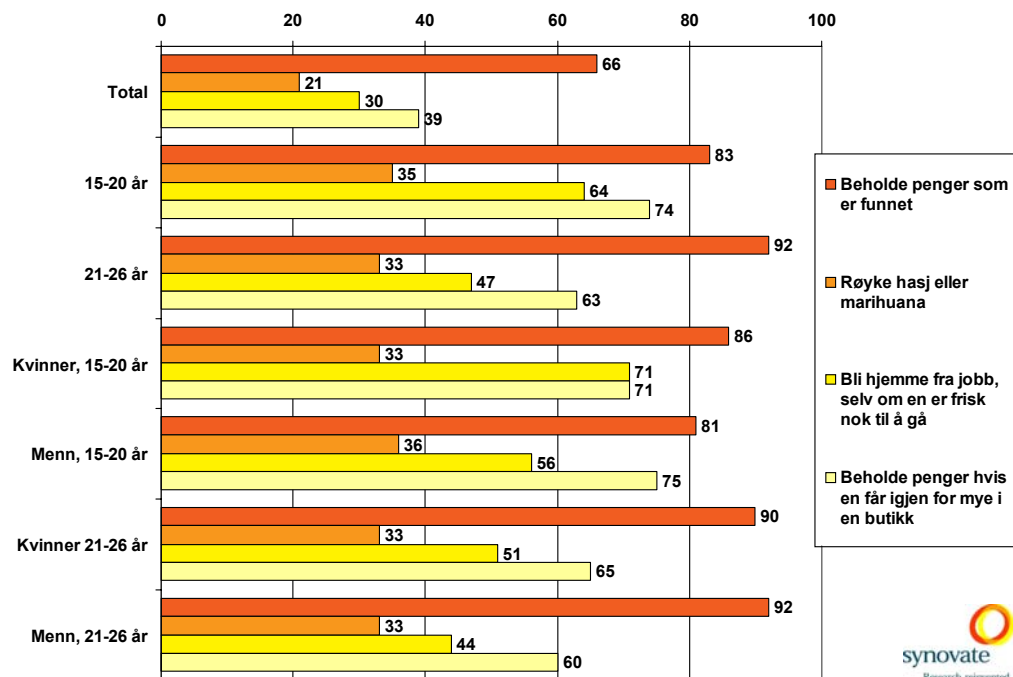
Ungdommens lovlydighet eller om man vil, etiske standard, kan belyses gjennom et spørsmål der vi spør om enkelte handlinger kan godtas eller ikke. De fleste av disse handlingene kan karakteriseres som milde lovbrudd, og noen av dem er med i spørsmålene som konstituerer verdien lovlydighet. Meningen med spørsmålene er å skape indikasjoner på hvor grensen går mellom det lovlige og det forbudte, rent kulturelt. Som kjent endrer oppfatningene seg over tid, og lovgivningen blir ofte omtalt som et konservativt uttrykk for normene som til enhver tid gjelder.

Nedenfor vises svarene i to diagrammer. Merk at vi har slått sammen andelene som svarer at lovbruddene "kan godtas" og "kan godtas under tvil".

Andeler som mener hver av handlingene kan godtas eller godtas under tvil.

Andeler som mener hver av handlingene kan godtas eller godtas under tvil.

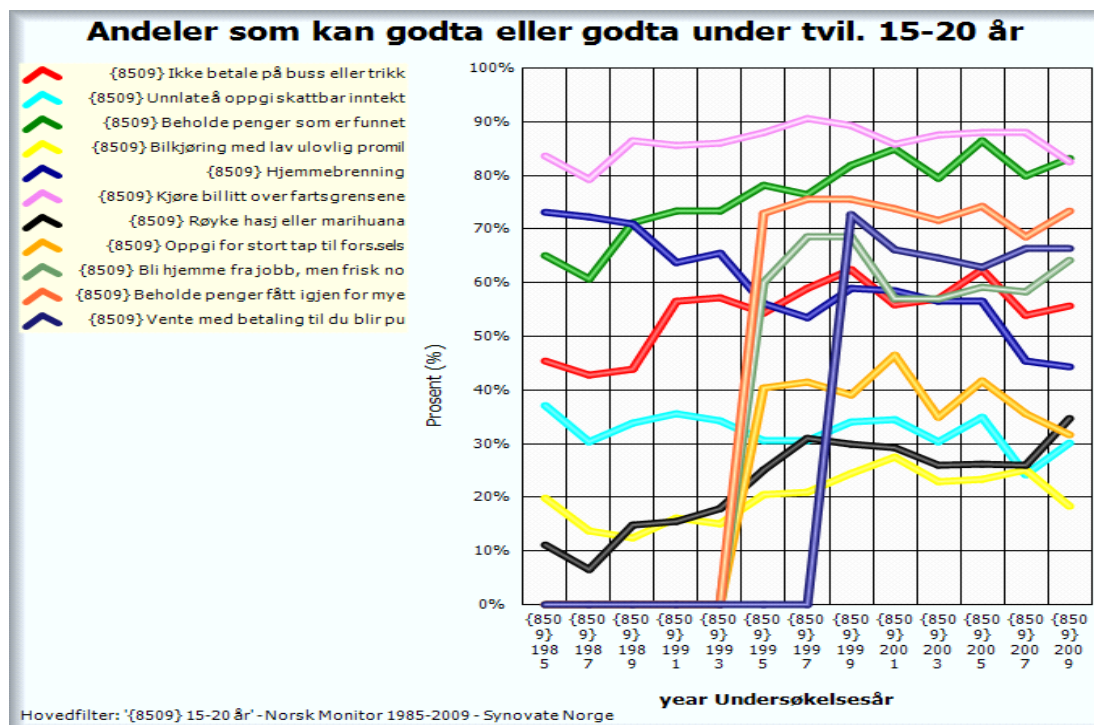

Som man ser, er det tildels mye høyere aksept av milde lovbrudd blant ungdom enn i totalbefolkningen. Dette gjelder for eksempel å beholde penger som er funnet, eller beholde penger man får for mye igjen av i butikk. Tidligere har vi observert at unge menn skiller seg ut ved høy aksept av milde lovbrudd, men dette er ikke like tydelige i årets undersøkelse. Tvert imot merker vi oss at unge kvinner i høyere grad enn unge menn kan akseptere at man skifter jobben. Når det gjelder skatteunndragelser, promillekjøring og å bli hjemme fra jobb selv om man er frisk nok til å gå, er de eldste ungdommene mer restriktive enn de yngste. Dette gjelder imidlertid ikke i samme grad når det gjelder å beholde penger som er funnet eller fått for mye igjen i butikk eller å vente med betaling av regninger til man blir purret.

Det er en mye høyere andel av de unge enn i befolkningen totalt som synes det er greit å bli hjemme fra jobb selv om en egentlig kunne gått. Kun 30% i befolkningen syns dette er greit, mot hele 64 % av 15-20 åringene og 47 % av 21-26 åringene. De som ser ut til å ha høyest arbeidsmoral er menn i alderen 21-26 år hvor "kun" 44 % synes dette er greit.

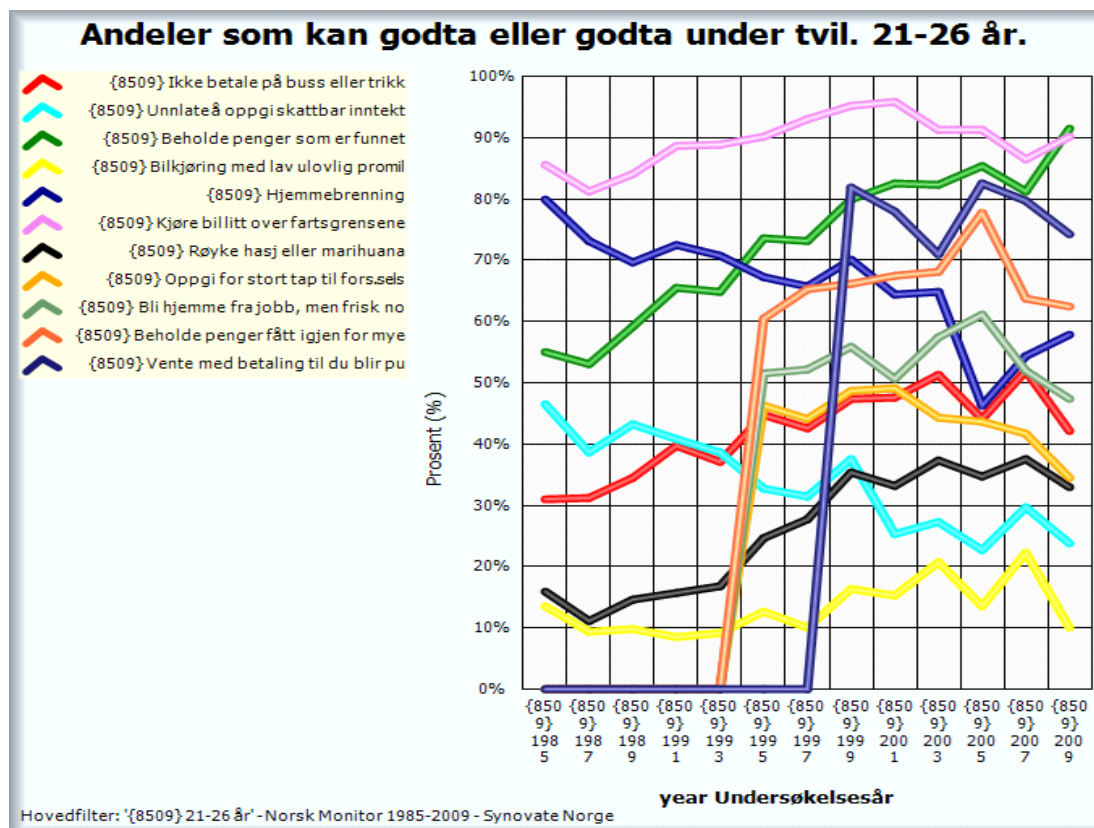
Alt i alt er det en høyere andel av de unge som mener disse handlingene kan godtas enn i befolkningen generelt. Dette kan tyde på en lavere moral blant unge enn blant de eldre, hvis man ser det i forhold til lovverket, men det kan også tolkes som et tegn på hvilken retning normene forandres.

Det er selvsagt interessant å se utviklingen over tid når det gjelder holdningene til lovbruddene. I diagrammet nedenfor ser vi tidsseriene blant 15-20 åringene. Også her har vi slått sammen "kan godtas" og "kan godtas under tvil".

Ovenstående bilde viser at det for noen av lovbruddene er økende andeler som kan godta dem. Mest iøynefallende er andelen som godtar å beholde penger som er funnet, som har økt fra drøye 60% i 1985 til over 80% nå. Men det har også vært økning i andelen som kan godta at man røyker hasj eller marihuana, fra litt over 10% i 1985 til ca. 35% i år. På den annen side er det en synkende andel som godtar hjemmebrenning og skatteunndragelser. Man kan godt tenke seg at årsaken til dette er at brennevinskonsumet har gått tilbake i perioden og at brennevin er blitt mye rimeligere å kjøpe på Vinmonopolet, samtidig som at konsum av uetterrettelig sprit har forårsaket mange alvorlige ulykker gjennom de siste 25 år.

Også blant 21-25 åringene har det skjedd endringer over tid. Diagrammet nedenfor viser sammenfallende tendenser med den yngre aldersgruppen når det gjelder lovbrudd som godtas i økende og minskende grad.

Begge de ovenstående diagrammene viser at omtrent all ungdom synes det er greit å snike på buss eller trikk, på samme måte som de vil beholde penger som er funnet. Selv om dette er forholdsvis milde lovbrudd eller handlinger som kanskje ikke er ulovlige i visse tilfeller, er det allikevel tankevekkende at så få synes å respektere hva som er mitt og ditt. Det å ikke betale på buss eller trikk representerer en manglende vilje til å være med å dekke felleskostnader til kollektivtrafikk, og bidrar til at kostnadene skyves over på alle de som betaler som igjen må betale noe mer. Vi tviler på at så mange av ungdommene, som på andre områder reflekterer større respekt for loven, har tenkt særlig igjennom hva man egentlig gjør når man ikke betaler for seg.

Forventninger til fremtiden

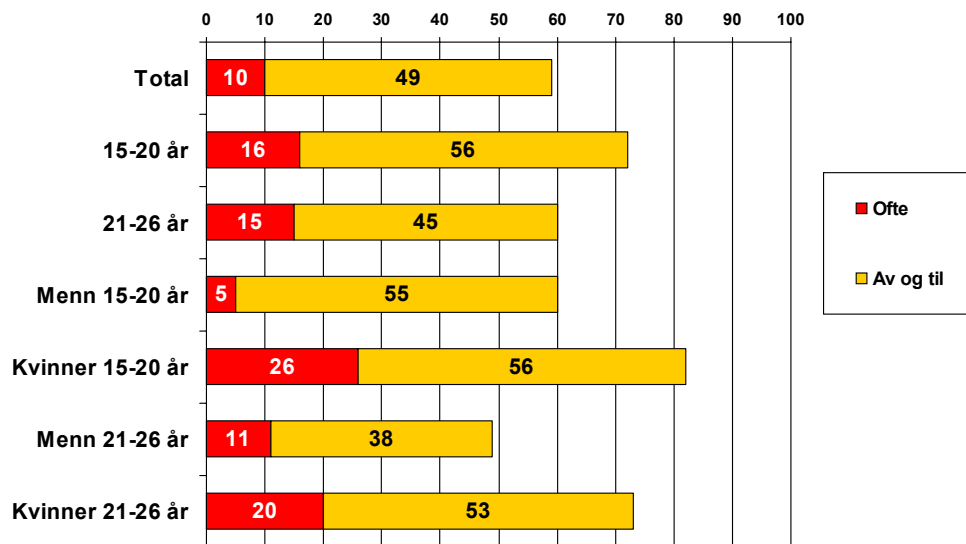
I motsetning til eldre mennesker, har ungdommen fremtiden foran seg. Ungdommens forventninger til fremtiden vil være et meget viktig signal om hva slags samfunn vi har i dag, og hvilken rolle ungdommen vil spille i videre utvikling. Positive holdninger til fremtiden og stor optimisme vil trolig medvirke til større oppslutning om og entusiasme for samfunnets prosjekter blant ungdommen, enn om ungdommen var preget av pessimisme og fremtidsfrykt. Fremtidsforventninger vil trolig påvirke ungdommens valg av utdanning, arbeid, hvilke samfunnsmessige målsettinger de vil arbeide for og deres vilje til å medvirke til at vi får et godt samfunn.

Gjennom mange forskjellige spørsmål måler vi forventninger om fremtiden i Norsk Monitor og det er derfor enkelt å se på ungdommens svar i forhold til svarene i hele befolkningen. Før vi kommenterer tallene, vil vi imidlertid minne om at ungdom befinner seg i en fase av livet der de har hele sitt voksne liv foran seg. Mange har ikke valgt kurs for sin tilværelse, hverken utdannings- eller arbeidsmessig eller når det gjelder sivil status. Mye er usikkert, og denne usikkerheten vil naturlig måtte påvirke ungdommens syn på fremtiden på en måte som folk i andre livsfaser ikke behøver å tenke så mye på. Om det finnes grunner til å bekymre seg for fremtiden, vil det være gode grunner for ungdommen til å ha mange slike, selv om grunnene er andre enn de grunnene eldre generasjoner måtte ha.

Det første resultatet vi skal se på er svarene på spørsmål om hvor ofte man bekymrer seg for hva som kommer til å skje med en i fremtiden. I diagrammet nedenfor, ser vi at de yngste ungdommene er adskillig mer bekymret enn folk flest, mens de litt eldre ungdommene ikke skiller seg vesentlig fra befolkningen totalt når det gjelder bekymringer for fremtiden. Dersom det er forskjeller, kan det se ut til at ungdom noe oftere bekymrer seg enn folk flest. Eneste unntaket er menn i alderen 21-26 år. Men vi vil her bemerke at det ikke nødvendigvis er unaturlig at ungdom bekymrer seg for fremtiden. Det har de jo grunn til så lenge de ikke vet hva som kommer til å skje. Ser vi på svarene fra den eldre del av befolkningen, er tallene lavere, uten at vi skal hevde at det er få av de eldre som bekymrer seg for fremtiden.

For begge aldersgrupper er det tydelig at kvinnene bekymrer seg adskillig oftere for fremtiden enn mennene. Og forskjellene er etter vår mening meget stor, både når det gjelder å bekymre seg ofte for fremtiden og summen av ofte + av og til.

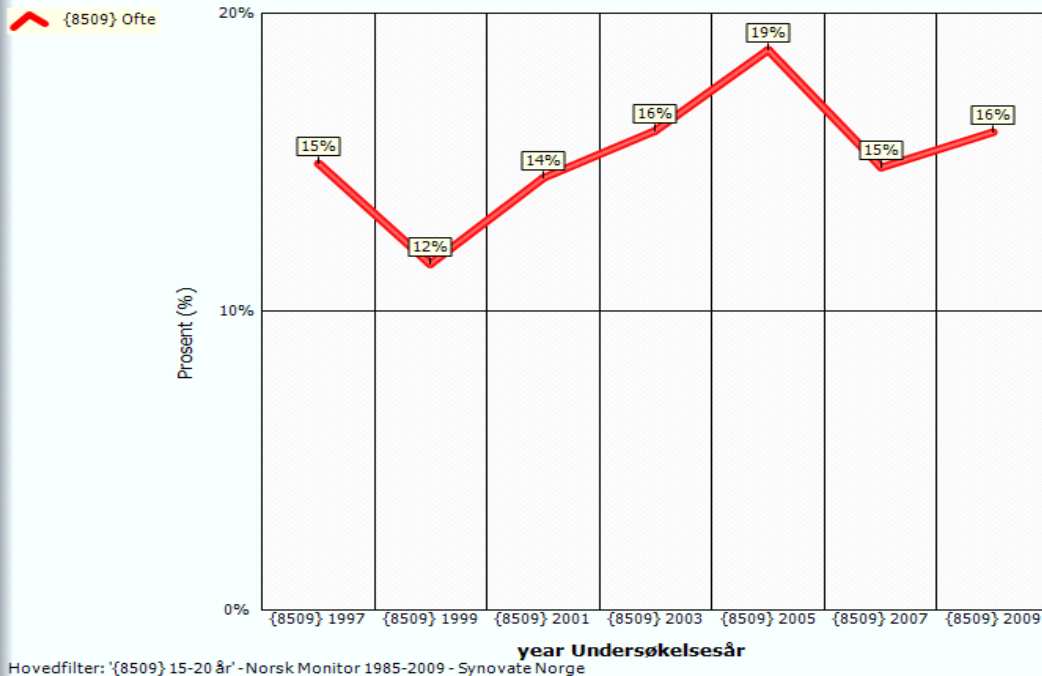
Vil du si at du bekymrer deg ofte, av og til eller sjelden for hva som kommer til å skje deg i fremtiden, eller er du aldri bekymret for fremtiden?

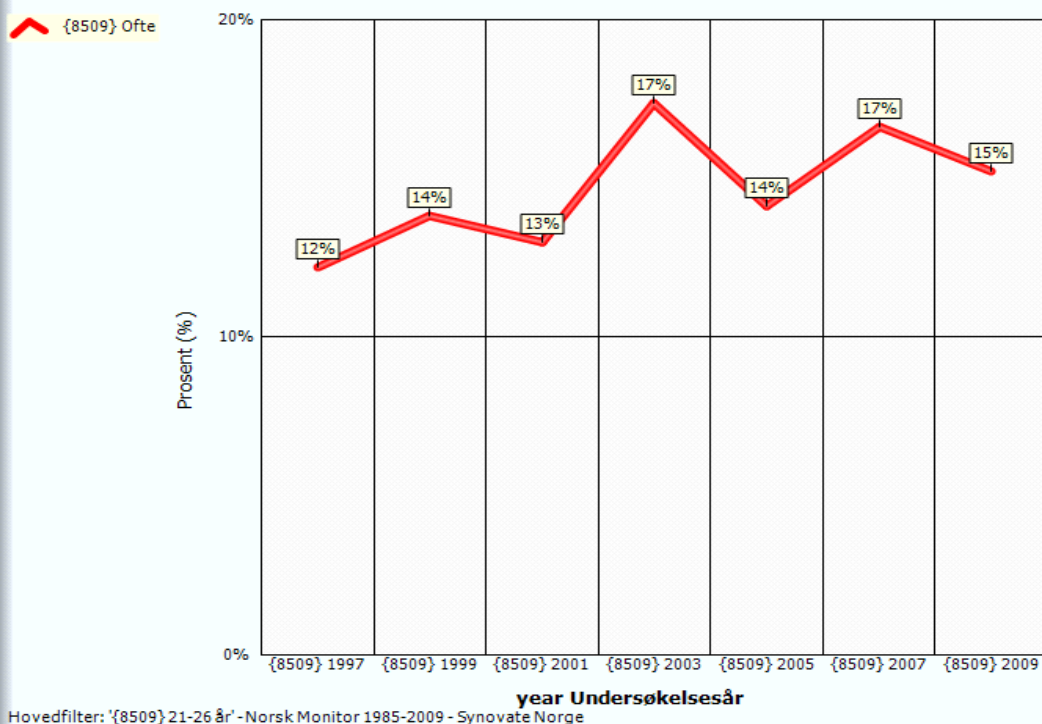
Det vi uten videre kan fastslå, er at et flertall av alle ungdommer fra tid til annen bekymrer seg for fremtiden. I tall kan vi si at dette gjelder 72% av de som er 20 år eller yngre og 60% av de som er i alderen 21-26 år.

Diagrammene under viser utvikling over tid siden 1997 da dette spørsmålet var med første gang. Inntrykket er at ungdom i begge aldersgrupper ser ut til å bekymre seg mer og mer. Uten at vi kan utdype dette mer her, kan det være grunn til å spørre seg om hva med samfunnsutviklingen det er som skaper økende bekymring for fremtiden blant ungdom. Et moment her kan kanskje være den nært forestående eldrebølgen som ikke ble omtalt med samme tydelighet før årtusenskiftet som den er blitt omtalt de senere årene. Denne utfordringen vil helt åpenbart vi stille større krav til ungdommen når det gjelder verdiskaping og organisering av samfunnet.

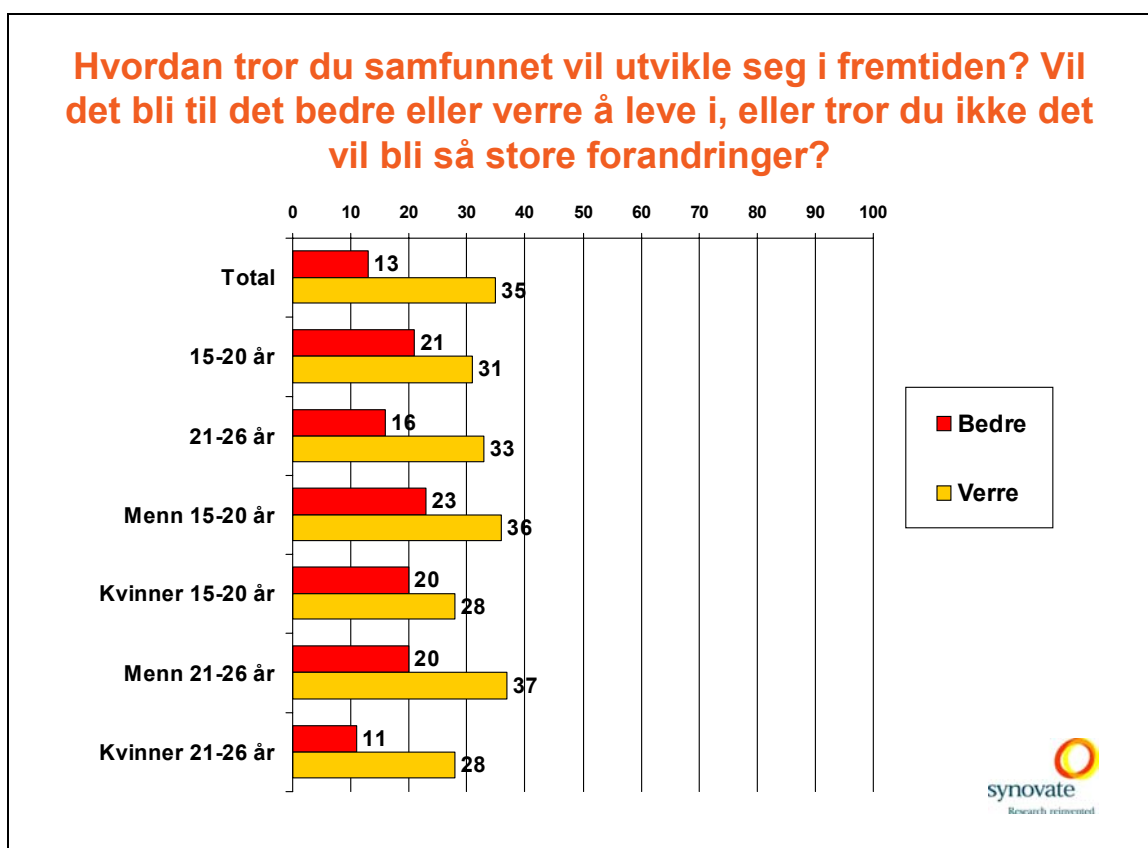
Vil du si at du bekymrer deg ofte, av og til eller sjelden for hva som kommer til å skje deg i fremtiden, eller er du aldri bekymret for fremtiden? 15-20 år.

Vil du si at du bekymrer deg ofte, av og til eller sjelden for hva som kommer til å skje deg i fremtiden, eller er du aldri bekymret for fremtiden? 21-26 år.

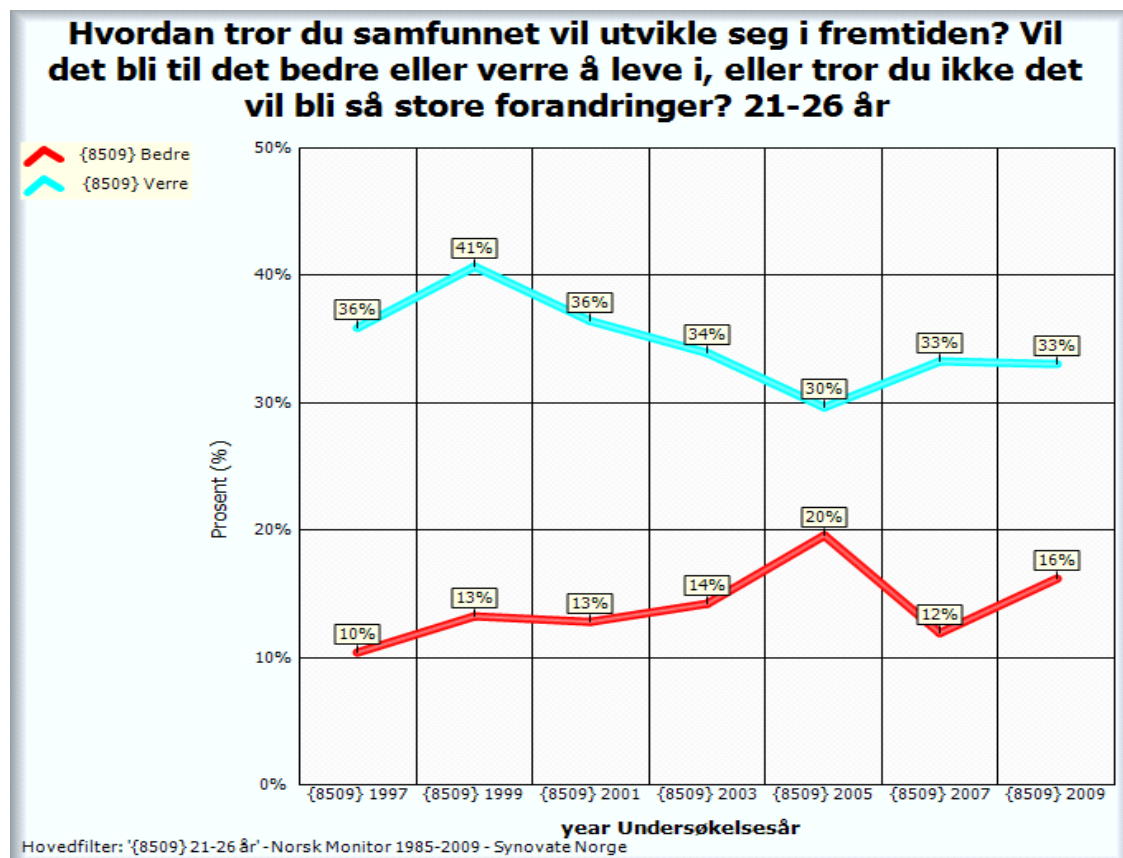
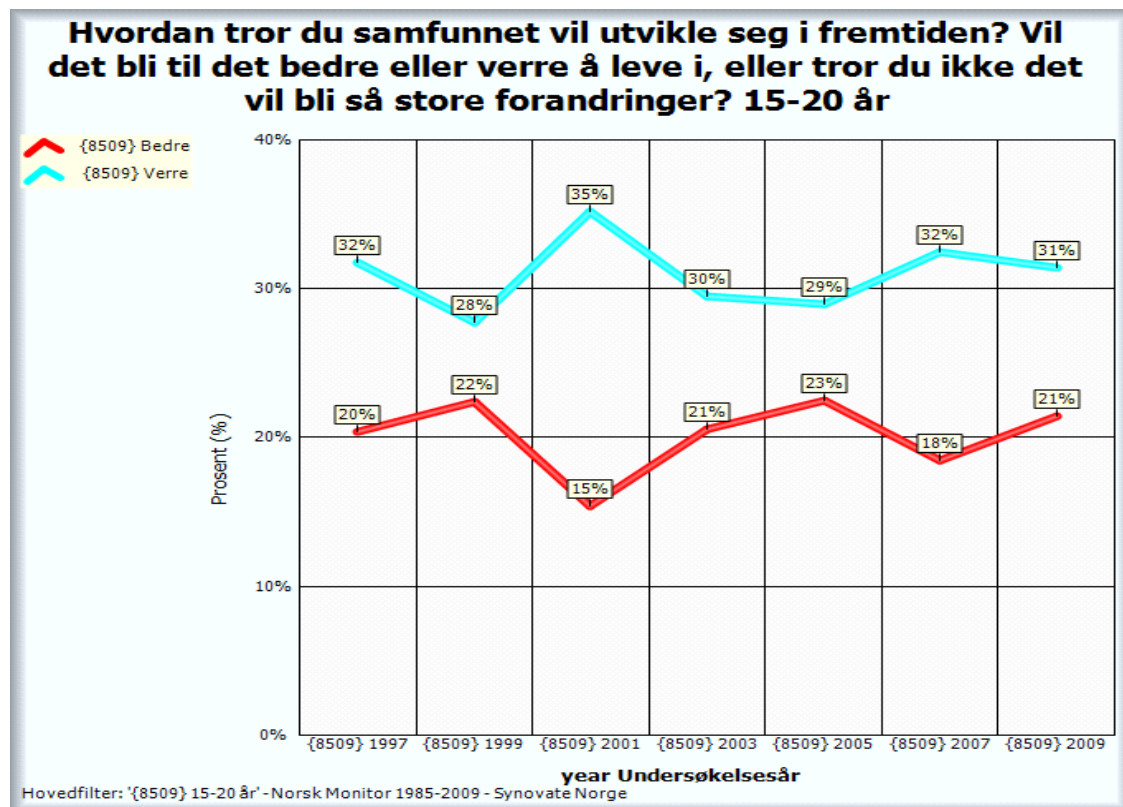

Selv om ungdommen kanskje har best grunn til å bekymre seg for fremtiden fordi de har en usikker fremtid foran seg, kan spørsmålet om hvordan man tror samfunnet vil utvikle seg i fremtiden fortone seg anderledes. Mens unge har fremtiden foran seg og kan bekymre seg for den ut fra stor usikkerhet om hva som kan skje, kan de trolig se muligheter for å påvirke samfunnsutviklingen til det bedre for dem selv ut fra en situasjon som er usikker. Når vi spør om hvordan samfunnet vil utvikle seg i fremtiden, finner vi at ungdommen er litt mer optimistiske enn folk flest. I diagrammene nedenfor ser vi hvor mange som tror samfunnsutviklingen vil utvikle seg til det bedre og til det verre. Det er ingen tvil om at balansen i svarene er forholdsvis pessimistisk, fordi det er flere som svarer verre enn bedre.

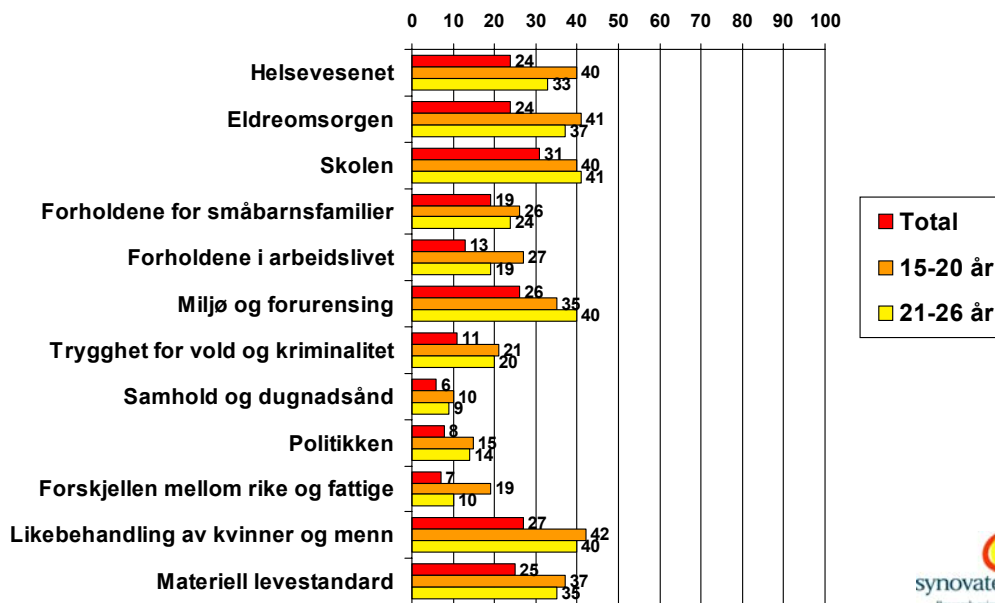
Det kan se ut som om de yngste er litt mer optimistiske enn de litt eldre ungdommene, og særlig er det mennene som er mer optimistiske enn kvinnene på begge alderstrinn.

Utviklingen over tid fremgår av diagrammene nedenfor. Her ser vi at mens stemningen blant 15-20 åringene er stabil, er det en svak optimistisk trend blant de litt eldre. Hovedinntrykket er allikevel at det er langt flere pessimistiske enn optimistiske.

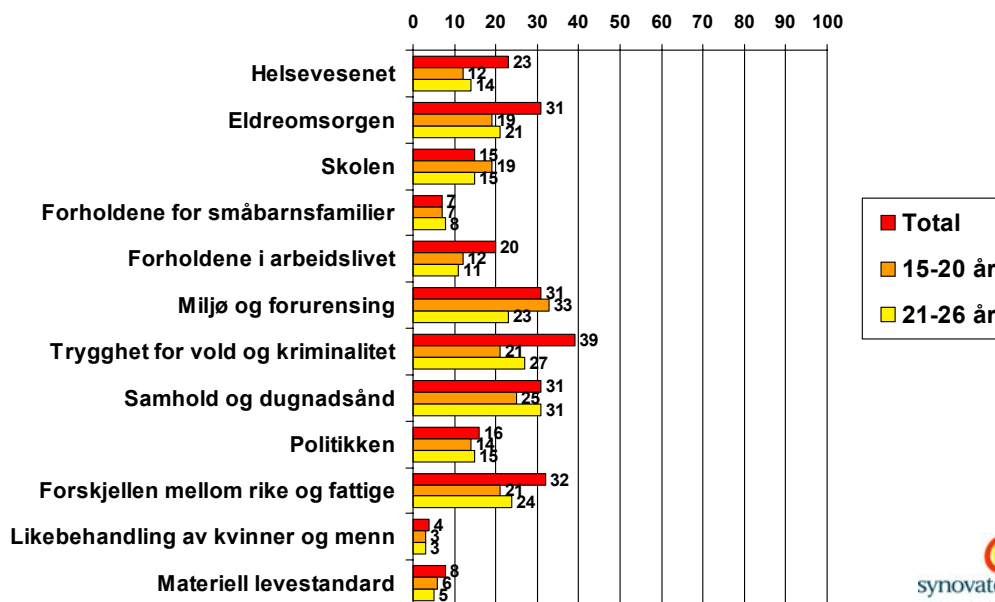
Hva er det så man er bekymret for? I et eget spørsmål som måler hvordan man tror utviklingen vil bli på en rekke samfunnsområder i tiden fremover, finner vi at unge mennesker er optimistiske i høyere grad enn folk flest. Som vi ser i nedenstående diagrammer, er det generelt mest optimisme blant ungdom knyttet til likebehandling av kvinner og menn, helsevesenet, eldreomsorgen, skolen og miljø og forurensing. Mindre optimisme finner vi når det gjelder samhold og dugnadsånd, politikken og forskjellen mellom rike og fattige. På de fleste av forholdene vi spør om er de yngste ungdommene mer optimistiske enn de litt eldre, men dette gjelder ikke miljø og forurensing, der forholdet er omvendt.

Hvordan tror du utviklingen kommer til å bli på disse samfunnsområdene de nærmeste årene fremover i Norge? Vil det bli til det bedre eller verre, eller tror du ikke det vil bli så store forandringer?
** Til det bedre **

Hvordan tror du utviklingen kommer til å bli på disse samfunnsområdene de nærmeste årene fremover i Norge? Vil det bli til det bedre eller verre, eller tror du ikke det vil bli så store forandringer?

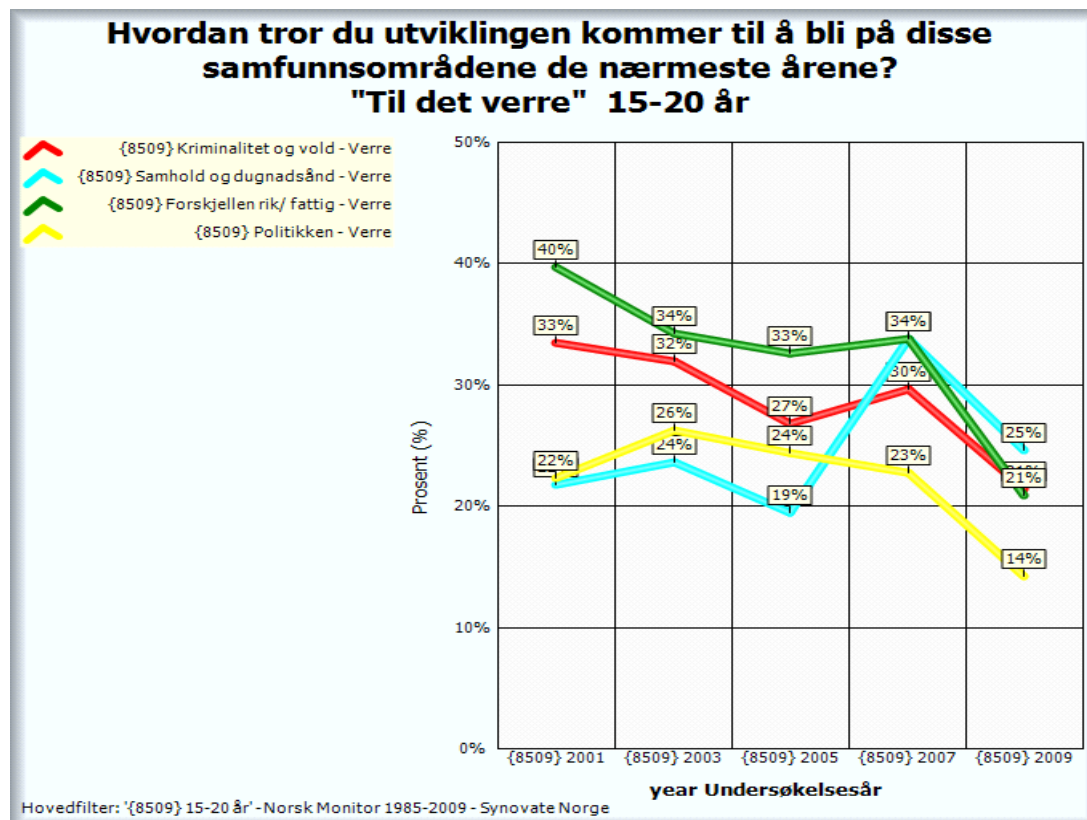
** Til det verre **

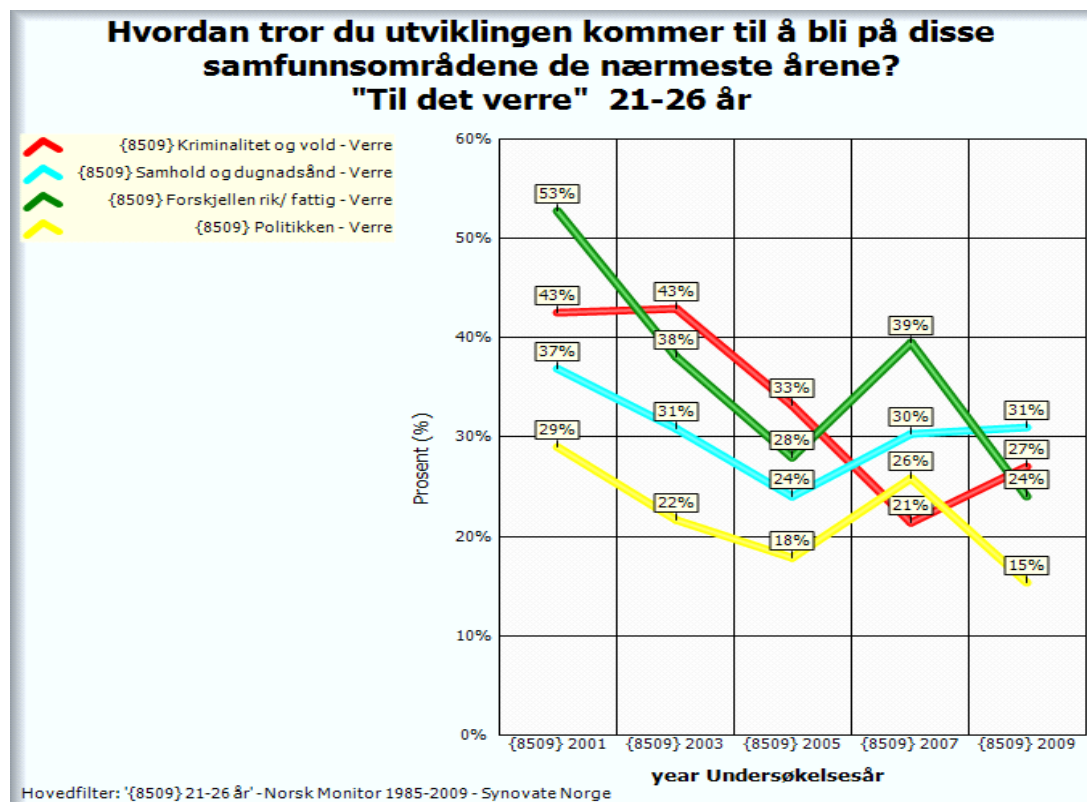
De to diagrammene reflekterer jo de samme forholdene, men det er verd å merke seg forholdene mellom andelene som svarer "bedre" og "verre". I begge ungdomsgruppene finner vi at balansen er til det bedre når det gjelder samtlige forhold, unntatt trygghet for kriminalitet og vold, samhold og dugnadsånd, politikken og forskjellen mellom rike og fattige. På disse områdene finner vi at andelene som tror utviklingen vil bli til det verre er høyere enn de som tror den vil bli til det bedre.

Når det gjelder de områdene der unge mennesker er mer pessimistiske enn optimistiske for utviklingen, skal vi se på hvordan utviklingen har vært over tid. I og med at det er mange dimensjoner i problemstillingen, må vi forenkle for ikke å gjøre presentasjonen oversiktlig. Derfor viser vi bare andeler som mener utviklingen går mot det verre.

I det første diagrammet nedenfor viser vi utviklingen for de yngste i alderen 15-20 år. Som vi ser, er andelene som mener at utviklingen går til det verre, synkende på alle disse faktorene, i hvert fall gjennom de siste to årene. Vi vil ikke være overrasket over om dette har noe med den dempede frykten for negative konsekvenser av finanskrisen som også ungdom har opplevd.

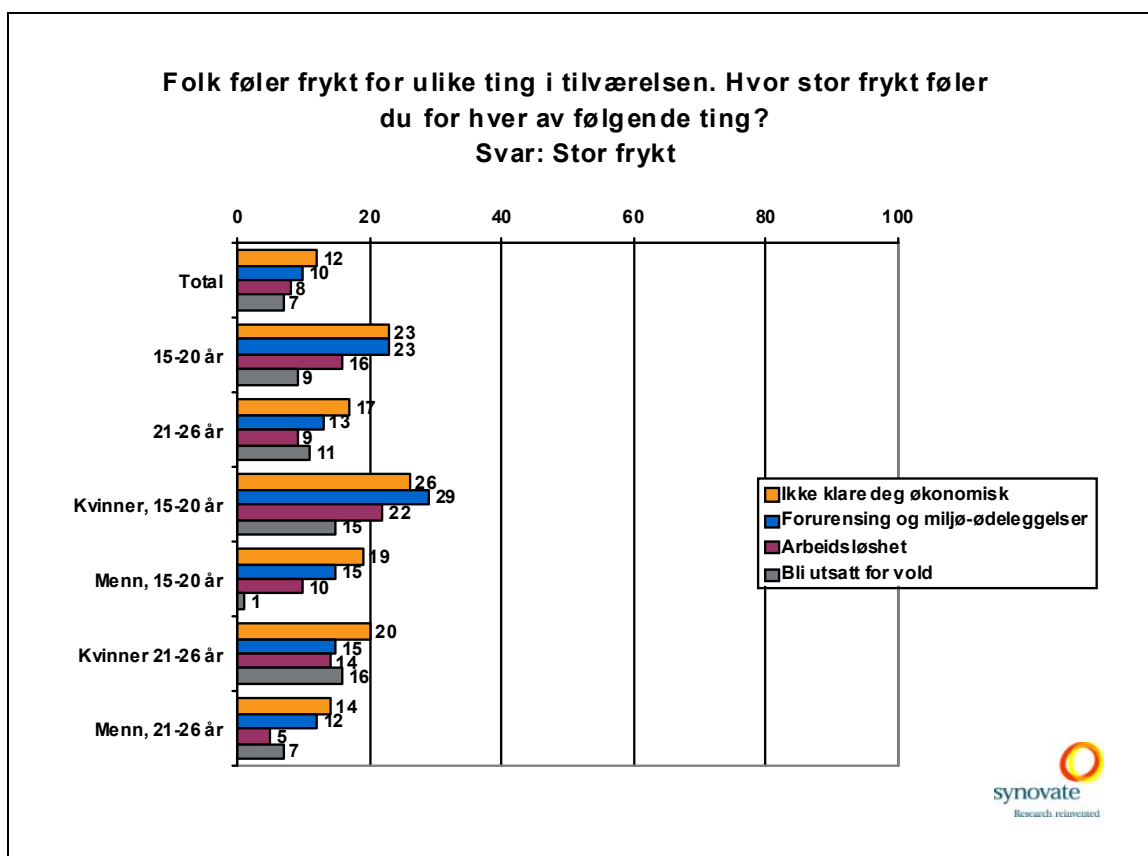
Når det gjelder de litt eldre ungdommene, ser bildet slik ut:

Her merker vi oss at utviklingen går i negativ retning når det gjelder kriminalitet og vold, samt samhold og dugnadsånd.

Hva føler man frykt for?

Ungdomstiden er en vanskelig og usikker tid for mange. Og i tillegg er det en del som går rundt og bekymrer seg mer eller mindre unødig for forskjellige ting som kan skje. Vi har trukket ut noen områder som kan være aktuelle å føle frykt for, og spurt i hvilken grad man føler frykt for disse. I diagrammet nedenfor har vi fremstilt andelen som sier at de føler stor frykt nettopp for noen av de tingene vi spør om, ting som trolig er spesielt aktuelle for unge mennesker.

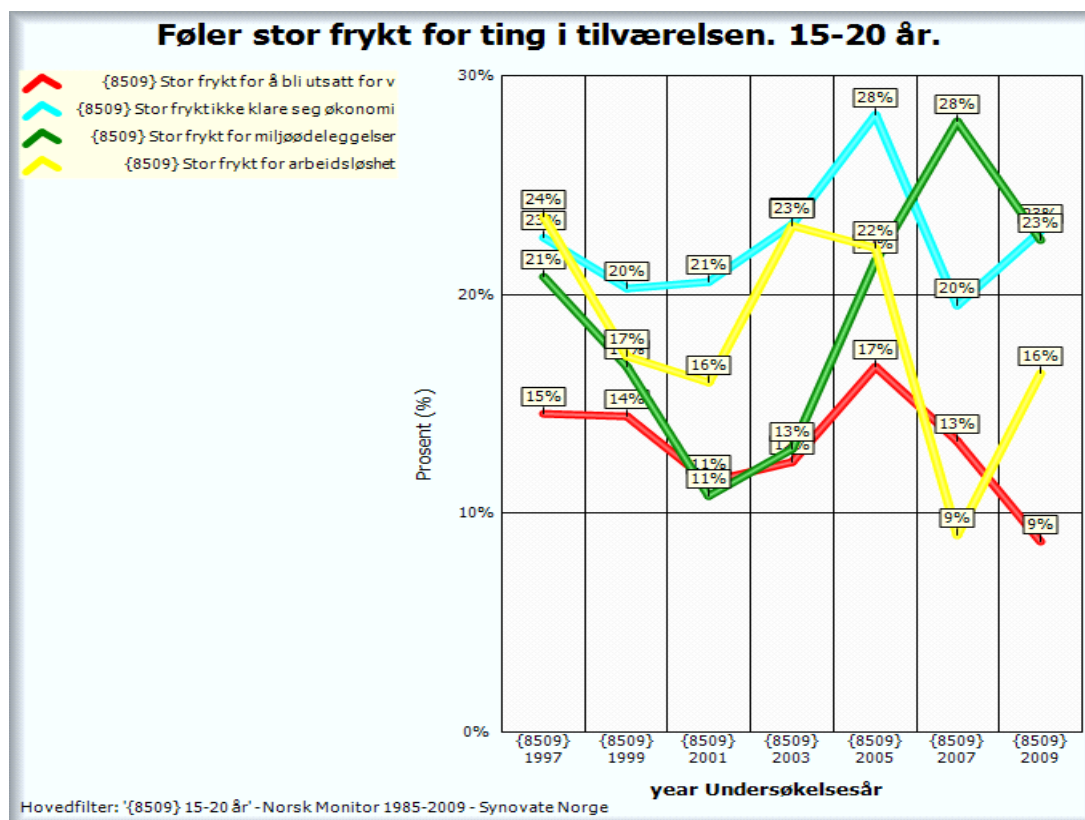

Alt i alt er det flere unge som frykter at de tingene vi spør om kan skje enn i befolkningen generelt, og det gjelder spesielt unge i det yngste alderssegmentet og unge kvinner. For alle ungdomsgruppene er det største frykt knyttet til forurensing og miljøødeleggelser og ikke å klare seg økonomisk.

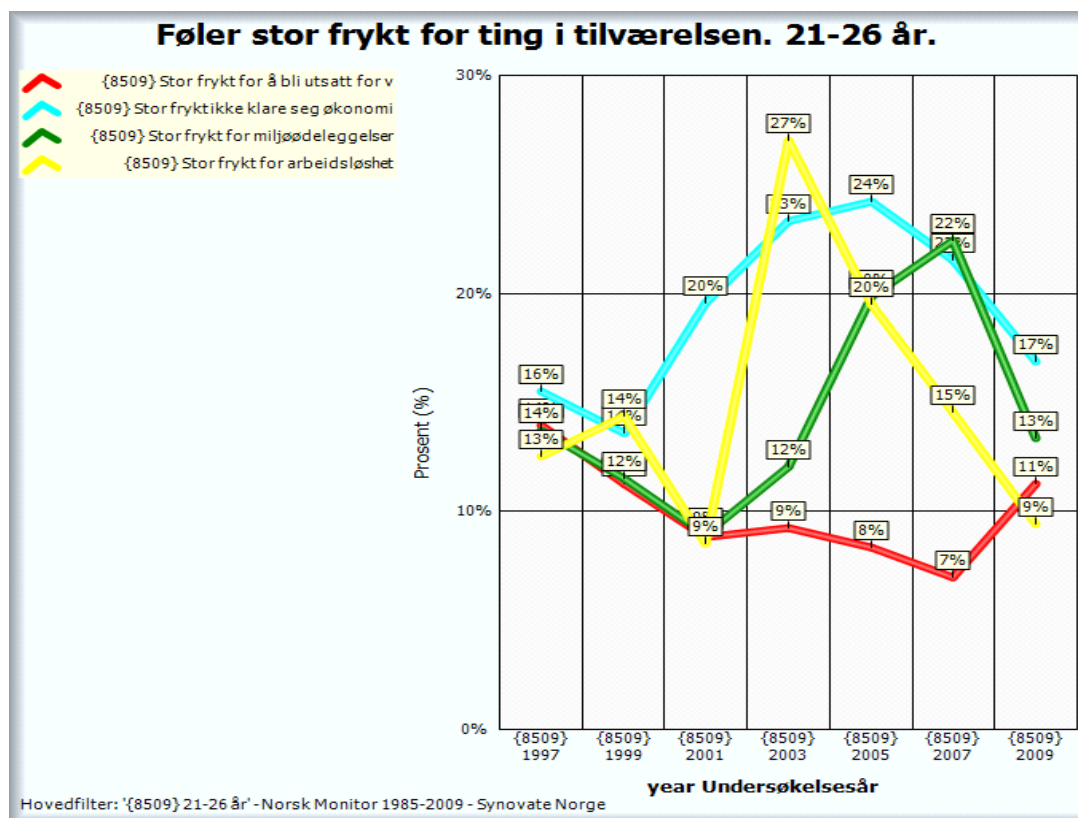
I sammenheng med den store frykten for å ikke klare seg økonomisk, ser vi at arbeidsløshet er et tema som skremmer en del ungdommer. 16 % av de i alderen 15-20 år frykter å bli arbeidsledige, og 9 % i det eldste alderssegmentet. Blant de yngste er dette dobbelt så mange som i befolkningen generelt.

Hele 15 % av unge kvinner mellom 15 og 20 år er redd for å bli utsatt for vold og blant 21-26 åringene er andelen 16%. Unge kvinner har åpenbart stor frykt for vold i større grad enn unge menn. Andelen som har stor frykt for vold er høyere i alle ungdomsgruppene enn i befolkningen generelt.

Ser vi på utviklingen i frykt over tid, viser diagrammet nedenfor at andelen som føler stor frykt blant de unge fluktuierer i et sammenfallende mønster blant de yngste i alderen 15-20 år. I perioden 2003 til 2007 var det økende frykt for de tingene vi studerer, mens andelen var betydelig lavere i 1999, 2001 og 2009.

Utviklingen blant 21-26 åringene viser også store svingninger i andeler som føler stor frykt for de tingene vi her har trukket frem. Diagrammet viser at frykten var på topp fra 2003 til 2007, mens nivåene var på det laveste i 1999 og 2009. Hvorfor utviklingen er som dette, er vi usikre på. At frykten for å ikke klare seg økonomisk skal være høyere i en periode med svært gode konjunkturer, virker nesten unaturlig, mens frykten går ned når man har fått en påminnelse om at intet tre vokser inn i himmelen, slik vi har fått i forbindelse med finanskrisen. Frykten for arbeidsløshet er høyest i 2003, altså kort tid etter det økonomiske tilbakeslaget vi opplevde i 2001, så det er ikke så unaturlig. Heller ikke at frykten synker når vi er i en høykonjunktur.

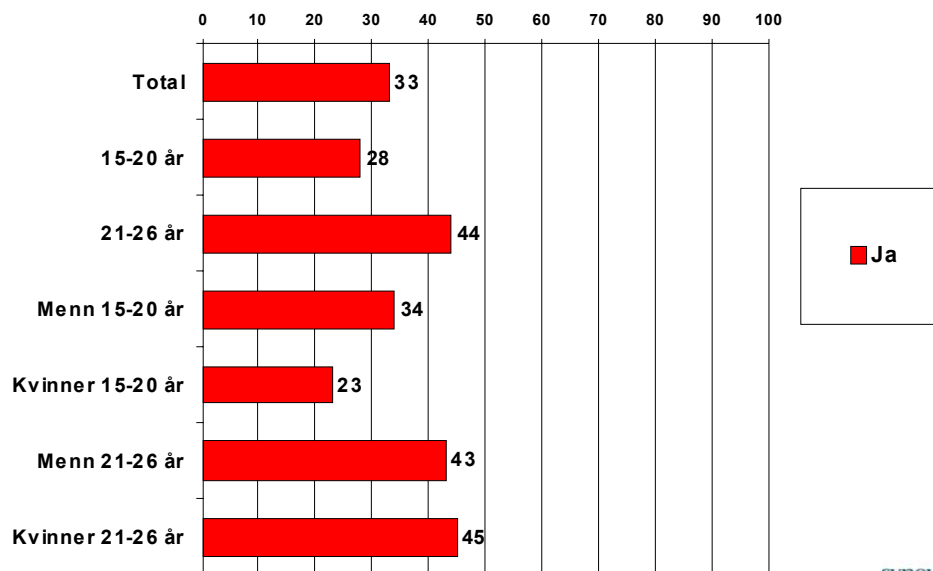
Bosette seg i distrikts-Norge

Et annet område det har vært viktig for BLD å få belyst, er om ungdom kunne tenke seg å bosette seg i distrikts-Norge. Resultatene viser at andelen som sier at de kunne tenke seg dette er adskillig høyere blant de unge i alderen 21-26 år enn for befolkningen totalt sett. Det er en noe lavere andel av de yngste som kunne tenke seg å bosette seg i distrikts-Norge enn i befolkningen totalt, men forskjellen er ikke så stor.

Vi legger merke til at mens de yngste mennene er mer interesserte enn de yngste kvinnene, er forskjellen mellom kjønnene utvisket blant 21-26 åringene. Kanskje denne forskjellen mellom aldersgruppene har å gjøre med livsfaser. Mens de yngste bor hjemme hos foreldre, er kanskje ikke spørsmålet om å flytte med det første så aktuelt. De litt eldre har imidlertid kommet i en alder der de er tvunget til å tenke på etablering av egen husholdning, og det derfor er høyere andeler som kan tenke seg å flytte til distrikts-Norge. Bra er det da at interessen er like høy blant begge kjønn.

Kunne du tenke deg å bosette deg i distrikts-Norge?

** Andeler som svarer ja **

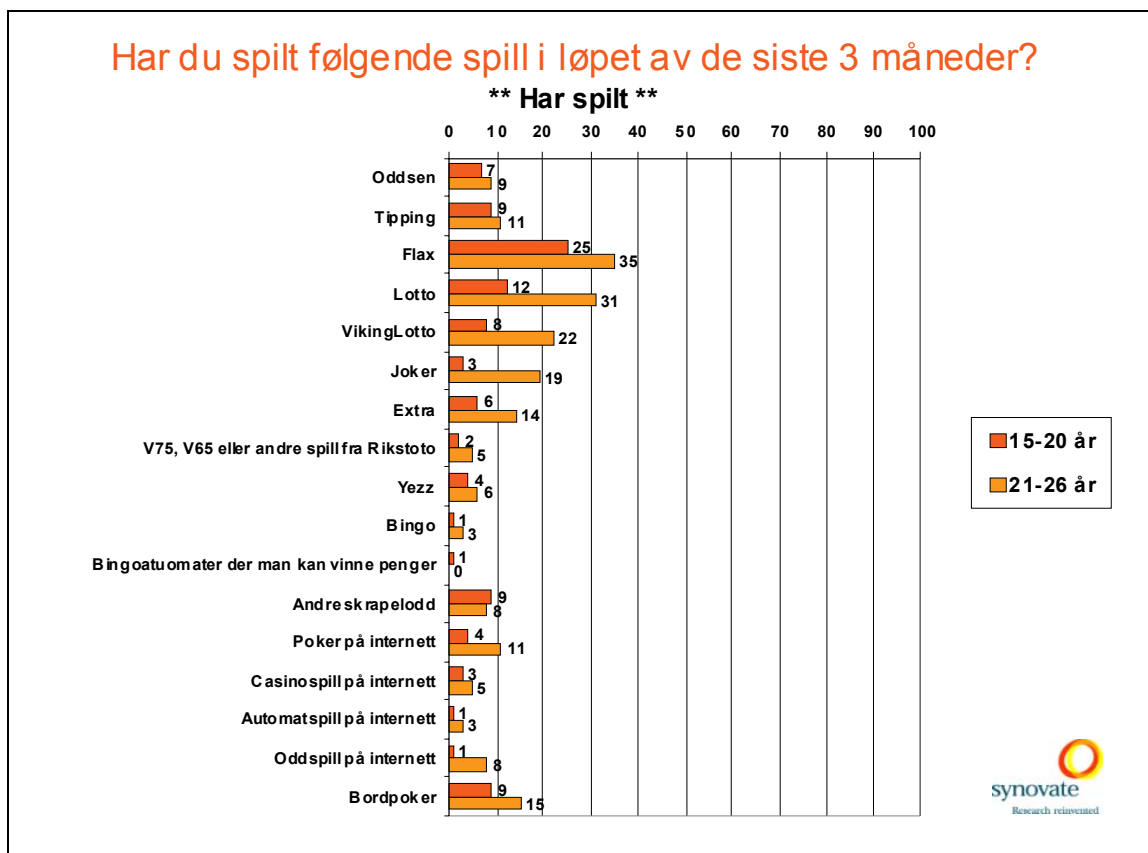

Pengespill

I de senere år har vi hatt en tiltagende debatt om pengespill og spilleavhengighet. Selv om "omsetningstallene" er usikre, er det liten tvil om at omfanget av pengespill økte for noen år siden. Hovedgrunnen til dette var eksplosiv vekst i bruken av spilleautomater. Etter at spilleautomatene ble forbudt, har pengespill funnet nye kanaler. De nye spilleautomatene har ikke "slått an" like godt som de gamle. Pengespill på internett er nok det nye vekstområdet. Flere målinger har vist at spilleavhengighet er et problem som er alvorlig nok for de som rammes, men at det har gått noe tilbake i den senere tid. Avhengighet av pengespill på spilleautomater og til dels internett, har vist seg å ramme særlig ungdom. En utredning som dette om ungdommens holdninger og adferd bør derfor naturlig inneholde et avsnitt om pengespill.

I Norsk Monitor 2009 kartlegger vi spillefrekvens for alle lovlige typer pengespill i Norge. Når vi spør om hvilke spill man har spilt i løpet av de 3 siste månedene ser vi av diagrammene under at *majoriteten* av den yngre del av befolkningen med unntak av noen få spill, ikke har spilt på de ulike pengespillene siste tre måneder. Unntakene er Flax og Lotto. Flax er det spillet som er mest utbredt blant de yngste, men de litt eldre ungdommene spiller allikevel Flax mer enn de yngste. Signifikant flest i aldersgruppen 21-26 år har spilt Flax siste 3 måneder sammenlignet med befolkningen ellers (hhv. 35 % og 24 %). Selv om Lotto også spilles av de yngre er

det signifikant færre unge i alderen 15-20 år og 21-26 år (hhv 12 % og 31 %) som har spilt dette spillet enn Flax siste 3 måneder

Av figuren ovenfor finner vi også at de fleste pengespill har større appell til de eldste ungdommene enn til de yngste. Dette kan kanskje ha noe å gjøre med økonomisk selvstendighet og hvor mye penger man har mellom hendene. Foreldres nærvær rundt de yngste kan også spille inn.

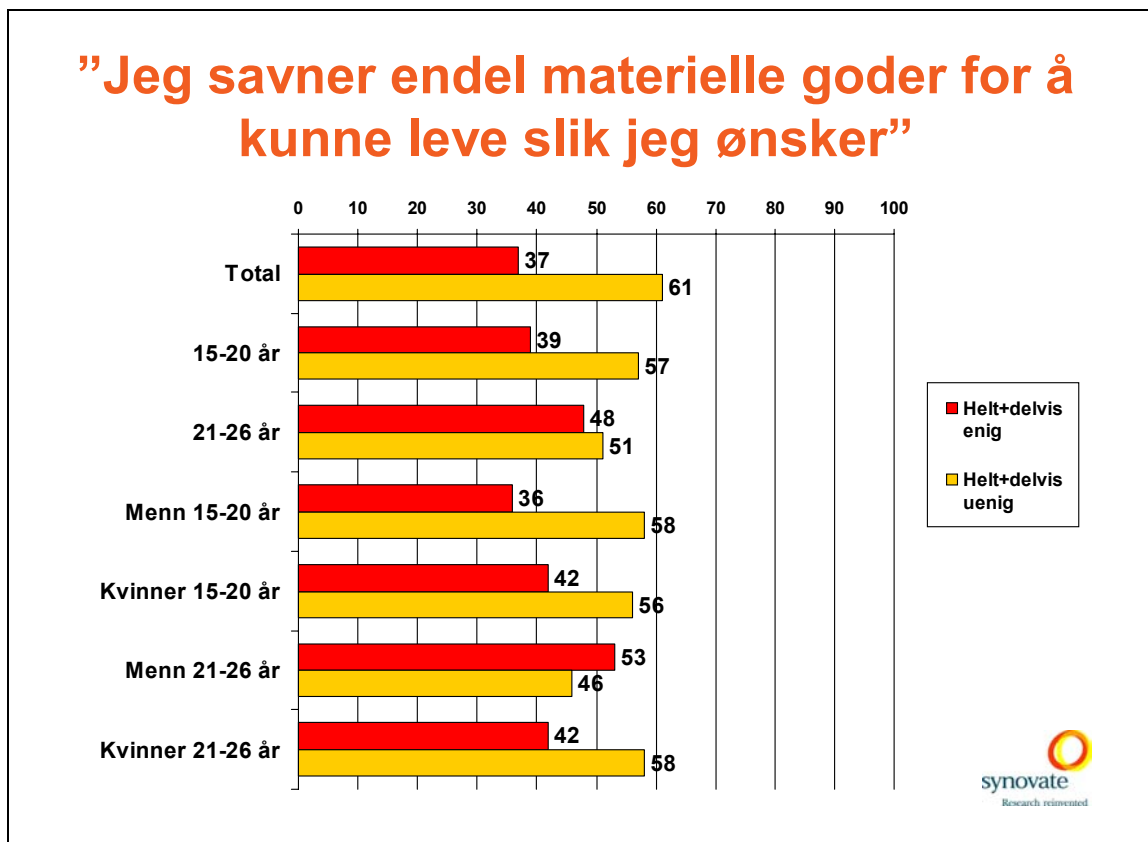
Ungdom, jobb og forbruk

Norsk Monitor inneholder en rekke spørsmål som belyser både grunnleggende og mer detaljerte holdninger til forbruk. I dette notatet er vi blitt bedt om å kommentere ungdommens holdninger til en del spørsmål som belyser deres forhold til enkelte sider ved forbruk eller forbruksrelaterte forhold. Det er BLD selv om har plukket ut de variablene som man mener best belyser de aktuelle holdningene. Nedenfor skal vi kommentere hvert enkelt spørsmål.

Som en del av indeksen som konstituerer verdien materialisme, har vi et spørsmål som indikerer noe om hvilken betydning materiell behovstilfredsstillelse har for livskvaliteten. I diagrammet nedenfor ser vi at spørsmålet er formulert som en påstand man skal si seg enig eller uenig i som lyder "Jeg savner en del materielle

goder for å kunne leve slik jeg ønsker”. Etter vår mening går denne påstanden rett inn i kjernen av hva materialisme er, og som et av de viktigste funnene i Norsk Monitor innenfor dette feltet, har vi kunnet konstatere at graden av enighet i påstanden øker jo flere materielle goder man faktisk har. Det har vi tolket som et uttrykk for at materialistiske behov ikke kan tilfredsstilles med materielle ting. Snarere er det materialistene som indirekte sier at mye vil ha mer.

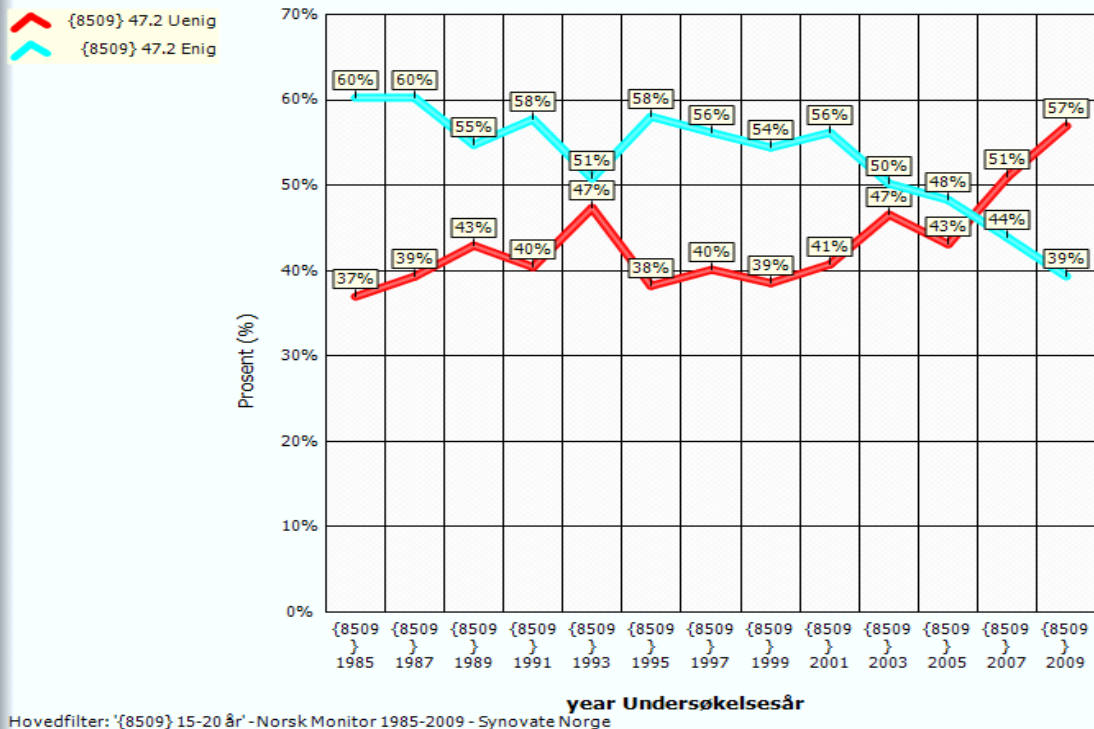
Det er påfallende at ungdommen i gjennomsnitt i større grad er enige i denne påstanden enn totalbefolkningen og de yngste i alderen 15-20 år mindre enn de litt eldre.

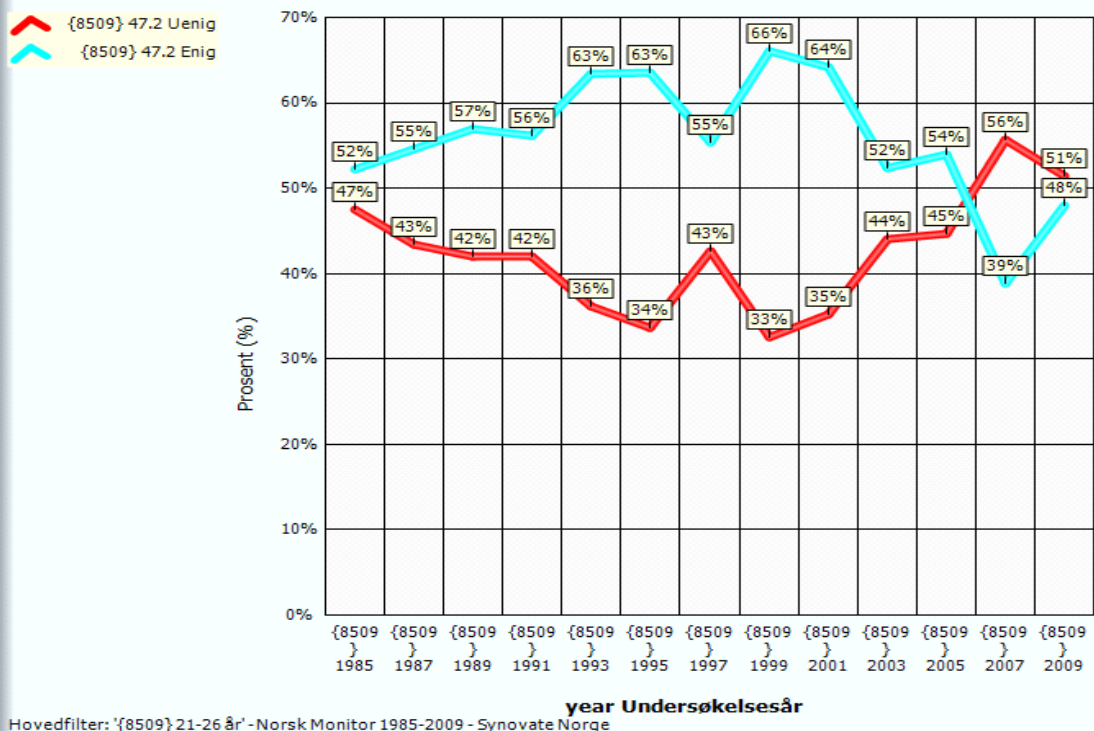
Disse funnene står delvis i kontrast til det vi ser i den sosiokulturelle analysen i denne rapporten. Menn er mer materialistiske enn kvinner generelt og spesielt menn i den eldste ungdomsgruppen, og dette har vi fått bekreftet ved alle monitorundersøkelsene vi har gjort etter 1985.

Det er verd å merke seg at svarene på dette spørsmålet har utviklet seg de siste årene på en oppsiktsvekkende måte ved at andelen som er enige har sunket betydelig siden årtusenskiftet. Dette inngikk som et element i en av hovedtrendene ved undersøkelsen i 2007, da vi stilte spørsmålet om befolkningen er i ferd med å nå et materielt metningspunkt. Årets undersøkelse bekrefter denne utviklingen. I diagrammene nedenfor ser vi at utviklingen går i samme retning for begge ungdomsgruppene, aller tydeligst blant de yngste.

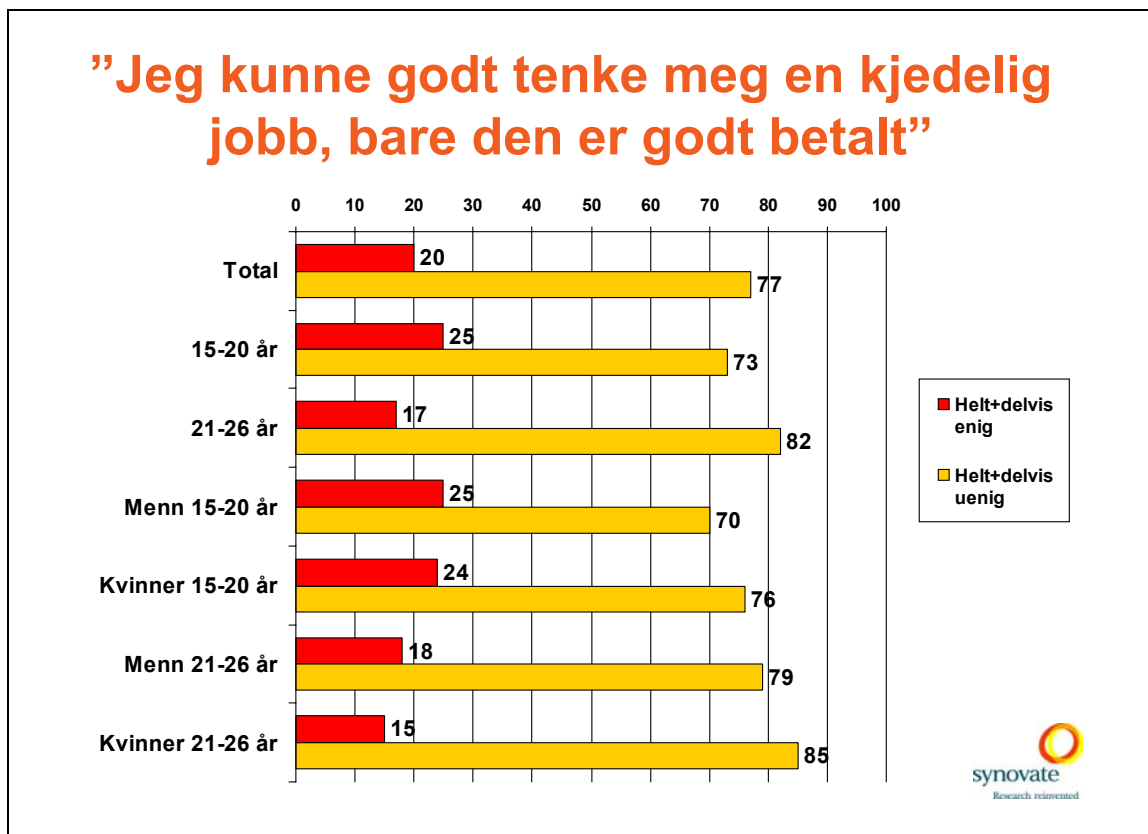
"Jeg savner endel materielle goder for å kunne leve slik jeg ønsker". 15-20 år.

"Jeg savner endel materielle goder for å kunne leve slik jeg ønsker". 21-26 år.

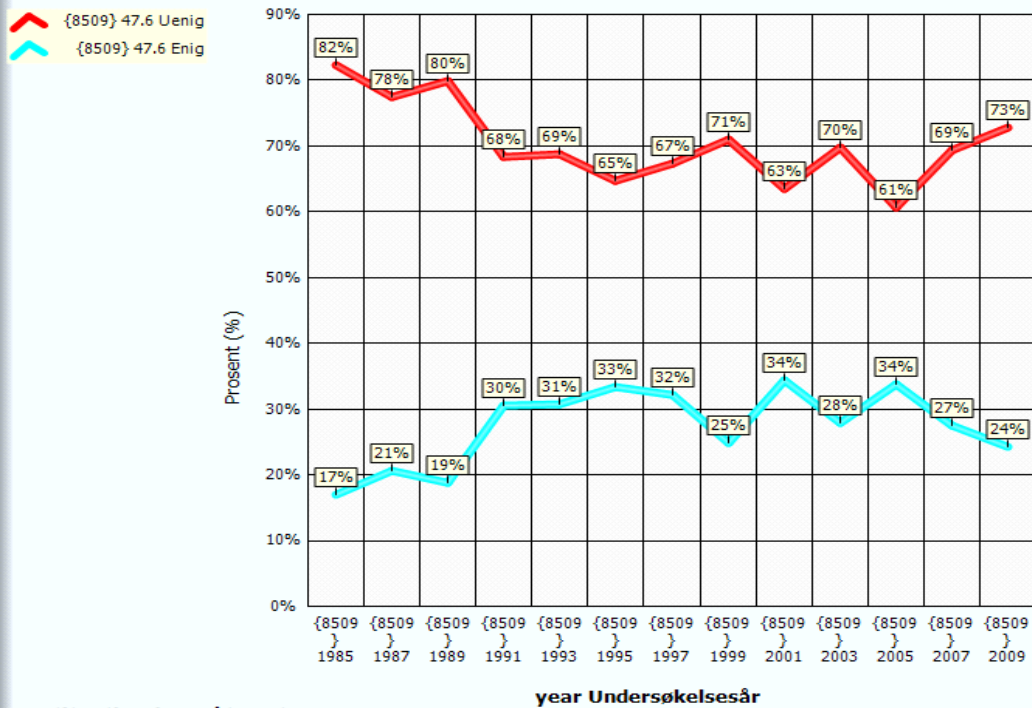
Spørsmålet om penger står sentralt i neste påstand. Her setter vi en kjedelig jobb opp mot god betaling. Denne avveilingen reflekterer både materialistisk orientering og eventuell dårlig råd hos de som er enige i påstanden. Nedenfor ser vi at et stort flertall av ungdommen er uenige i at de kunne tenke seg en kjedelig jobb, bare den er godt betalt. Men vi merker oss at den yngste ungdomsmålgruppen er mer enige i påstanden enn folk flest.

Særlig påfallende er svarene fra de aller yngste som er åpenbart mer villige til å akseptere en kjedelig jobb, bare den er godt betalt enn de som er litt eldre. Vi finner også at på begge alderstrinn er menn litt mer enige enn kvinner. Om det er egen jobberfaring eller materialistiske holdninger som ligger bak dette, krever en dypere analyse å avgjøre.

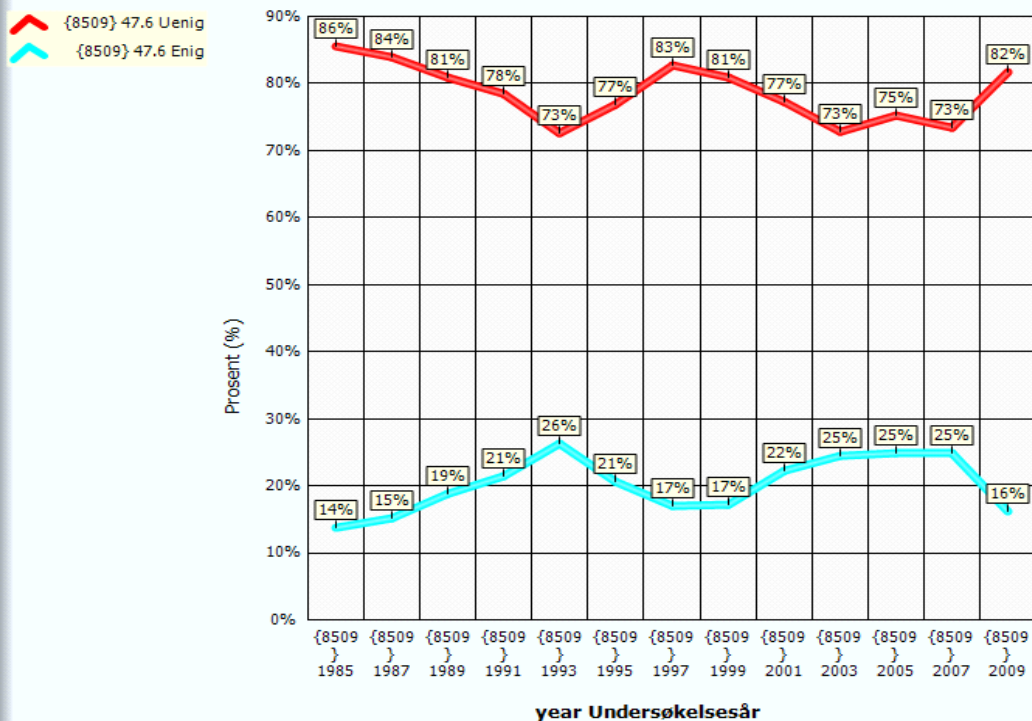
Utviklingen over tid i dette spørsmålet vises i de to diagrammene nedenfor. Her ser vi at endringene over tid ikke er så store som vi så i forrige avsnitt om savn av materielle goder, men endringene går allikevel i anti-materialistisk retning ved de siste tre målingene.

"Jeg kunne godt tenke meg en kjedelig jobb, bare den er godt betalt". 15-20 år.

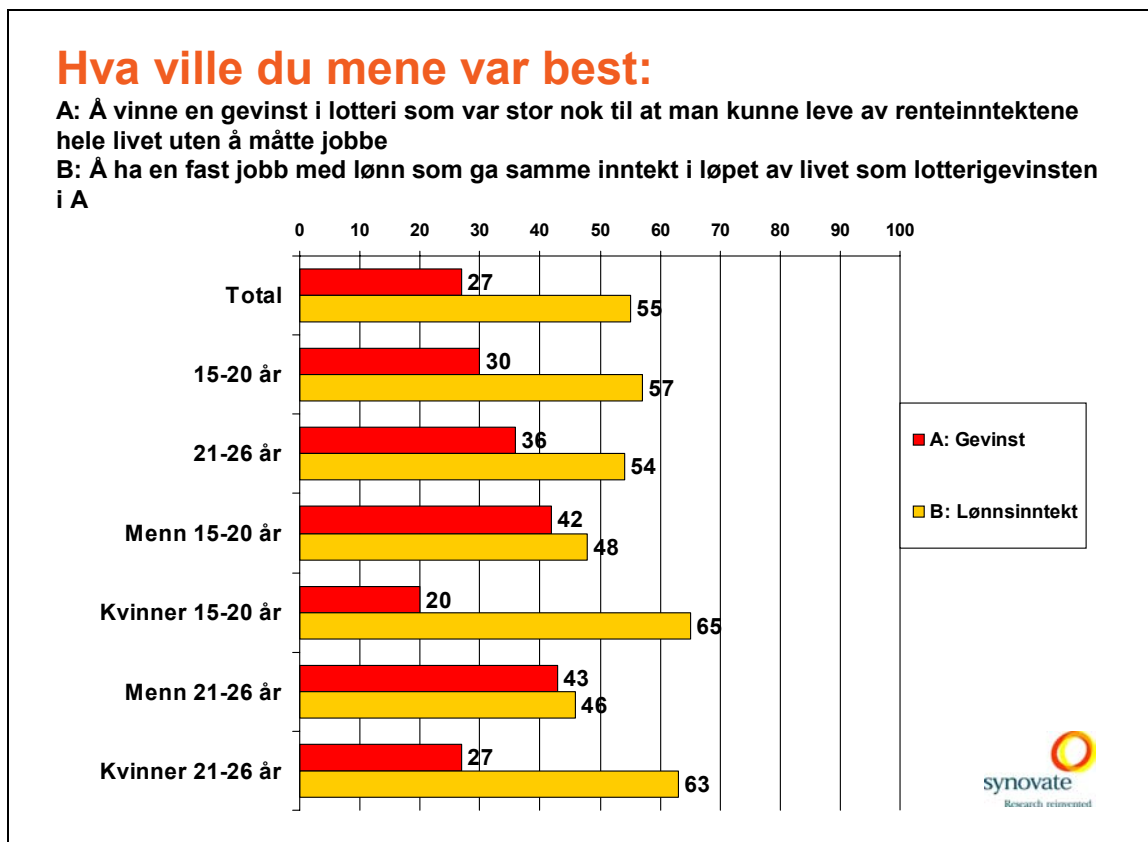
Hovedfilter: '{8509} 15-20 år' - Norsk Monitor 1985-2009 - Synovate Norge

"Jeg kunne godt tenke meg en kjedelig jobb, bare den er godt betalt". 21-26 år.

Hovedfilter: '{8509} 21-26 år' - Norsk Monitor 1985-2009 - Synovate Norge

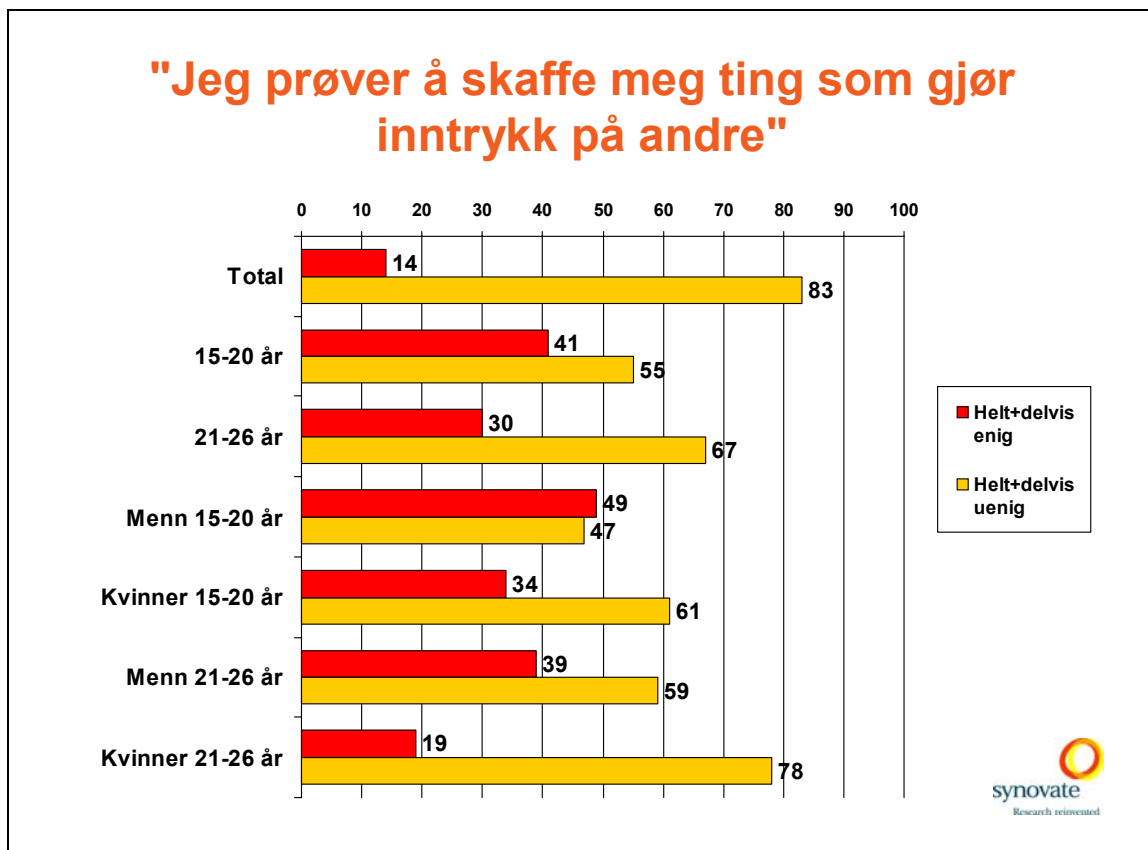
For ytterligere å belyse ungdommens holdning til arbeid, har vi tatt med et spørsmål som etter vår mening gir meget interessante svar. Her har vi stilt opp mot hverandre muligheten til å vinne en livsinntekt i lotteri og det å tjene det samme beløpet gjennom vanlig arbeid, og bedt folk velge hva de foretrekker. Nedenstående diagram er noe avslørende når det gjelder holdninger til dette blant ungdom.

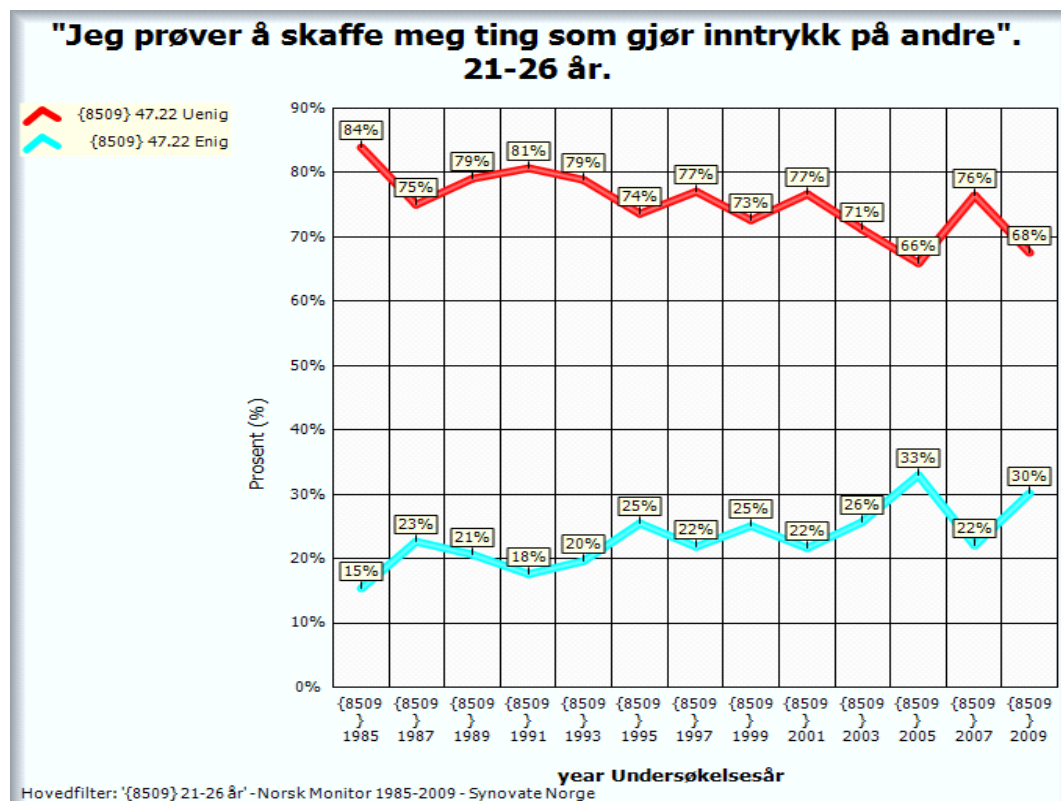
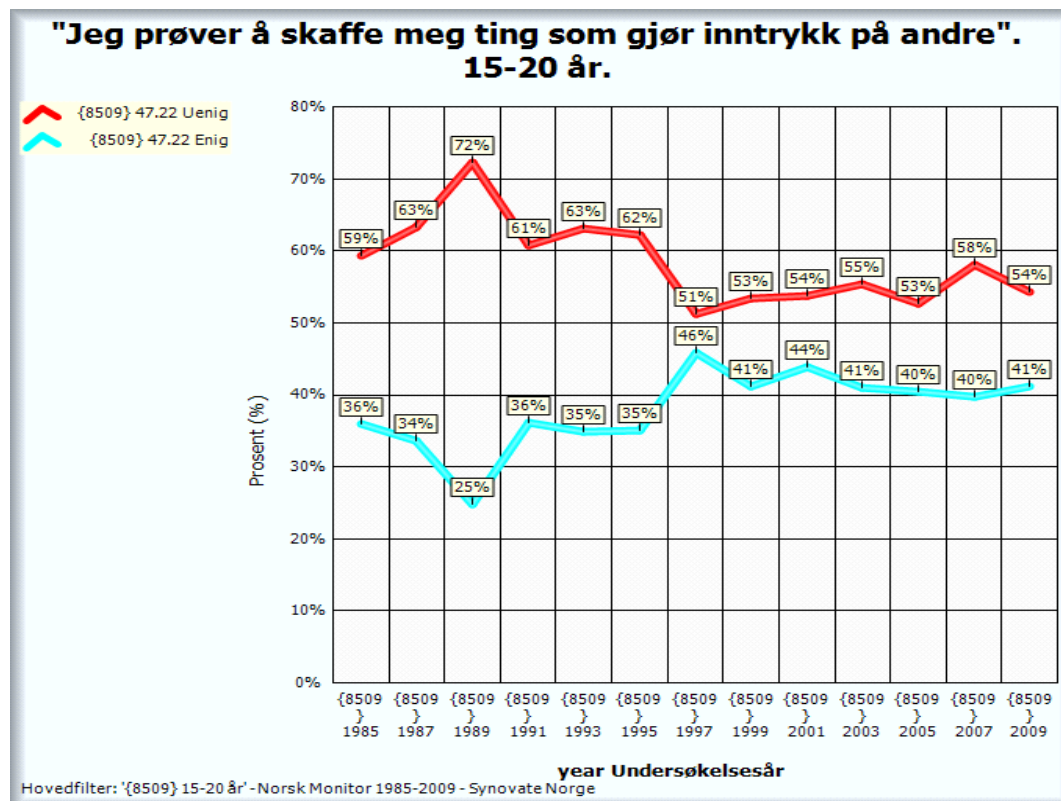
Her ser vi at store andeler av de unge, og da særlig unge menn, gjennomgående har klart større andeler enn i befolkningen som faktisk foretrekker lotterigevinst. Man er altså mer opptatt av lykke og tilfeldigheter enn ærlig arbeid! Aller mest fremtredende er dette blant menn i alderen 21-26 år, der så mange som 42 % foretrekker lotterigevinst, nesten like mange som de 46 % som foretrekker fast jobb. For øvrig følger svarmønstrene de vi har beskrevet ovenfor, på den måten at kvinner i begge aldersgrupper i høyere grad foretrekker livsinntekt gjennom gevinst i lotteri enn menn på samme alderstrinn.

Et viktig element i diskusjoner omkring ungdoms forbruk er spørsmålet om anskaffelser og tilpasninger som er styrt av statusjag. Vi vet fra Norsk Monitor at unge mennesker i sterkere grad enn andre er opptatt av hva andre synes og at de søker sosial aksept gjennom hva de kan fremvise av materielt innehav eller andre synlige kjennetegn på vellykkethet. Et av spørsmålene som konstituerer verdien status er en påstand som lyder "Jeg prøver å skaffe meg ting som gjør inntrykk på andre". Her knytter vi altså statusbetraktningene direkte til materielle ting. Nedenfor ser vi hvordan svarene fordelte seg.

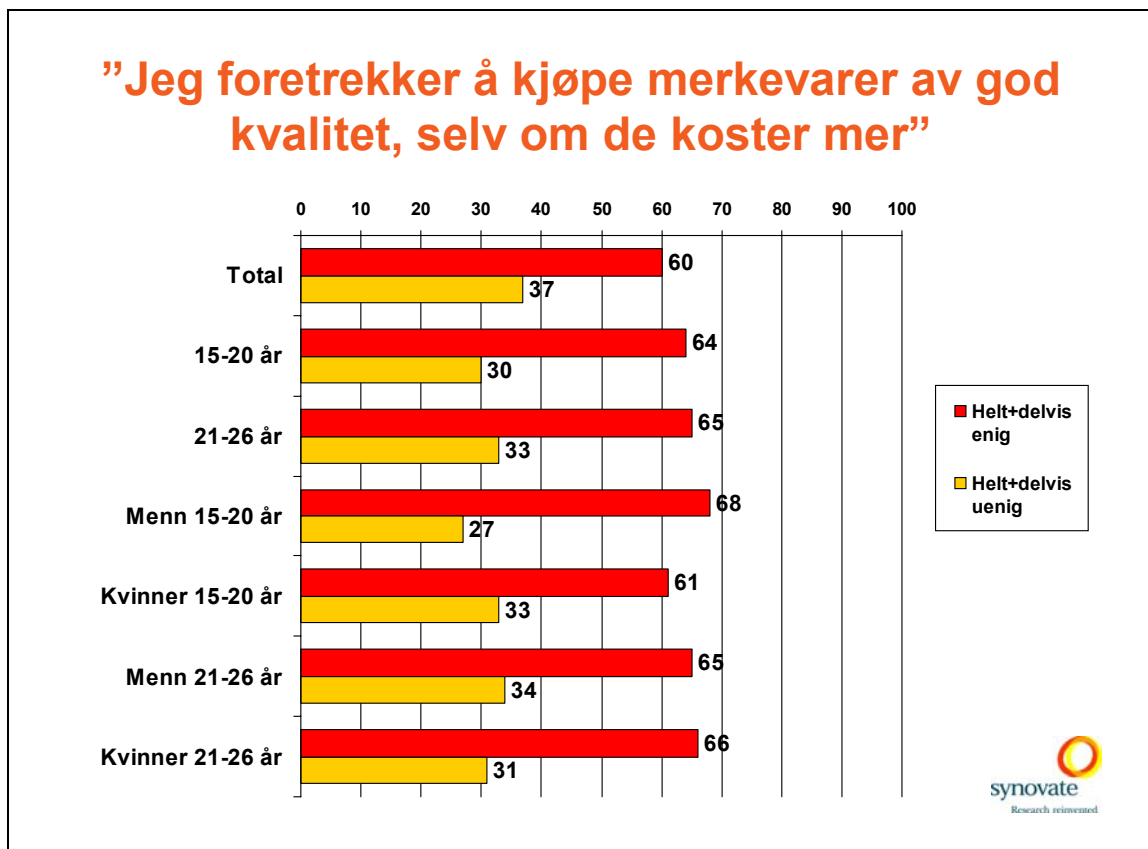
Som vi ser, er det i totalbefolkningen ikke flere enn 14 % som er enige i påstanden. Denne andelen er imidlertid adskillig større i ungdomssegmentene. Spesielt legger vi merke til hvordan de yngste og særlig unge menn har store andeler som er enige i denne påstanden, samtidig som den delmålgruppen som har lavest enigandel, kvinner i alderen 21-26 år, ligger høyere (19 %) enn totalbefolkningen.

Over tid har holdningene til dette statusspørsmålet endret seg forholdsvis mye blant de yngste, men noe mindre blant de eldste ungdommene. I begge gruppene har andelen enige gått opp, mens andelen uenige har gått noe ned. Med andre ord kan vi fastslå en økende statusorientering blant de unge. Selv om de yngste er klart mer statusorienterte enn de litt eldre, merker vi oss at forskjellen har blitt mindre siden 1997 fordi de yngste ikke har endret holdning siden det.

Det siste spørsmålet vi skal se på i dette kapitlet er beslektet med det vi nettopp kommenterte. En ny påstand lød ”Jeg foretrekker å kjøpe merkevarer av god kvalitet, selv om de koster mer”. Selv om denne påstanden ikke direkte henspeiler på status, er holdningen som beskrives trolig nært beslektet med fenomenet, men med pris/ kvalitet som begrunnelse.

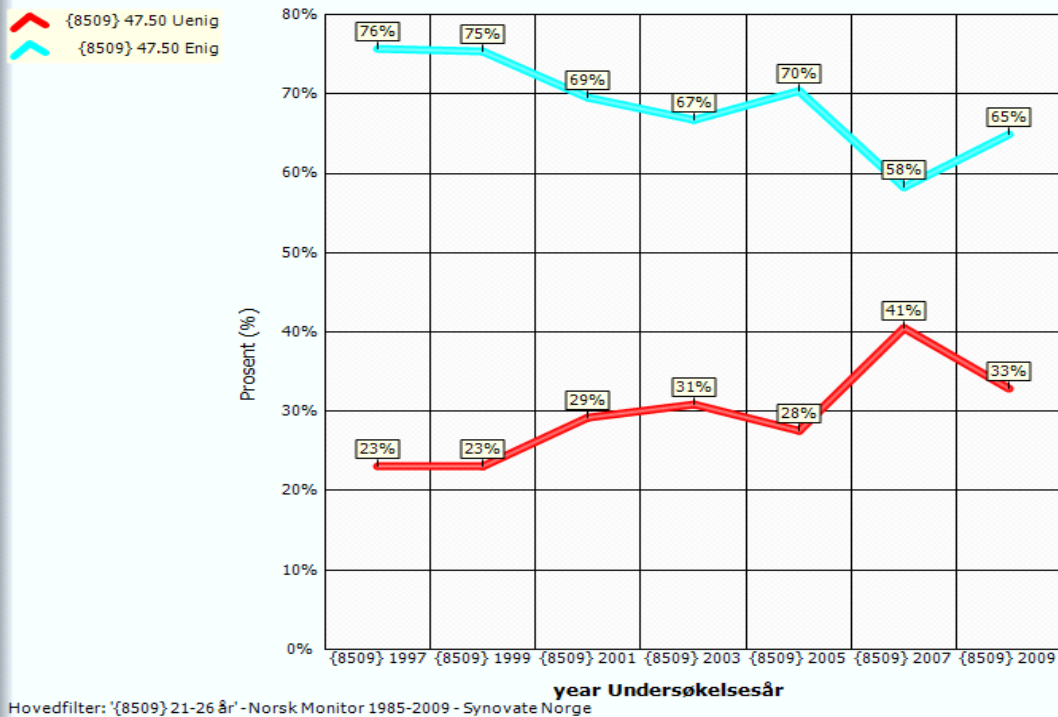

Diagrammet viser at unge menneskers holdninger ikke avviker dramatisk fra befolkningen ellers på dette spørsmålet. Dersom vi definerer enig som et uttrykk for materialisme eller statusorientering, viser tallene oss at godt over halvparten av befolkningen er disponert i en slik retning. For øvrig vil vi her bemerke at andelen som er enige har gått ned de senere årene frem til 2007, mens 2009-tallene viser en korleksjon i retning høyere enighet. Dette kan tolkes som en bekreftelse på den materialistiske tendens i verdiutviklingen som vi har sett de siste to årene. I diagrammene på neste side vises utviklingen over tid i de to aldersgruppene.

"Jeg foretrekker å kjøpe merkevarer av god kvalitet, selv om de koster mer" . 15-20 år.

"Jeg foretrekker å kjøpe merkevarer av god kvalitet, selv om de koster mer" . 21-26 år.

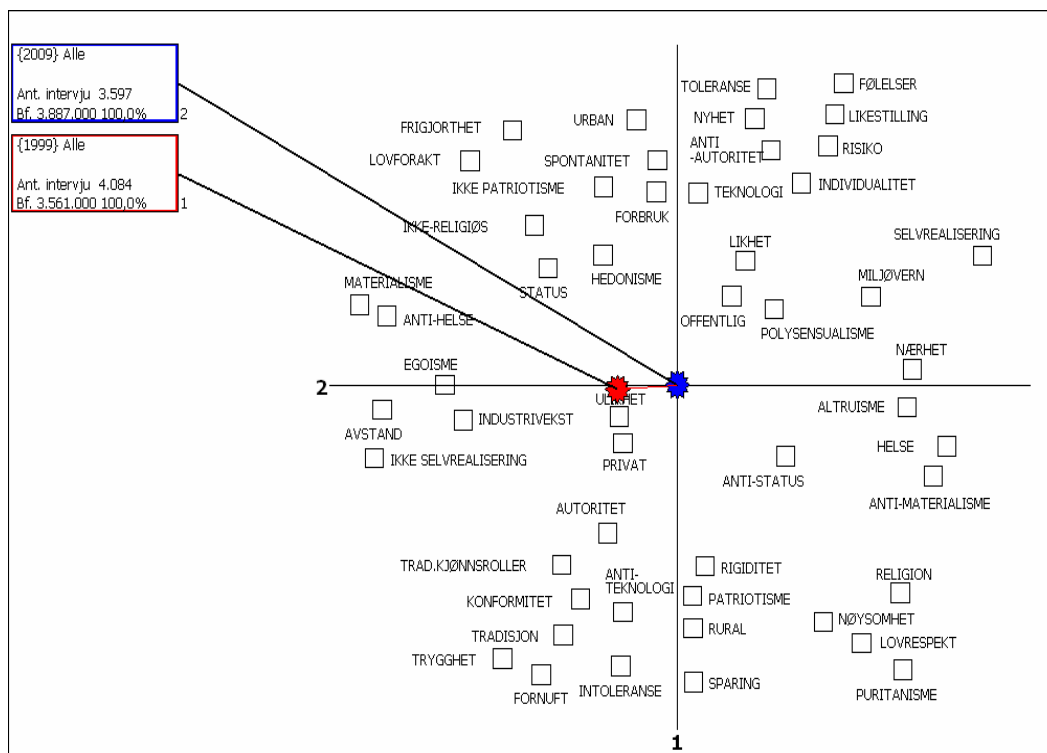
Sammenligning av ungdommen i dag (2009) med ungdommen for 10 år siden (1999)

Når man har et så stort materiale som Norsk Monitor til disposisjon med tidsserier siden 1985, gir det store muligheter for analyse av endringer over tid. I så henseende har Ottar Hellevik vist hvordan man kan gjøre kohortanalyser i materialet, dvs. analyser av endring innen en og samme befolkningsgruppe over tid for å se hvordan f.eks. verdiprioriteringer endrer seg med årene. En annen måte å studere endring på, er å ta utgangspunkt i en aldersgruppe, f.eks. våre aldersintervaller og se hvordan dagens 15-26 åringer ser på tilværelsen i forhold til tilsvarende aldersgruppe for 10 år siden. Nettopp denne analysen er ønsket av BLD. Med 10 års aldersforskjell vil 15-26 åringerne fra 1999 ha kommet i alderen 25-36 år nå. Det vil si at så godt som samtlige har vokst seg ut av de aldersgruppene vi ser på som ungdom. Vi får med andre ord ingen nevneverdig overlapping.

Tyngdepunkt og verdikart

Slik monitoranalysene er lagt opp, er det ikke noen relevant analyse å legge tyngdepunktet for ungdommen i 1997 inn i kartet for 2007. Det ville være egnet til å skape total forvirring fordi akser og dimensjoner og verdimønstre hadde endret seg så mye at holdepunkter for sammenligninger mellom måletidspunktene er vanskelig å finne. Alle disse endringene i befolkningen totalt sett er imidlertid tatt hensyn til i årets utgave av PC-Monitor, der vi kan konstruere *normerte* verdikart med tyngdepunktet for 1999-ungdom og 2009-ungdom i samme verdikart. At verdikartene er normerte betyr at man eliminerer effekten av endringer i hele befolkningen når man sammenligner spesialmålgrupper. Faglig uttrykt betyr det at man setter gjennomsnittet i faktorscore for hele befolkningen til 0 (null). De endringer man da får i målgruppen, er kun innbyrdes endringer i perioden. For å skape bedre inntrykk, viser vi først kartet for endring i totalbefolkningen i perioden 1999 til 2009.

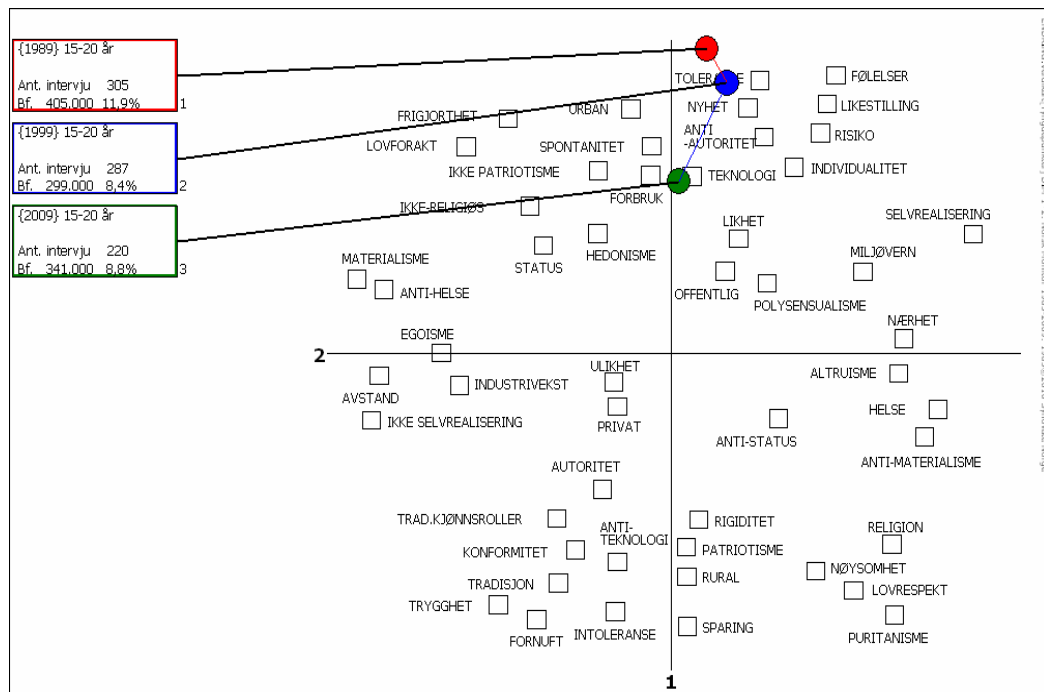
Kartet på neste side viser at befolkningen i 2009 er adskillig mer idealistisk orientert enn i 1999. I og med at verdikart for målgrupper fra år til år viser en målgruppes plassering i forhold til hele befolkningen, vil altså innbyrdes forskjeller i utvikling målgruppene imellom fremkomme når vi "nuller ut" bevegelsen for hele befolkningen. Hvis nedenstående kart hadde vært normert, ville altså begge tyngdepunktene ligget i origo fordi de viser gjennomsnittet for hele befolkningen.

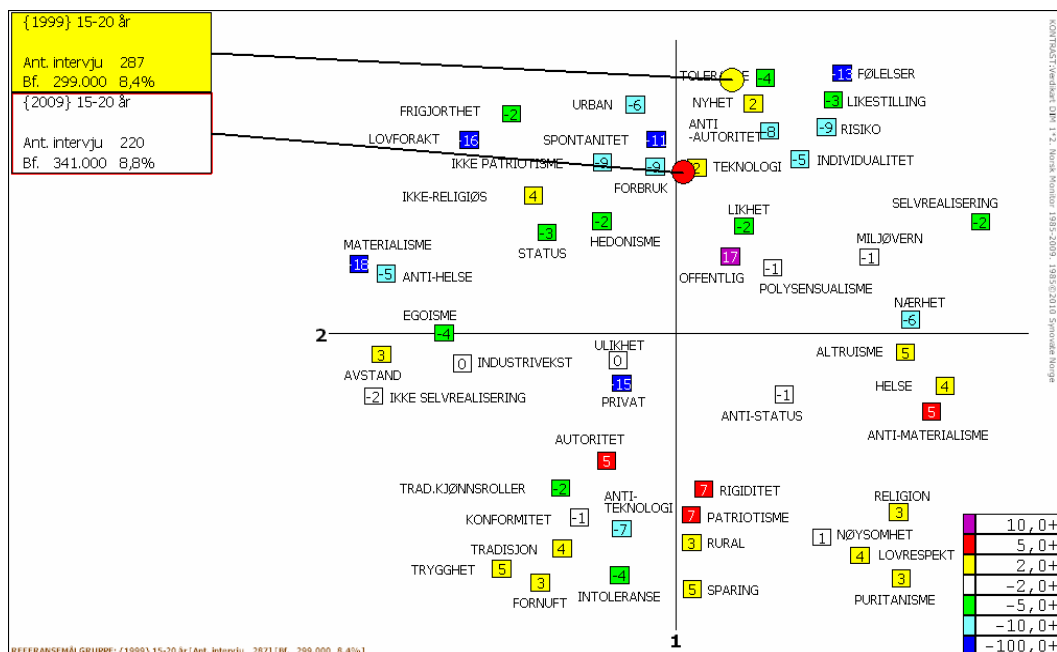
15-20 år

Først skal vi se på den yngste av de to ungdomsgruppene vi har konsentrert oss om.

Nedenfor viser vi tyngdepunktene for ungdom i alderen 15-20 år i 1999 og 2009 i det normerte 2009-verdikartet. Her ser vi at dagens 15-20 åringer er forholdsvis mye forskjellige fra 15-20 åringerne i 1999. Dagens yngre ungdom ser ut til å være mer like hele befolkningen totalt enn 1999-ungdommen. Det ser vi når plasseringen av dagens ungdom ligger adskillig nærmere origo enn ungdommen gjorde for 10 år siden. For å studere om dette er en videreføring av en trend, har vi også lagt inn tyngdepunktet for 15-20 åringer i 1989. Figuren bekrefter at dagens ungdom føyer seg inn i en trend der ungdommen blir mer og mer lik hele befolkningen, selv om forskjellene fortsatt er store.

Det er interessant å se hvilke verdier som ungdommen har endret tilslutning til. I dette årets analyse kan vi da lage et såkalt kontrastverdikart der vi bruker 15-20 åringer i 1999 som referansegruppe og 2009 ungdommen som målgruppe. Kartet nedenfor viser forskjellen i verdiscore på samtlige verdier som er målt når man trekker referansegruppens score fra målgruppens.

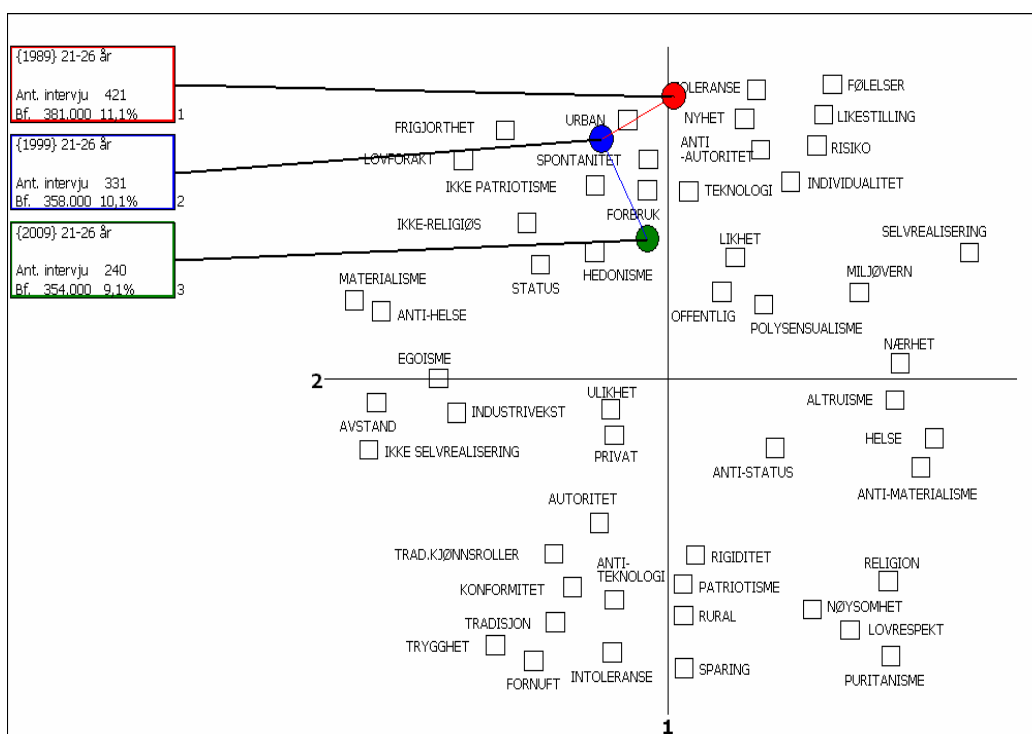
Som ventet, har oppslutningen om verdier i sør-øst høyere oppslutning blant dagens ungdom enn blant 1999-ungdommen. Størst er forskjellene når det gjelder autoritet, rigiditet, patriotisme og anti-materialisme. Men det aller største utslaget finner vi på verdien "offentlig" med tilsvarende høy negativ score for "privat". Dette kan tyde på at dagens ungdom ligger mer til venstre politisk enn ungdommen gjorde for 10 år siden. Vi minner for ordens skyld at verdiprofilen for dagens 15-20 åringer er beskrevet i det første kapitlet om psykografisk beskrivelse av ungdommen.

De største forskjellene med negativt fortegn, altså der dagens ungdom scorer lavere enn 1999-ungdommen, finner vi på verdiene materialisme, lovforakt, spontanitet og følelser.

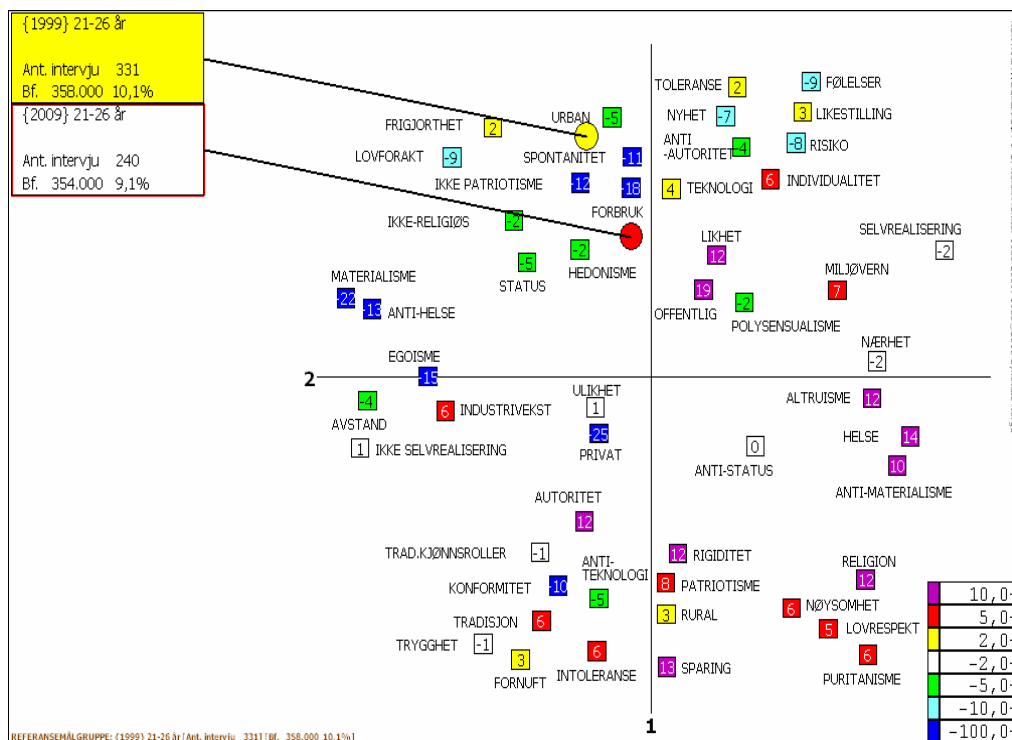
21-26 år

Den eldste av ungdomsgruppene har endret seg nesten like mye i 10-årsperioden som den yngste, relativt sett. Bevegelsen går i samme retning, ved at tyngdepunktet har flyttet seg nærmere origo over tid. Når vi får denne bekreftelsen, understøtter det konklusjonen ovenfor om at dagens ungdom er mer lik hele befolkningen enn for 10 år siden.

Når vi studerer verdikartene nedenfor, ser vi at tyngdepunktene plasserer seg på den materialistiske side til forskjell fra de litt yngre. Som vi tidligere har påpekt, er den eldste ungdomsgruppens orientering mot materialistiske verdier påfallende, og kan sees i sammenheng med at mange har flyttet hjemmefra ganske nylig, og derved fra en husstand med relativt god inntekt, til en husstand med til dels trange budsjetter.

Hvis vi studerer kontrastverdikartet for ungdomsgruppen 21-26 år, ser vi nedenfor at det er betydelige utslag og store forskjeller fra 1999 til 2009. Vi gjør oppmerksom på at de store differansene kan synes overdrevent store, men vi har kontrollert hvordan de fremkommer. For disse verdiene snakker vi ikke om normerte verdier, men kun om endringer i forhold til 2009-målene for å ha en verdi. Således hadde 21-26 åringene en score på verdien privat i 2009 på 21%, altså noe lavere enn gjennomsnittet i befolkningen, mens scoren i 1999 for samme aldersgruppe var 45%, altså en differanse på -25% etter avrunding. Kartet viser at ungdomsgruppen har endret sitt verdimønster betydelig og at det er i meget godt samsvar med tyngdepunktsendringene.

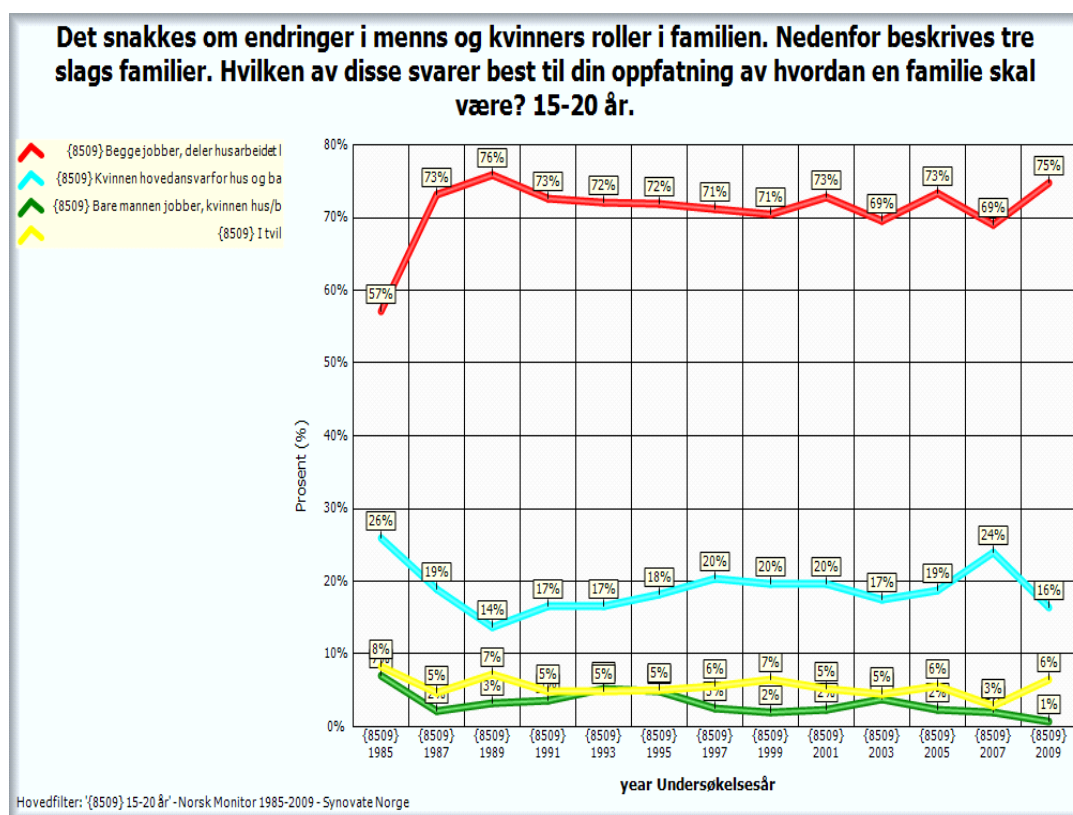
Bildet over viser at 21-26 åringene har en sterk økning i oppslutning om verdiene offentlig og likhet, altså politisk-ideologiske venstreverdier og også sterk økning når det gjelder autoritet, sparing, rigiditet, altruisme, helse og religion.

I tillegg til å studere endringer i verdikartene som er en analyse med noen usikre elementer, slik vi antydte innledningsvis i dette kapitlet, har valgt vi i samråd med departementet ut noen problemstillinger som vi ville se litt nærmere på om ungdommen i 2009 har andre oppfatninger av enn ungdommen i 1999. Vi vil her se på konkrete svarfordelinger og altså ikke relative forhold som vi studerte i verdikartene. Følgelig vil sammenstillingen kunne gi et godt og presist inntrykk av om ungdommen i 1999 hadde andre holdninger enn ungdommen i 2009. Vi understreker igjen at vi ser på to forskjellige grupper. 1997-ungdommene har jo nå blitt 10 år eldre og har kanskje også endret holdninger. Det er ikke gjenstand for analyse i denne omgang. Som man vil se nedenfor, er flere av disse endringsmønstrene analysert i tidligere kapitler, slik at vi vil henvise dit fortløpende.

Likestilling

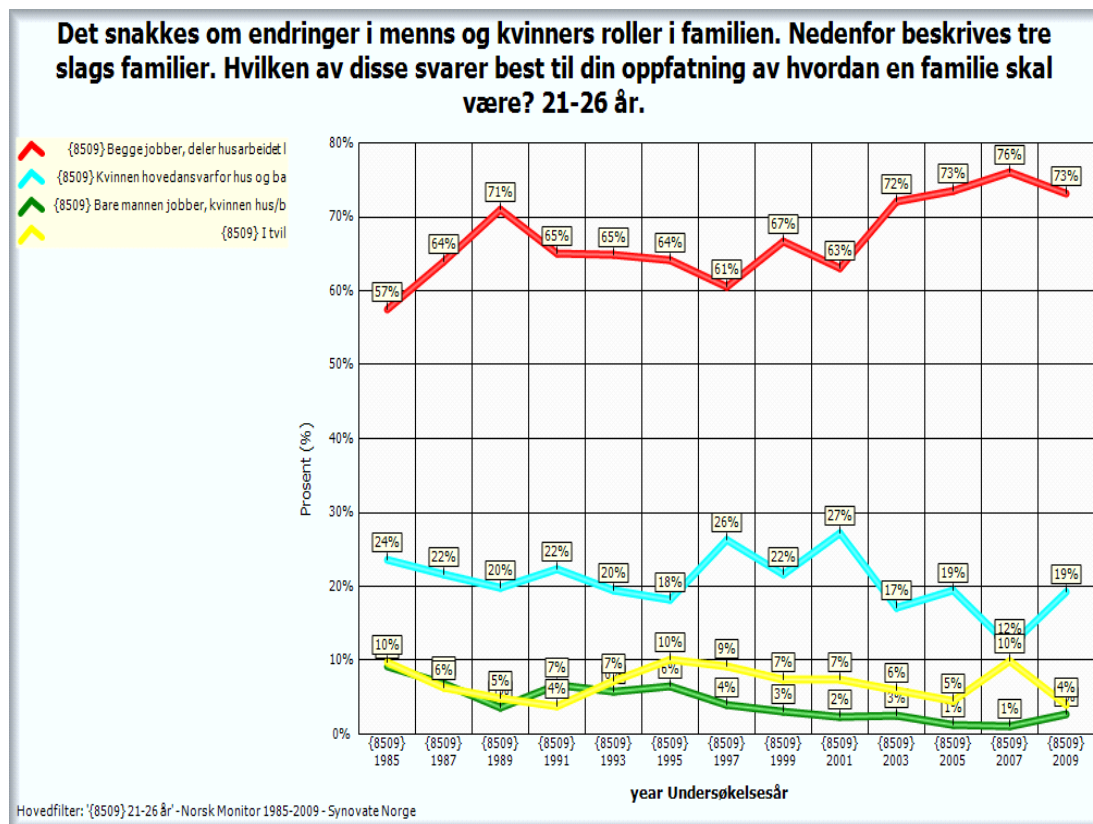
Et saksområde som det knytter seg spesiell interesse til, er likestilling. Vi har i et tidligere kapittel omtalt variasjoner til spørsmål om likestilling blant ungdommen, men her skal vi se på endringer over tid. I og med at vi har det nye PC verktøyet til å studere endring over tid, kan vi like godt se på dele tidsserier som forskjeller mellom ungdommen nå og for 10 år siden.

Det første spørsmålet vi skal studere svarene på dreier seg om kjønnsroller i familiene. Diagrammene nedenfor viser at det ikke har funnet sted store endringer i holdningene til menns og kvinners roller i familien blant de yngste, mens blant de eldste ungdommene har det funnet sted en betydelig økning i andelen som ønsker full likestilling.

Som vi ser, ligger andelen som ønsker full likestilling stabilt på $\frac{3}{4}$ av de yngste. Selv om scoren er 71% i 1999 og 75% i 2009, vil vi avvente før vi konkluderer med at 15-20 åringene er blitt så mye mer likestillingsorienterte gjennom årene. I befolkningen totalt sett er det 68% som velger det mest likestilte alternativ, så det er liten tvil om at ungdommen er mer likestillingsorienterte enn den øvrige befolkningen.

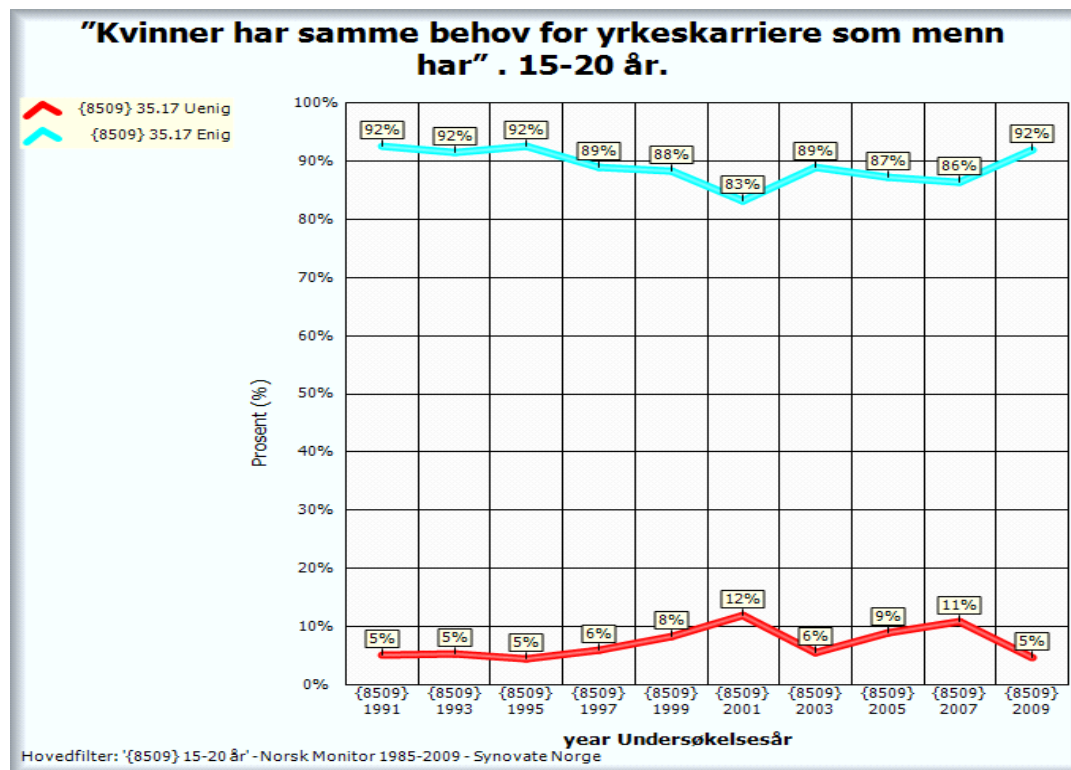
Når det gjelder de som er 21-26 år, finner vi et bilde som ligner mye på de yngste, men der vi ser at det har funnet sted en økende likestillingsorientering de senere år. Dette har ført til at de litt eldre ungdommene har kommet opp på samme nivå som de yngste i dette spørsmålet.

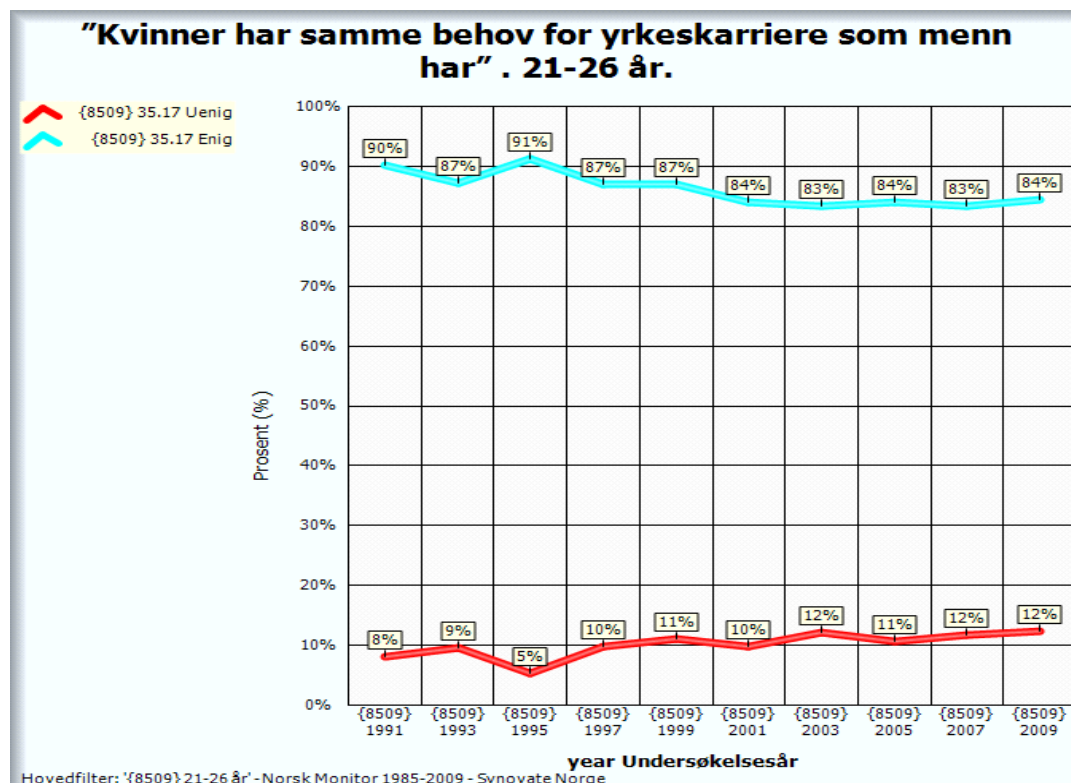
I begge ungdomsgruppene ser vi at det nesten ikke er noen som mener at kvinnen skal være hjemme.

Det andre spørsmålet om likestilling vi skal se på, er av en annen karakter. Det er en påstand som lyder: "Kvinner har samme behov for yrkeskarriere som menn har". En utfordring ved tolkningen av denne påstanden er om den virkelig reflekterer likestillingsholdninger. Grunner til å si seg enig eller uenig vil for kvinner kunne være helt andre enn for menn, og reflektere hensyn som kanskje ikke har med likestilling å gjøre i det hele tatt. En likestillingsorientert mann ville kunne si seg uenig fordi han registrerer trekk ved kvinner i arbeidslivet som han tolker som et anderledes behov for yrkeskarriere enn det han opplever at menn har, på samme måte som en likestillingsorientert kvinne ville kunne si seg uenig fordi hun mener at kvinner har et større behov.

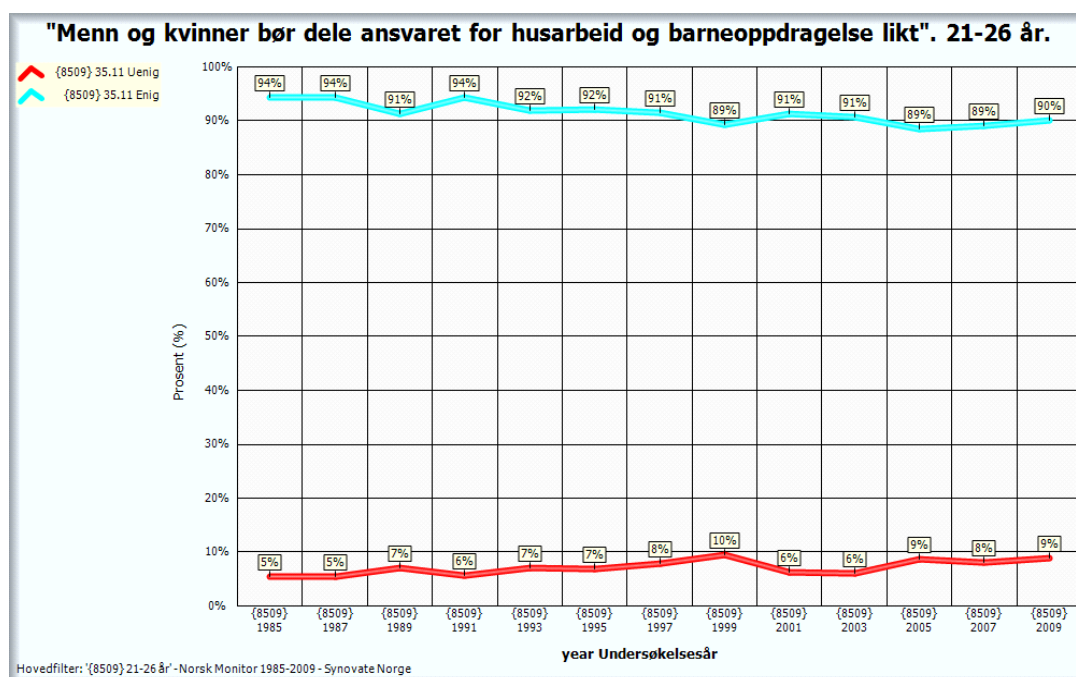
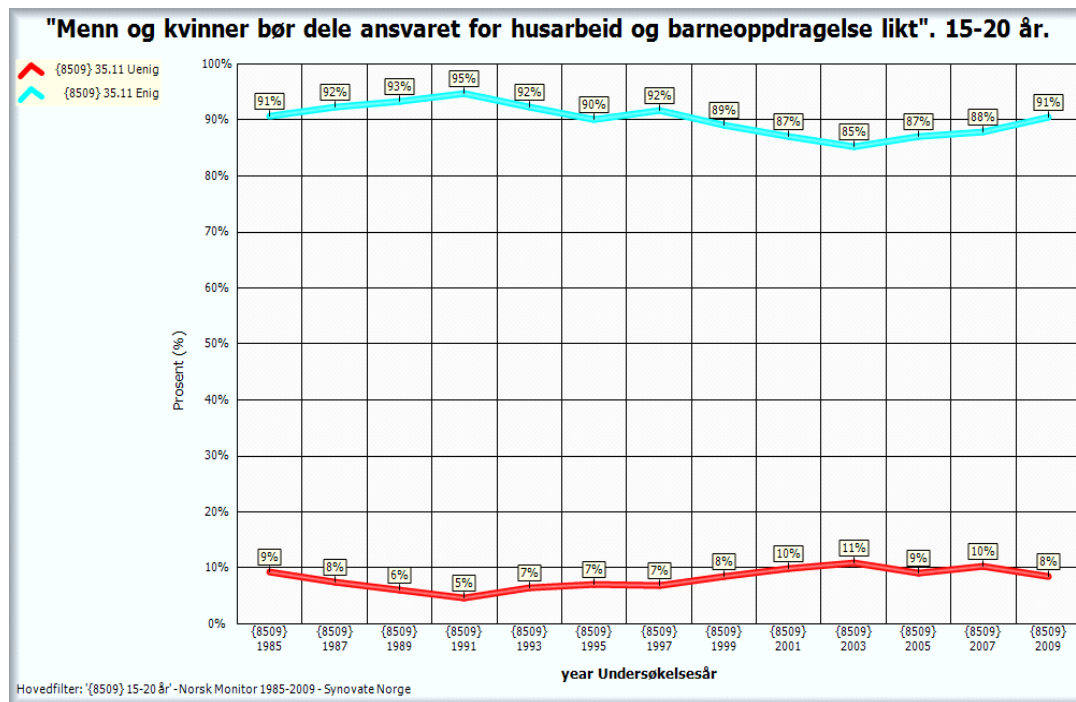
Hvis vi først ser på 15-20 åringene, finner vi at holdningene blant dagens ungdom er omtrent som holdningene til ungdommen for 10 år siden. Andelen som gir sin tilslutning har nesten ikke variert siden spørsmålet første gang ble stilt i 1991.

Bildet blant 21-26 åringene ligner mye på det vi så ovenfor, men andelen som er enige er litt lavere, samtidig som vi kan se en svak tendens til at graden av uenighet synker.

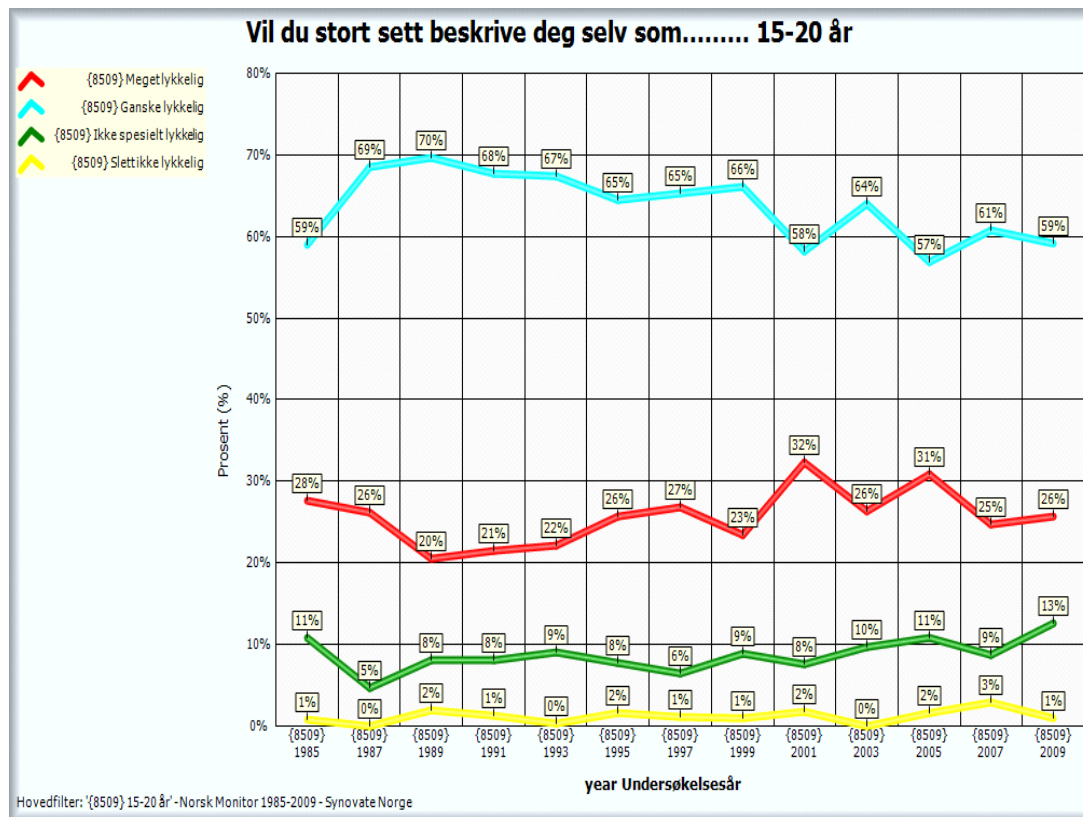
Det siste spørsmålet er igjen et tradisjonelt likestillingsspørsmål. Som vi ser i nedenstående diagram, dreier det seg om ansvaret for husarbeid og barneoppdragelse. Svarene viser at norske ungdommer er samstemte i at dette bør deles likt mellom menn og kvinner. Men om det skal legges vekt på endring, må vi konstatere at enig-andelen er hårfint høyere blant dagens ungdommer enn den var blant ungdommene for 10 år siden.

I befolkningen som helhet er holdningene til dette spørsmålet stabile med 91% som er enige.

Lykke

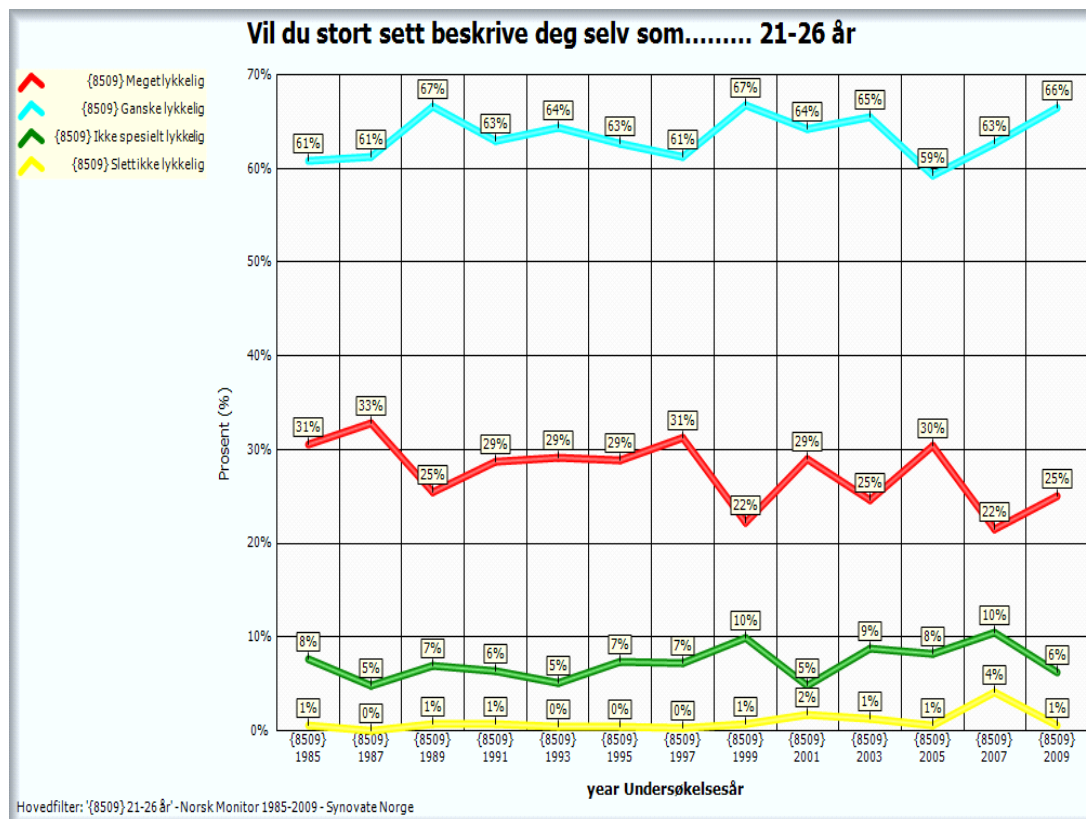
Et annet spørsmål som er interessant å studere utviklingen på, er spørsmålet om hvor lykkelige ungdommen er og hvordan lykken har utviklet seg. I norsk Monitor har vi et spørsmål som lyder "Vil du stort sett beskrive deg selv som: Meget lykkelig, ganske lykkelig, ikke spesielt lykkelig eller slett ikke lykkelig. De aller fleste nordmenn svarer på dette spørsmålet at de er meget eller ganske lykkelige, med henholdsvis 22 og 67 %. Nå skal vi se på ungdommens lykkefølelse. Først 15-20 åringene:

Utviklingen blant de yngste ungdommene er interessant. I 1999 var det 23% som svarte at de var meget lykkelige, mens denne andelen var 26% i 2009, altså en forholdsvis stabil andel meget lykkelige. Men når det gjelder andelen ganske lykkelige, har andelen sunket fra 66% til 59%. Det ser med andre ord som det er en svak nedgang i lykkenivået blant de aller yngste.

La oss nå se på tilsvarende for de som er litt eldre. Det kan i denne sammenheng være nyttig å huske på den klart mer materialistiske holdningen 21-26 åringene har

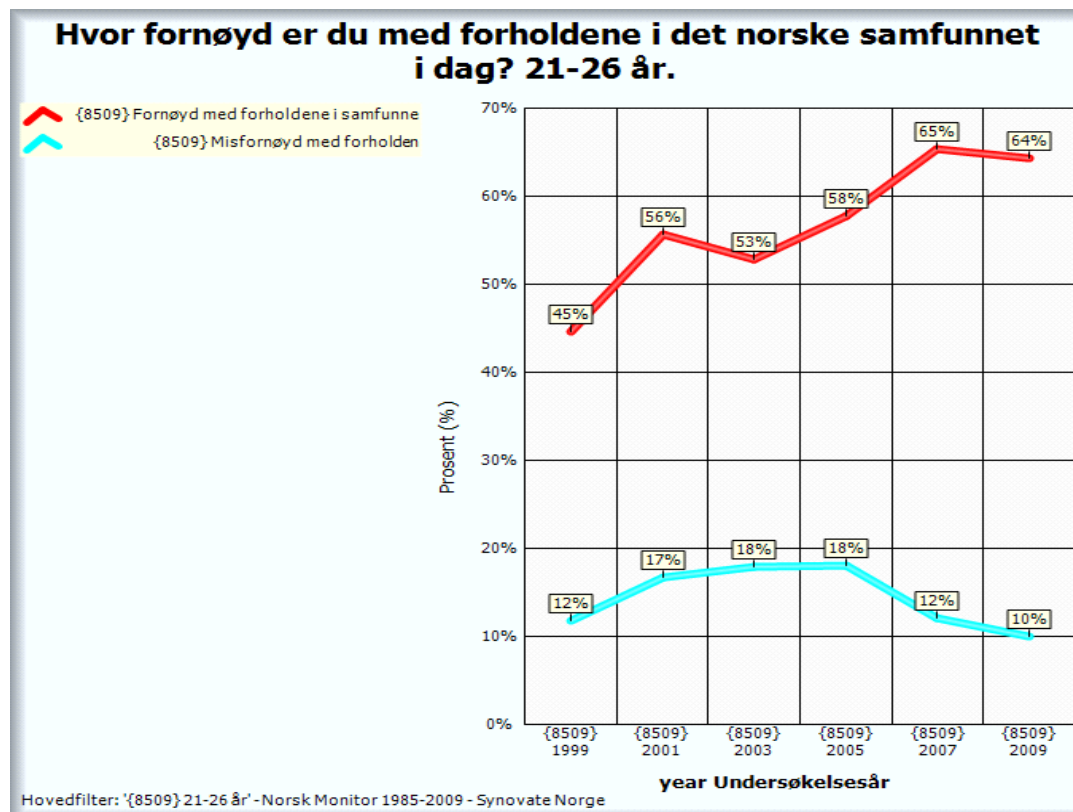
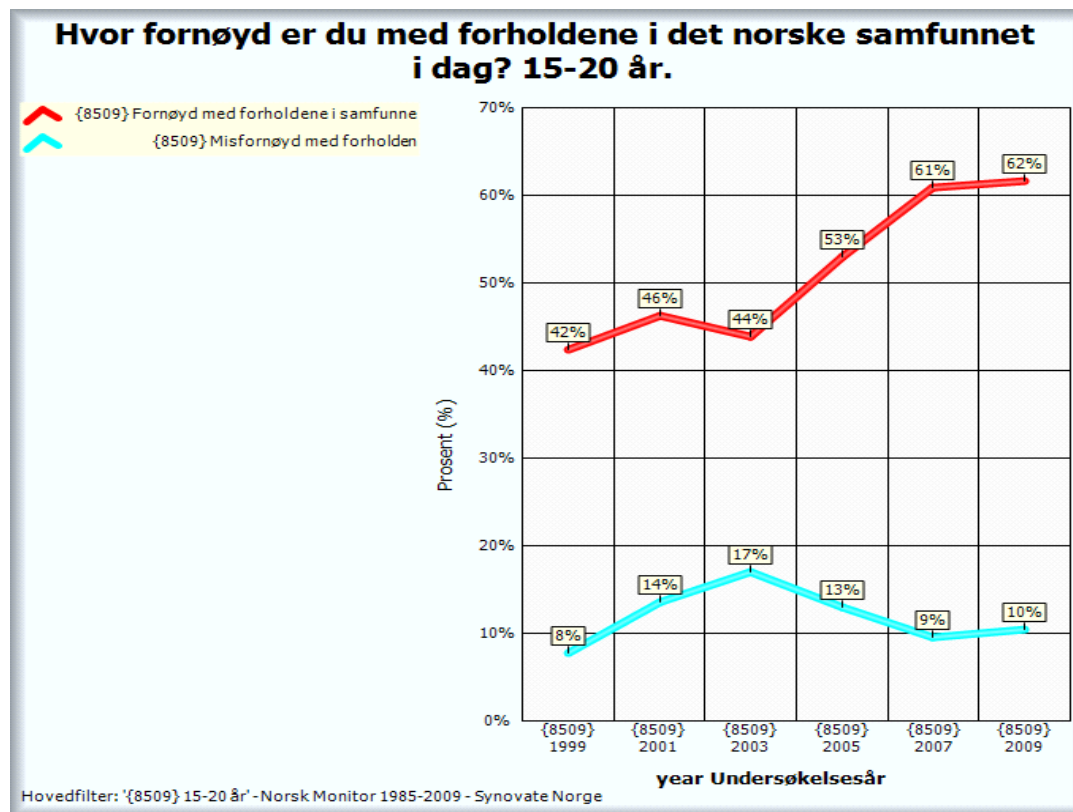
enn de yngste, noe som trolig har å gjøre med at de yngste bor trygt hjemme hos foreldre, mens de litt eldre for manges del har flyttet hjemmefra. I diagrammet nedenfor ser vi at lykkenivået ikke er meget forskjellig. Omtrent like mange er meget lykkelige og litt flere er ganske lykkelige. I sum betyr det at de som er litt eldre ungdommer kan være litt lykkeligere i gjennomsnitt enn de som er yngst. Og dette til tross for at de eldste sikkert har vel så mye å stri med i tilværelsen som de yngste.

Syn på samfunnet

Et annet forhold vi skal se på i sammenligningen mellom ungdommen i dag og for 10 år siden er hvordan de ser på samfunnet generelt. Dette dekkes gjennom et spørsmål der vi spør om hvor fornøyd man er med forholdene i det norske samfunnet i dag. Det som svarene viser, er at et stort flertall av norske ungdommer er fornøyd med forholdene i samfunnet, og i begge aldersgruppene har tilfredsheten utviklet seg i positiv retning gjennom de siste år.

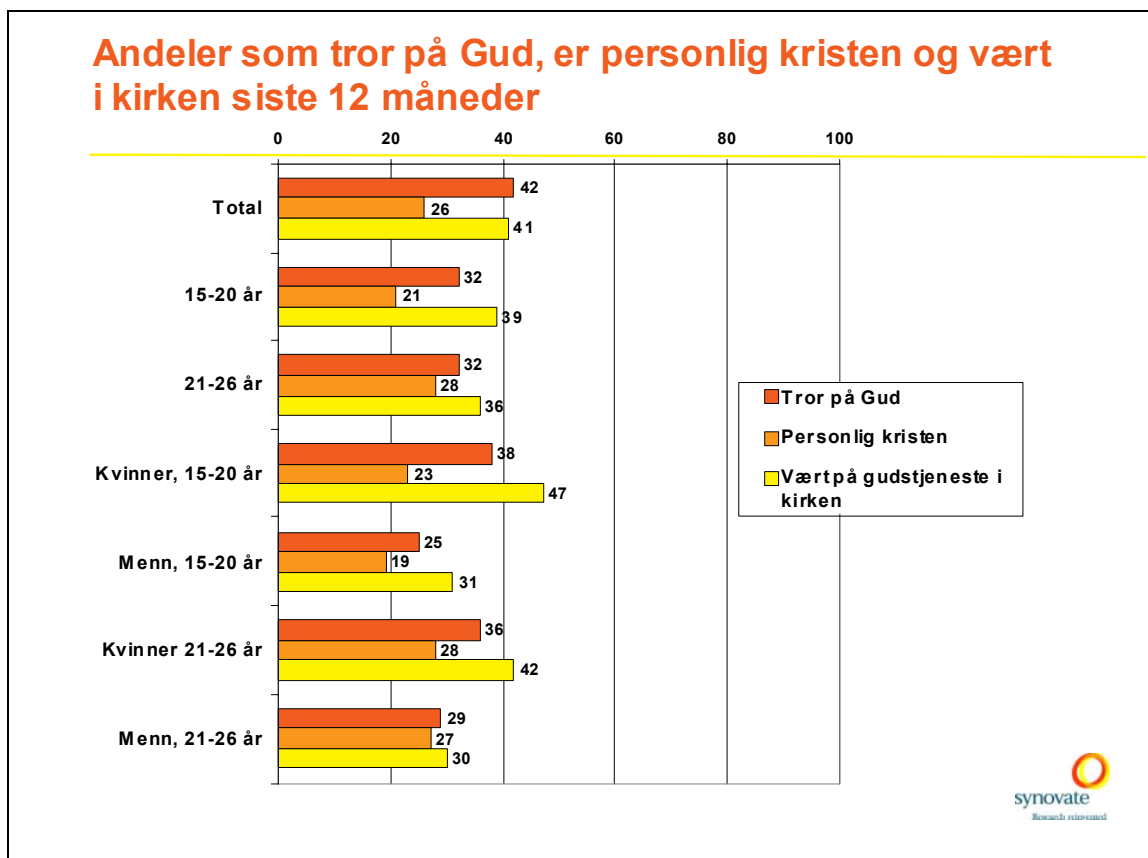
Som vi ser i nedenstående diagram, svarer begge ungdomsgruppene omtrent likt på dette spørsmålet, både i 1999 og i 2009. Andelene som er fornøyd har økt med ca. 20 prosentpoeng gjennom de siste 10 årene, samtidig som andelen misfornøyd har gått litt tilbake. Dette betyr at andelene av indifferente blant ungdommen har gått ned fra snau 50% i 1999 til under 30% i 2009. Dette vil vi karakterisere som en ganske betydelig endring på kort tid.

Sekularisering

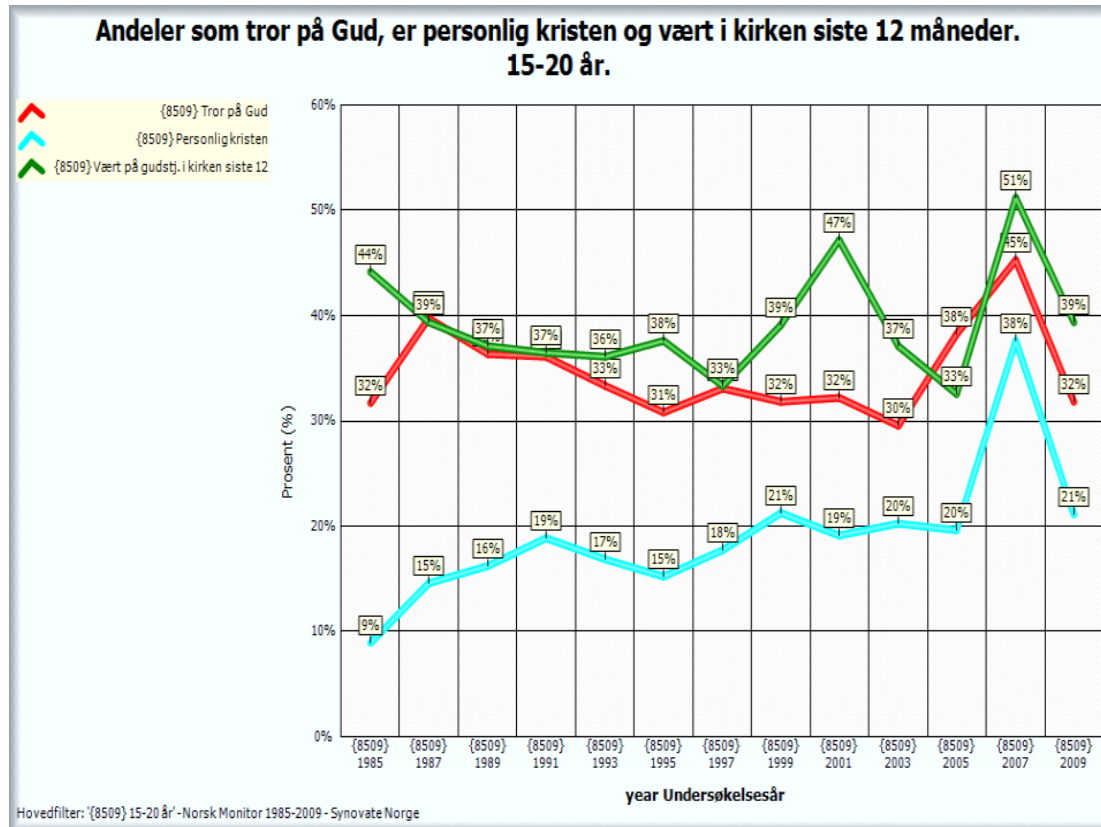
Norsk Monitor har vist at vi gjennom de siste 24 år har opplevd en sekularisering i befolkningen. Færre og færre oppgir at de tror på Gud, mens på den annen side er det flere og flere som anser seg som personlige kristne. Etter ønske fra departementet, skal vi i denne utredningen se nærmere på ungdommens religiøse orienteringer og praksis. Til å belyse dette temaet, skal vi benytte svarene på tre forskjellige spørsmål. Det første er om man tror på Gud, det andre om man regner seg som personlig kristen og det tredje om hvor ofte man har vært i gudstjeneste i kirken siste 12 måneder.

I befolkningen er det 42% som bekrefter at de tror på Gud. Som vi ser i nedenstående diagram, er det i 2009 færre som tror på Gud blant ungdommen enn blant hele befolkningen. På den annen side skiller ikke ungdommen seg særlig fra befolkningen når det gjelder å være personlige kristne eller å ha vært tilstede på gudstjeneste i kirken.

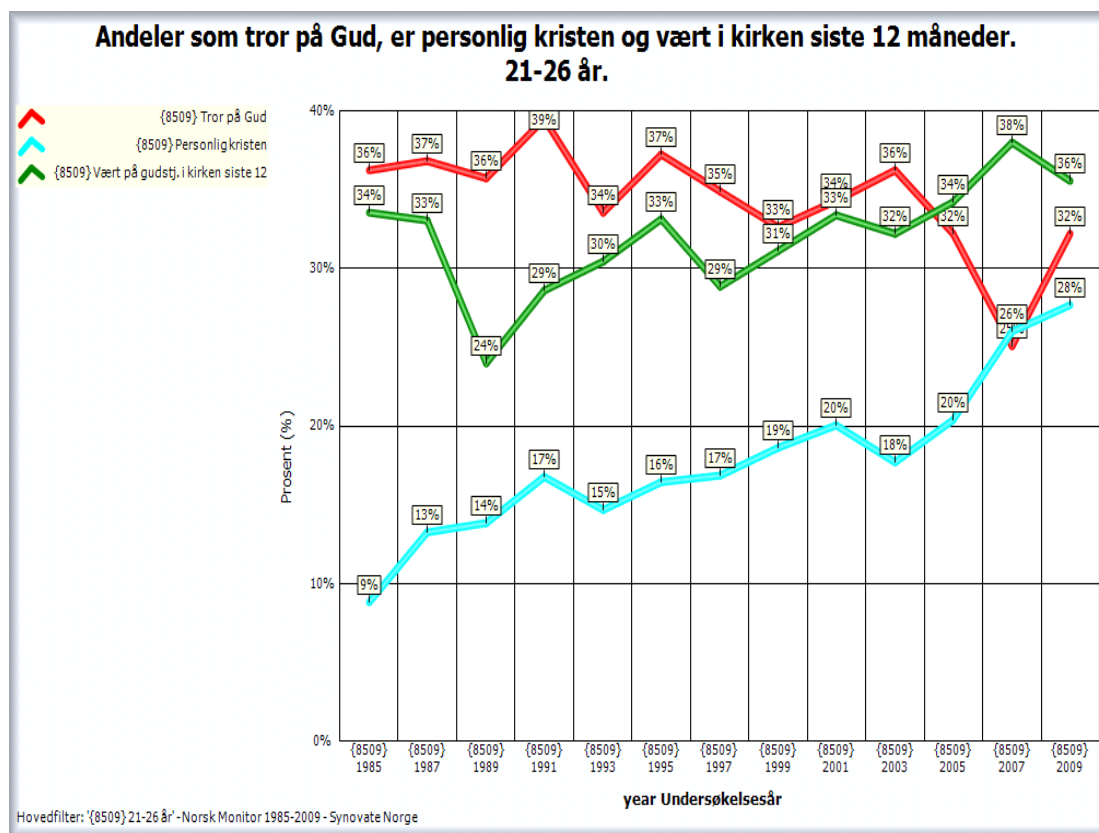
Det er liten forskjell i svar på disse spørsmålene mellom aldersgruppene, men når vi ser i forhold til kjønn, er det mer utbredt religiøs tro og praksis blant kvinner enn blant menn.

Hvordan utviklingen har vært over tid kan vi se i nedenstående diagram. Først skal vi studere de yngste.

I noen grad kan vi si at utviklingen blant de yngste faller sammen med befolkningens når det gjelder stigningen i andeler som regner seg som personlig kristne. Om vi ser bort fra observasjonen i 2007, da vi sannsynligvis har fått et utslag som skyldes tilfeldigheter ved utvalgstrekningen, ser vi en svakt stigende andel av 15-20 åringene som regner seg som personlige kristne. Men den sekulariseringstendensen som vi finner i befolkningen når det gjelder å tro på Gud, gjenspeiles ikke blant de yngste. Her har gudstroen holdt seg relativt stabil over perioden og kanskje steget noe de senere år. Det samme kan vi si om andelen som har vært på gudstjeneste i kirken siste 12 måneder.

Når det gjelder de som er litt eldre, er endringsmønsteret ganske likt det vi fant i hele befolkningen, selv om nivåene er lavere på de tre faktorene. Andelen som tror på Gud har gått nedover jevnt og trutt siden 1985, mens andelen som svarer at de er personlig kristne har økt ganske kraftig. Faktisk er det i dag tre ganger så høy andel av 21-26 åringene som anser seg selv som personlig kristne i dag (28%), sammenlignet med for 24 år siden (9%).

Hovedtrender når det gjelder ungdommen

I hovedrapporten fra Norsk Monitor og i de etterfølgende presentasjoner er det gitt bred omtale av de fire hovedtrendene som vi fant for perioden 2005-2007. Oppmerksomheten om disse trendene ble videreført i årets undersøkelse. De fire hovedtrendene vi påviser i årets undersøkelse er

1. Synkende miljøbevissthet
2. Stabil altruisme og toleranse
3. Nesten stabil situasjon når det gjelder materialisme/ antimaterialisme.
4. Fortsatt høy motstand mot privatisering og konkurranseutsetting av offentlige tjenester.

I dette siste kapittelet skal vi se om ungdommen følger disse trendene i hele befolkningen. For å gjøre analysen litt enklere, ikke minst fordi vi i denne prosessen har funnet frem resultater fra målinger for lang tid tilbake, behandler vi ungdomsgruppen som én gruppe i alderen 15-26 år. Selv om det skulle være forskjeller i holdninger mellom 15-20 åringer og 21-26 åringer, vil det ikke kunne påvirke våre konklusjoner i særlig grad når vi ser på de store trekk i utviklingen.

I det følgende skal vi se på om holdningsendringene blant ungdom følger de endringer vi har avdekket i hele befolkningen. I og med at årets PC-Monitor har

utvidet mulighetene til å gjøre tidsserieanalyser på en annen måte enn tidligere, vil fremstillingen avvike noe fra forrige rapport av denne typen.

Miljøbevissthet

En av de sterkeste trendene i perioden 2005-2007 var den økende bekymring for miljøet og da i særlig grad for drivhuseffekt og klimaforandringer. Gjennom en lang periode etter 1989 observerte vi en synkende miljøtrend på den måten at folk ble mindre bekymret, alvoret i miljøsituasjonen ble ansett mindre og prioriteringen av miljøvern som politisk sak ble lavere. Bunnen i denne utviklingen fant sted i 2001 og 2003. Fra 1989 til 2003 sank andelen av befolkningen som mente at miljøsituasjonen er alvorlig og at det er nødvendig med øyeblikkelig og drastiske tiltak om vi skal løse problemene fra 61% til 26%, samtidig som andelen som mente at vi skal klare å snu tendensen til miljøforringelse steg fra 32% til 57%. Men etter 2003 har tendensen gått tilbake og i 2007 var det 47% som oppfattet situasjonen alvorlig og krisepreget, mens 39% hadde det mer pragmatiske synet på miljøsituasjonen. Årets undersøkelse gir, som vi har påvist i hovedrapporten et tilbakeslag i miljøbevisstheten som vel er egnet til å overraske de fleste.

Denne utviklingen finner vi også blant ungdom. I kapitlet om miljøbevissthet (side 24) fremgår dette tydelig. Men et gjennomgående trekk er at ungdommen ser mer alvorlig på miljøsituasjonen enn folk flest på den måten at en større andel mener situasjonen er alvorlig og krever øyeblikkelige og drastiske tiltak enn i befolkningen. Mens differansen var 12 prosentpoeng i 1989, var den 8 pp i 2007. I årets undersøkelse er differansen igjen større, på den måten at ungdommen ligger ca. 11 pp høyere enn befolkningen på denne holdningen. Dette har igjen gjort at andelene som mener at tålmodighet og utholdenhet vil snu tendensen, har vært tilsvarende lavere blant ungdom på måletidspunktene. Endringene over tid vises i diagrammer på side 24 i denne rapporten.

På samme måte som at synet på miljøsituasjonen har endret seg i takt med hele befolkningen, viser diagrammene på side 16 og 17 at miljøbekymringene har endret seg blant ungdom i takt med totalbefolkningens.

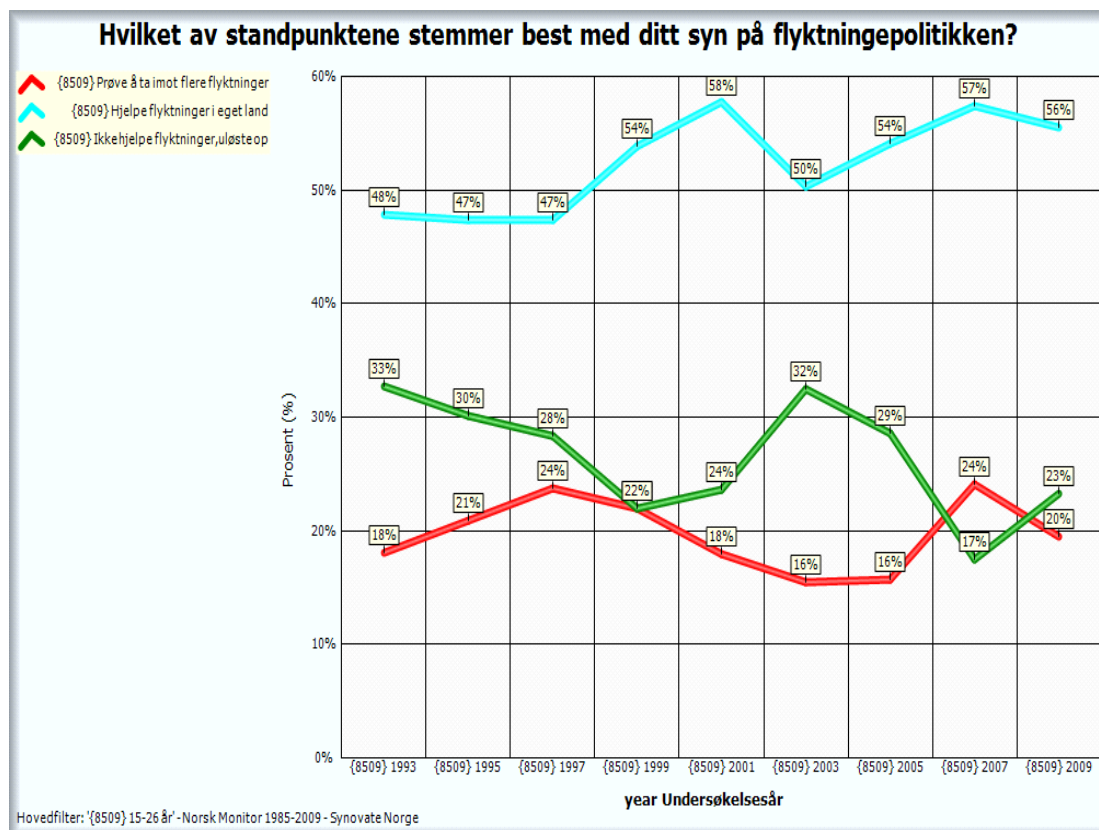
Det som gjør at endringsmønsteret følger befolkningens særlig tydelig, er at de unge rapporterer kontinuerlig synkende bekymring for sur nedbør og nedbryting av ozonlaget, mens bekymringen for drivhuseffekt og klimaendringer som sank i perioden 1989 til 1997 og for den saks skyld frem til 2003, har steget kraftig de siste årene, for så å synke i perioden 2007-2009. I likhet med det vi så når ungdom så med større alvor på miljøsituasjonen generelt enn befolkningen, er det fortsatt høyere andel ungdommer som er meget bekymret for drivhuseffekt og klimaendringer enn i befolkningen totalt, selv om andelen har gått ned. Det gjelder også bekymring for nedbryting av ozonlaget og for sur nedbør.

Også når det gjelder flere andre miljøspørsmål, finner vi de samme forholdene og den samme utviklingen: ungdommen er mer engasjert i miljøvern og prioriterer miljøspørsmål i høyere grad enn befolkningen totalt sett. Men de har vært med på den synkende miljøbevisstheten fra 1989 til 2003, på oppturen frem til 2007 og tilbakeslaget i 2009.

Holdninger til flyktninger og innvandrere

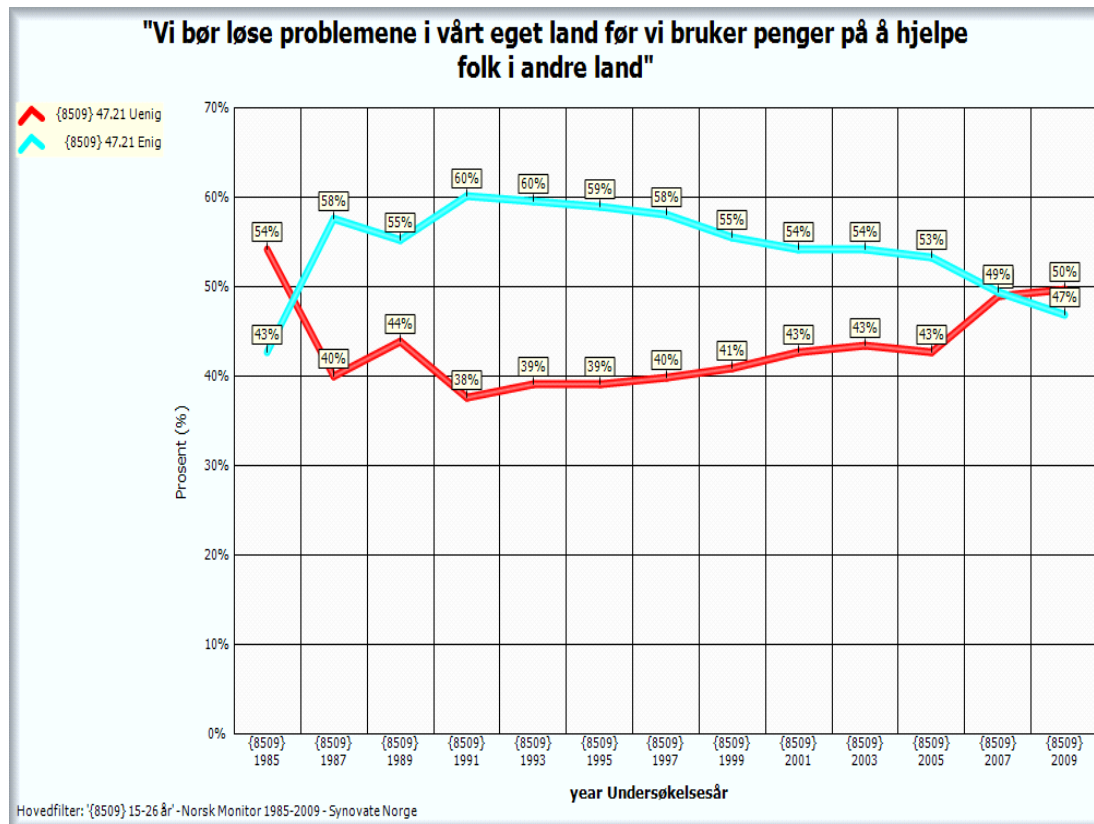
En annen viktig trend som vi har observert gjennom de senere år har vært at nordmenn har blitt mer tolerante og altruistiske og at dette har gitt seg utslag i at de har blitt mer positive til innvandrere og flyktninger. Det som har vært interessant er at de som har hyppig kontakt med våre nye landsmenn, dvs. de som bor i områder med høy andel innvandrere, er mest positive. Og de positive holdningene knytter seg både til kulturelle og økonomiske aspekter ved innvandringen. Et annet poeng som mange har merket seg, er at terrorangrepet på USA 11.9.2001 og den etterfølgende krigen mot terror, ikke har gitt seg utslag i mer negative holdninger til innvandrere og flyktninger blant nordmenn.

I nedenstående diagram ser vi en klar tendens til at norsk ungdom også har blitt mer positive til flyktninger de senere år, slik det har vært i befolkningen totalt sett, men at det er et tilbakeslag i utviklingen av positive holdninger de siste 2 år. Vi gjør oppmerksom på at ungdommen i utgangspunktet er litt mindre positive til å ta imot flere flyktninger eller hjelpe dem nær deres hjemland enn befolkningen totalt sett

Et annet viktig spørsmål ved måling av altruisme er det vi kommenterer i hovedrapporten for å vise at det ikke er noen endringer i holdninger til nasjonal altruisme de senere år. Dette fremkommer gjennom uendrede resultater på spørsmålet om man bør løse problemer i eget land før man bruker penger på å hjelpe folk i andre land. Som vi ser nedenfor, utvikler holdningene blant ungdom seg

omtrent som befolkningen også på dette spørsmålet, dog med videreføring av altruismetrenden også i år. Denne siste endringen har brakt ungdommen opp til et altruismenivå på linje med befolkningen totalt sett.

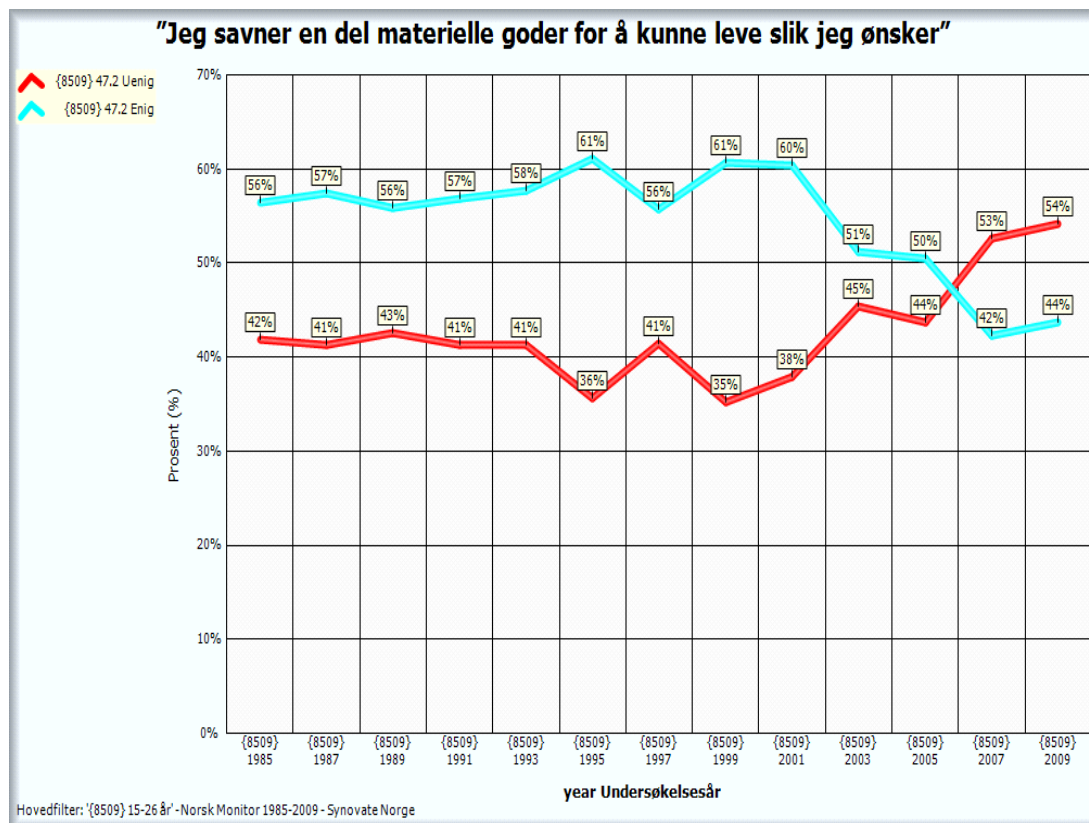
Anti-materialistisk trend – følelse av materielt metningspunkt

Som vi antydte ovenfor, kan det være flere årsaker til at folk endrer holdninger til flyktninger og innvandrere og til å hjelpe folk i andre land. Selvsagt kan det være positive årsaker, slik som følelsen av mangel på forskjellige typer arbeidskraft og at erfaringer med reiser og opphold til fremmede land har fjernet noe av skepsisen man måtte ha hatt. Men en annen årsak kan være den stadig økende forskjell det er mellom hvordan vi har det i Norge og hvordan folk i andre deler av verden har det. Slikt sett har store forskjeller eksistert i mange år, men dersom det nå er slik at nordmenn flest har det så godt, og kanskje føler at det er overflod av materielle goder, kan det føre til at trangen etter å ha stadig mer, avtar.

Interessant er det å se sammenhengen mellom verdier langs den materialistisk-idealistiske akse og følelsen av å ha det man trenger. Mens man på den ene side finner at materialister og idealister er omtrent like godt stilt når det gjelder inntekt og materielt innehav, er trangen til å ha mer betydelig høyere blant materialister enn idealister. Gjennom de siste 8-9 årene har vi registrert en tydelig idealistisk trend, som er stoppet opp i årets undersøkelse, sannsynligvis som en følge av finanskrisen.

Når det gjelder ungdommens oppfatninger knyttet til materiell behovsdekning, må vi huske på at det gjennom alle tider har vært slik at ungdom som bor hjemme, har kunnet lene seg til foreldrenes inntekt og livssituasjon. Foreldre til ungdom i alderen 15 år og eldre vil normalt være 25-35 år eldre enn sine barn, altså i alderen 40-55 år. På dette stadiet i livet vil husholdningene ha det relativt godt, materielt sett. Husholdningene er som regel godt etablert, gjelden er forholdsvis lav i forhold til inntekten og i mange husholdninger sørger to inntekter for høy velstand. Ungdom som ikke bor hjemme, vil imidlertid være dårligere stilt enn de som bor hjemme, materielt sett, og vi har tidligere vist at dette gir seg uttrykk i en sterkere grad av materialisme.

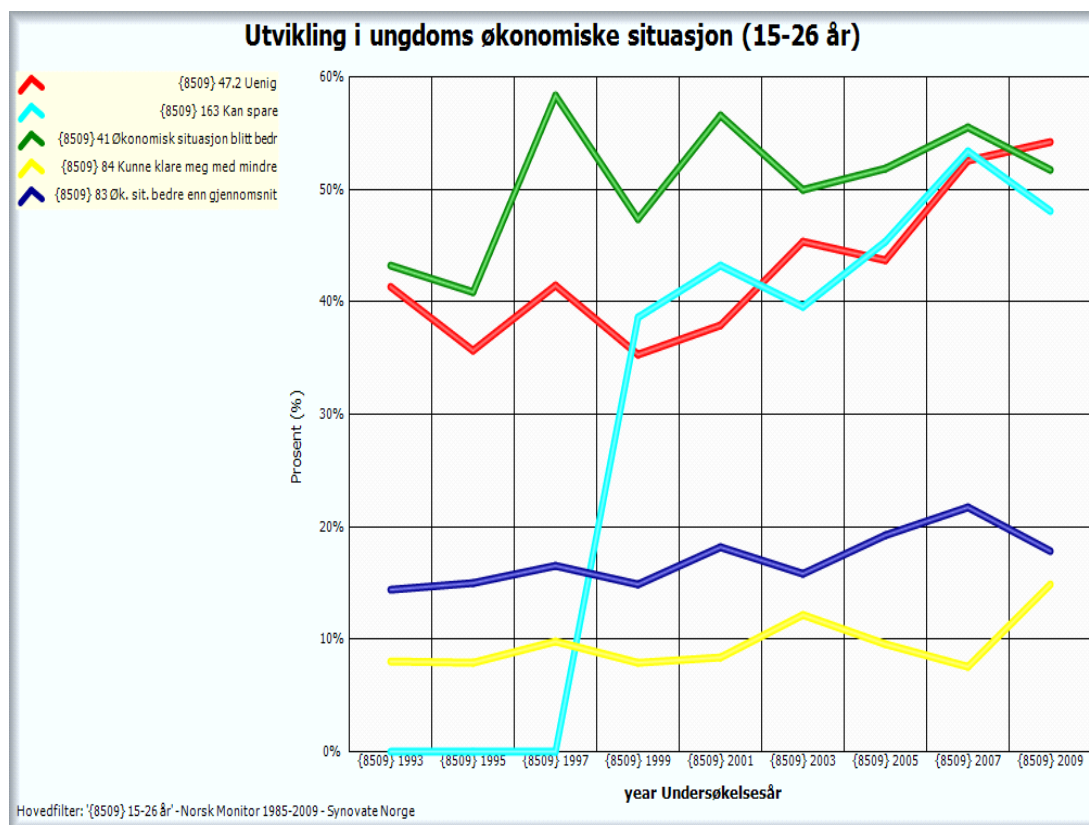
Nå skal vi se hvordan materiell behovsdekning har utviklet seg blant ungdom de siste 24 år og om den følger utviklingen i samfunnet totalt sett. Sentralt i denne analysen står svarene på påstanden "Jeg savner en del materielle goder for å kunne leve slik jeg ønsker". Gjennom alle år har befolkningen fordelt seg med ca. halvparten enige og halvparten uenige. Men i 2003 skjedde det noe, og i de etterfølgende målinger har andelen uenige økt kraftig, mens andelen enige har gått tilsvarende ned. Av dette kan vi tolke at flere og flere har en følelse av materiell overflod. Som vi ser av diagrammet nedenfor, har den samme utviklingen skjedd blant ungdom.

Men det er ingen tvil om at fordelingene blant ungdom er forskjellige fra befolkningens, selv om tendensen vist over er sammenfallende. Forskjellen mellom materialister og anti-materialister har løpende vært mindre blant ungdom enn i

befolkningen. I 2009, var differansen 24 prosentpoeng i anti-materialistisk (uenig) retning i befolkningen, mens vi ser i diagrammet over at forskjellen blant ungdom ikke er større enn 10 pp. Ungdommer er med andre ord fortsatt mer materialistiske enn befolkningen totalt sett, hvis vi legger svarene på denne påstanden til grunn.

I Norsk Monitor har vi en rekke spørsmål som måler økonomisk tilfredshet på ulike måter. I hovedrapporten har vi vist at "alle piler peker oppover" i befolkningen de senere årene. Nedenfor viser vi utviklingen blant ungdom, og som man ser, er tendensen ganske lik befolkningens. Ungdommen uttrykker økende økonomisk tilfredshet, selv om tilfredsheten ligger på et lavere nivå enn i befolkningen totalt sett.

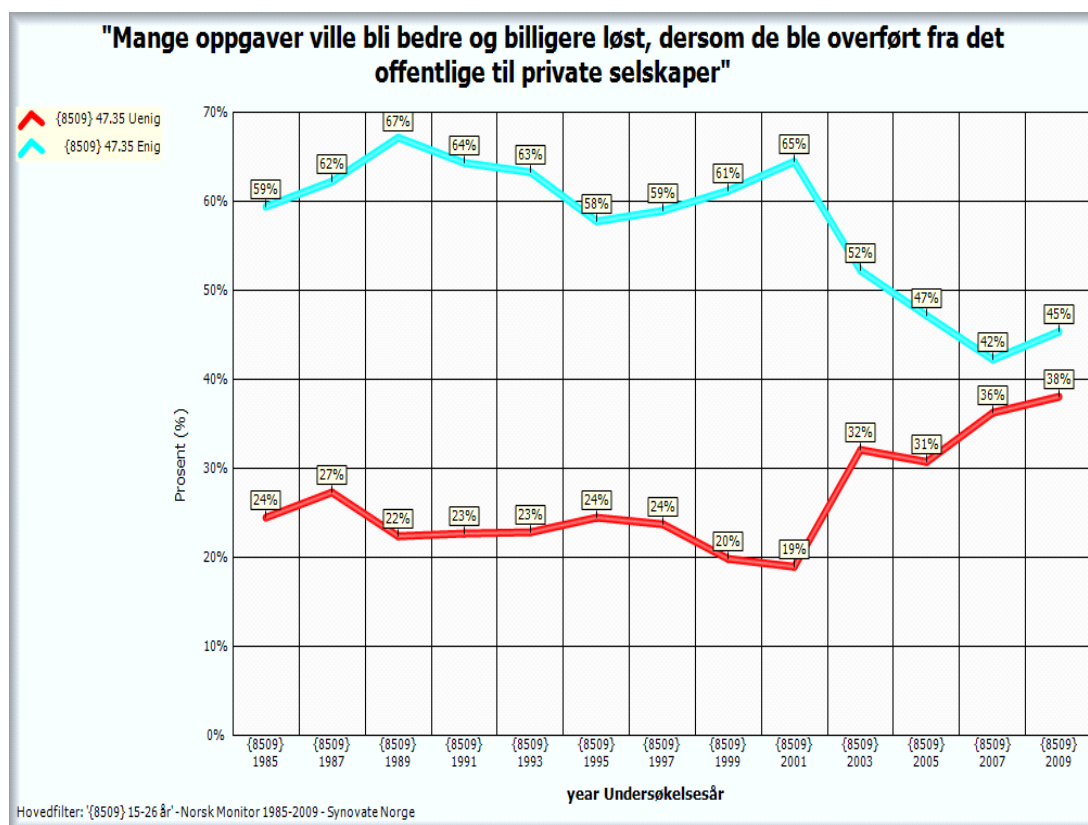

Vi merker oss imidlertid at kurvene ikke stiger like bratt for ungdom som i befolkningen, og på enkelte faktorer er det ingen endring. Riktignok er utviklingen svært positiv når det gjelder å savne en del materielle goder for å kunne leve slik de ønsker, og når det gjelder evne til å spare. Samtidig ser vi at det ikke er så stor endring i andelen som mener de kunne klare seg med mindre penger. Her er det vedvarende langt flere som mener de trenger mer enn de har. Også når det gjelder synet på egen økonomi sammenlignet med andres, går utviklingen tregt for ungdommen. Men her har vi å gjøre med en livsfaseproblematikk som det kanskje ikke kan forventes at gode tider kan forandre på?

Anti-privatisering

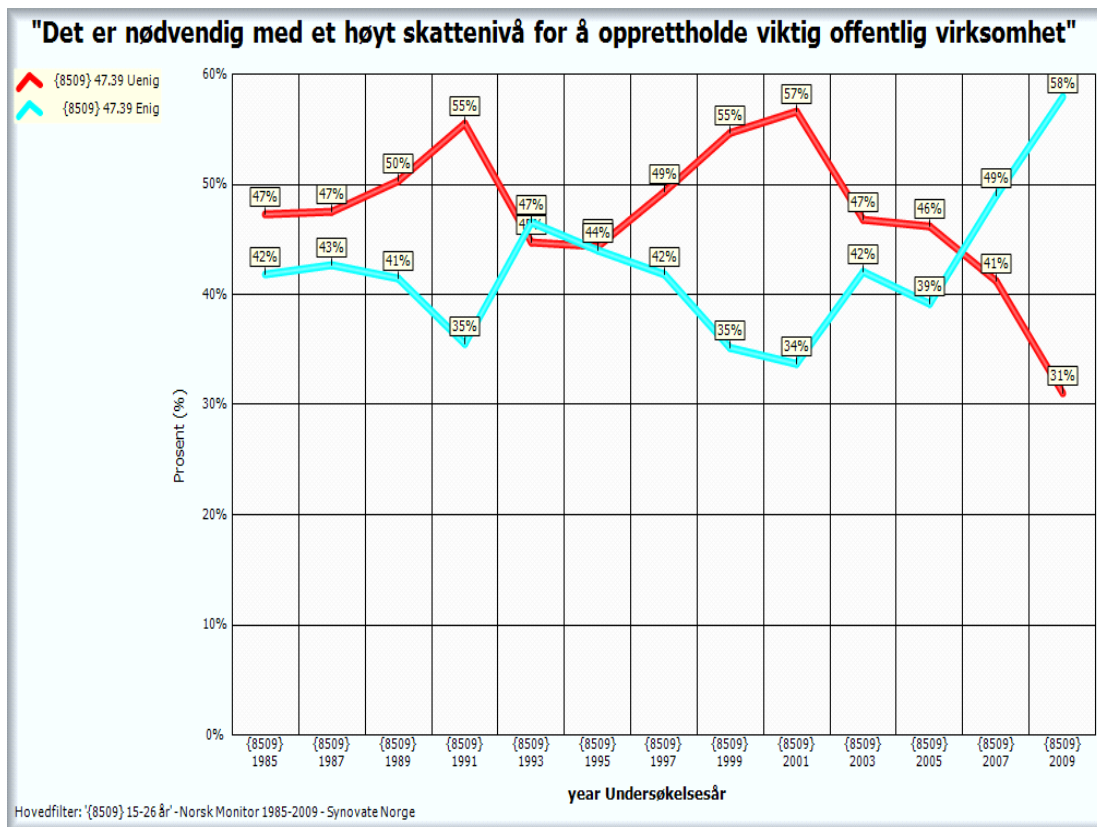
Den fjerde trenden vi skal studere, er den utviklingen vi har sett helt siden 2003, nemlig at tilslutningen til private løsninger og konkurranseutsetting av offentlige tjenester har avtatt ganske kraftig. Som vi husker, var privatisering av offentlige tjenester et hyppig diskutert tema etter at Bondevik II regjeringen overtok i 2001. Men allerede i 2003 kunne vi gjennom de politiske barometrene se at det rødgrønne regjeringalternativ hadde flertall i befolkningen og at den viktigste årsaken til dette kunne være svikt i tilslutning til privatisering. Denne holdningen holdt seg frem til stortingsvalget i 2005 og 2009. Selv om tilslutningen til de rødgrønne partiene har avtatt, særlig etter stortingsvalget i 2009, i visse perioder tilbake til 2001-nivå, har imidlertid anti-privatiseringstrenden holdt seg.

Også blant ungdom har det vært en klar dreining i anti-privatiseringsretning. Det ser vi i nedenstående diagram, der andelen som er uenige i påstanden har steget fra 19% i 2001 til 38% i 2009. Tilsvarende har enig-andelen sunket fra 65% i 2001 til 45% i 2009. Ungdommen skiller seg i dette henseendet i dag ikke mye fra totalbefolkningen i synet på privatisering av offentlige tjenester.

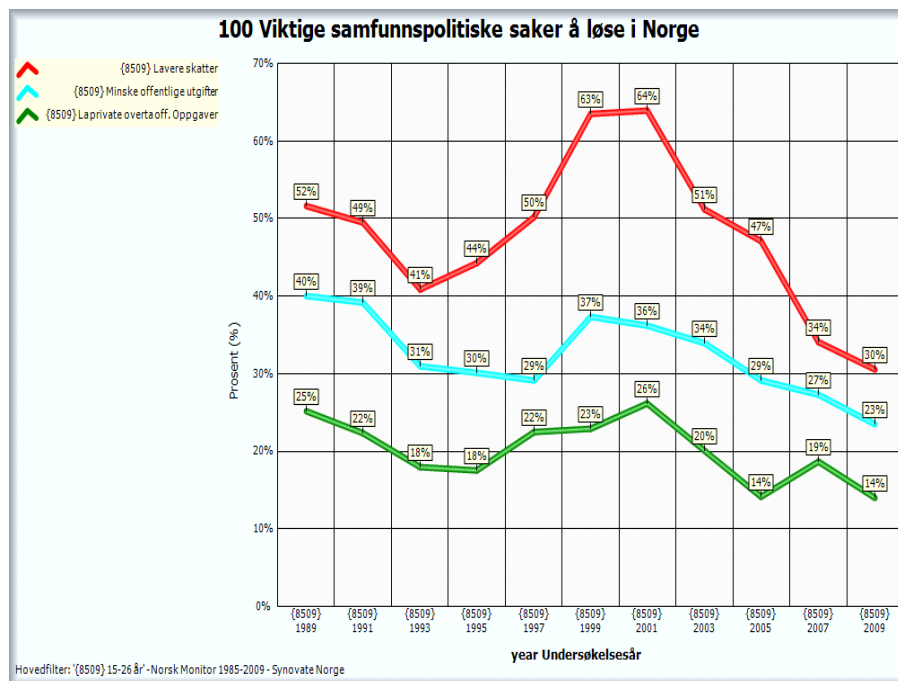
Det er tidligere vist at mange nordmenn har evnen til å se sammenhengen mellom nivået for offentlige tjenester og skattenivået. Selv om enkelte politikere lover både lavere skatter og styrking av offentlige tjenester – og åpenbart blir trodd av noen – er det mange som mener at tjenestene må betales. Følgelig vil man kunne tenke seg at når tilslutningen til privatisering avtar, vil støtten til høyt skattenivå tilta. Slik er

det i totalbefolkningen og i nedenstående diagram fremgår det at ungdommen også mener det samme.

Som vi ser har utviklingen gått fra en overvekt av uenige med 23 prosentpoeng i 2001 til en overvekt av enige i 2009 på 27 pp. Ungdommens holdninger avviker lite fra de vi finner i totalbefolkningen etter de senere års holdningsendringer.

I diagrammet nedenfor bekreftes denne holdningsutviklingen ytterligere. Vi ser her at andelen unge som mener lavere skatter er en viktig samfunnspolitisk oppgave, går kraftig ned fra 1999 til 2009, og nedgangen er også langvarig og klar når det gjelder prioritering av å privatisere offentlig virksomhet eller minske offentlige utgifter.

Oppsummering

Det er liten tvil om at ungdommens holdningsendringer til viktige spørsmål som miljøvern, flyktninger, u-hjelp og innvandrere og anti-privatisering har fulgt de generelle endringer i befolkningens overbevisninger. Dette bekrefter at vi har å gjøre med viktige kulturelle trender som trolig har sammenheng med den kraftige velstandsøkningen vi har hatt i Norge gjennom de senere år.

Et helt åpent spørsmål for to år siden var hvordan det ville gå når følgene av finanskrisen i 2008/ 09 blir tydelige. Økende arbeidsløshet vil lett ramme ungdommen og vi har tidligere sett at økonomiske tilbakeslag som f.eks. i 1987, førte til en eksplosiv økning i søkingen til universiteter og høyskoler. Denne søkingen var neppe styrt av en plutselig akademisk interesse, men snarere av mangel på plasser i arbeidslivet for unge mennesker. Et annet fenomen er at økonomiske tilbakeslag har ført til mer materialisme. Årets undersøkelse har vist at finanskrisen ikke har hatt store virkninger på befolkningens vurderinger av viktige samfunnspolitiske spørsmål, og heller ikke ungdommen ser ut til å være merket på en slik måte at de reagerer på spesielle måter.